

גיליון מס' 38
תשרי תשס"ה
ספט' 2004

מיל"מ

62N

כתב עת לענייני מודיעין וביטחון מבית המרכז למורשת מודיעין

- מחויבות ואחריות לשיקום מקורות מודיעין ■ המוברח: סיפורו של ארוש אשטוואן
- מודיעין בחקירה: כיצד על המודיעין להיערך בעידן נב"ק וטרור ■ שישה בעורף האויב
- יעקובה כהן: ממעצבי המודיעין הישראלי ■ "העוקץ הישראלי": חיסולו של מוצטפא חאפז

יעקובה כהן: "לפקודה תמיד אנחנו!"

אופק חדש

קוראים יקרים,

ניצבים אנו בפתחה של שנה חדשה ומייחלים כי תהא השנה החדשה שנה טובה, שנת שקט, שלום וביטחון לנו, לכל עם ישראל ולתבל כולה. בצד תפילותינו ותקוותינו אנו עדים להתרחשויות שמחייבות את קהילות המודיעין בעולם כולו ובישראל, לחדד את חושיהן ואת יכולותיהן ולכוונם אל אופקים שלא ידענו בעבר. כך בכל הכרוך בצורך להשיג מודיעין טוב יותר נוכח המירוץ הלא-מבוקר להתחמשות בנשק בלתי קונוונציונלי בפניות תבל; כך, נוכח הגל הגואה של פעילות טרור ברחבי העולם, הפיגועים המחרידים שהתחוללו ברוסיה ופיגועים נוספים המתרחשים חדשות לבקרים בארבע כנפות תבל - עד שכמעט קהו חושינו מלראותם.

אצלנו בחצר הפרטית בישראל, מעל כל אלה עומדת הנחיצות להתגייסות כל הכוחות המודיעיניים ויכולות הסיכול והמניעה, אל מול פעילות כוחות השחור של הטרור הפלסטיני מחד גיסא, והאיום האפשרי של התקוממות וחס וחלילה "מלחמת אחים" בין מתיישבי איר"ש ואזח"ע לבין קהילת הביטחון מאידך גיסא. אי-השקט הפועם בתוכנו בא לידי ביטוי גם מעל דפי גיליון זה של ביטאון "מבט מל"מ". אנו מקווים שהקוראים ימצאו עניין בכתבות גיליון זה, ולא זו בלבד אלא שיעלה בהם צורך להיות מעורבים ותומכים בעשייה של עמותת המל"מ ושל חברינו מן העבר הקרוב, שעושים במלאכת הקודש של האיסוף, הניתוח, ההערכה והסיכול במגוון הגופים של קהילת המודיעין בישראל.

הפעם אנו עוסקים, כדרכנו, גם בהזכרת דמויות שיש להן משמעות וייחוד בקרב אנשי קהילת המודיעין, דמויות שהלכו לעולמן, ואנו מנציחים את זכרן ואת מורשת עשייתן המודיעינית שתרמה למורשת קהילת המודיעין בכלל. כך אנו מעלים את זכרם של יוסף הרמלין ז"ל, איש אשכולות, שעמד שנים ארוכות בראש שירות ביטחון כללי והנחיל לשירות ערכים רבים של עשייה, מקצועיות, צניעות וענווה; וכך אנו מעלים את פועלו ואת זכרו של אדם מופלא בדמותו של יעקובה כהן ז"ל, שפעל שנים ארוכות בארצות יעד ובמסגרת גופי הקהילה למיניהם והיה למורה דרך ומחנך של אנשי מודיעין לדורותיהם.

בצד ההנצחה אנו מתמודדים עם סוגיות הכרוכות במורשת המודיעין, כטיפול בשיקומם של סוכני מודיעין ומקורות, בחקירת כשלי קהילות המודיעין בעולם המערבי ובישראל וכן אנו מעלים פרשות-עבר בעשייה מודיעינית להנחלת מורשת המודיעין וכמובן חושפים את האירועים השונים שהתרחשו במל"מ ברבעון שעבר.

מערכת הביטאון מבקשת לברך את יו"ר המל"מ מאז הקמתו, האלוף (מיל') מאיר עמית, על בחירתו בידי הוועד הפועל לנשיא העמותה, וכן אנו מברכים את מנכ"ל המל"מ ישעיהו (שייקה) דליות, על החלטתו לסיים את התפקיד שכהן בו 22 שנים. אנו מאחלים להם בריאות והמשך תרומה לעמותת המל"מ. המערכת מצטרפת אל ועדת הבחירות בקריאה לכל חברי העמותה ולכל המשפחות השכולות ליטול חלק בתהליך הבחירה למוסדות העמותה והנציגים לוועד הפועל ולוועדות השונות, מתוך אמונה בחשיבות אתר ההנצחה ופעילות המל"מ להנחלת מורשת המודיעין.

אסיים בשירה של לאה גולדברג ("שירי סוף הדרך"), הראוי לאנשי הקהילה ולשנה החדשה:

למדני אלוהי, ברך והתפלל,
על סוד עלה קמל, על נוגה פרי בשל,
על החירות הזאת: לראות, לחוש, לנשום,
לדעת, לייחל, להיכשל.

למד את שפתותיי ברכה ושיר הלל
בהתחדש זמנך עם בוקר ועם ליל,
לבל יהיה יומי היום כתמול שלשום,
לבל יהיה עליי יומי הרגל.

בברכת גמר חתימה טובה ומועדים לשמחה

חיים בן-עמי, עו"ד
עורך ראשי

המרכז למורשת המודיעין - אתר הנצחה ממלכתי לחללי הקהילה

מאז ראשית התגבשות היישוב החדש בישראל, ובכל מערכות ישראל מאז ערב הקמת המדינה ועד היום, עמדו אנשי חמ"ן, המוסד, שב"כ ו'נתיב' בחזית העשייה הביטחונית וחירפו גופם ונפשם; לוחמים עלומים שחלקם קיפחו את חייהם בארצות עוינות ואחדים מהם טרם הובאו למנוחת עולם בישראל.

בשנת 1983 חברו יחדיו ותיקי קהילת המודיעין, המשפחות השכולות וגופי קהילת המודיעין, להקים מרכז הנצחה לחללי קהילת המודיעין ומרכז להנחלת מורשת המודיעין - המל"מ. מאז נחנך המרכז למורשת המודיעין משמש האתר הן להנצחה והן מרכז תיעוד חינוכי שנועד להנחיל את מורשת המודיעין לכל בית ישראל ובעיקר לדור הצעיר הגדל במדינת ישראל.

מלבד אתר הזיכרון לנופלים ו'מרכז נתונים ממוחשב', האתר פועל להנחיל תרשימים של מבצעי מודיעין; להפיק סרטי תעודה ומורשת; לנהל מרכז מידע למודיעין ולטרור; לקיים מפגשים ודיונים בנושאי המזרח התיכון והמודיעין; ספרייה ותצוגות בנושאי מודיעין. המל"מ פועל כעמותה רשומה ופעילים בה ותיקי קהילת המודיעין ובכיריה, שפועלים בהתנדבות בהנהלת העמותה ובוועדות השונות כוועד הפועל, ההנצחה, המימון, התכנים, הביקורת, קרנות וביטאון "מבט מל"מ".

מל"מ - חברי הוועד המנהל

אלוף (מיל') מאיר עמית, יו"ר

אלוף (מיל') שלמה גזית, סגן יו"ר

תא"ל (מיל') עמוס גלבוע, יו"ר ועדת הנחלת מורשת (תכנים)

יעקב ארטל, יו"ר ועדת מימון כספים

משה סופר, יו"ר ועדת מכרזים

זלמן גנדלר, יו"ר ועדת פעילות חבריים

יעקב קדמי, יו"ר ועדת הנצחה

שייקה דליות, מנכ"ל העמותה

יהודה פרידמן, אהוד דויס, נטע זיו-אב, צוות הנהלה

מערכת ביטאון מל"מ

עורך ראשי: חיים בן-עמי, עו"ד

העורך: אפי מלצר

עורכת משנה: בירנית מלצר

עיצוב וביצוע גרפי: עופר שטל

עריכה לשונית: ענת ריינר

צלמי מערכת: טובה שפיצר, ניצן גלפז

חברי המערכת: נרי אראלי, אמנון בירן, יועץ קמנ"ר למורשת,

בהשתתפות גורמי הקהילה הרלוונטיים

ביטאון מל"מ יוצא לאור ביוזמת ובאחריות הוועד המנהל של מל"מ שימוש מסוג כלשהו בחומר הכלול בידעון זה - אסור בהחלט, אלא ברשות מפורשת של המו"ל

אתר ההנצחה המרכז למורשת המודיעין

ת"ד 3555 רמת השרון 47143

טל' 03-5497019, פקס 03-5497737

mlm@intelligence.org.il
www.intelligence.org.il

כל המאמרים והכתבות המופיעים בכתב העת הם על דעת הכותבים בלבד

כתבות

- 4 מחויבות ואחריות לשיקום מקורות מודיעין רב-שיח בנושא שיקום מקורות מודיעין
הנחה: עו"ד חיים בן-עמי
- 10 המוברח סיפורו של ארוש אשטוואן
ראובן מירן
- 12 מודיעין בחקירה כיצד על המודיעין להיערך בעידן נב"ק וטרור
ד"ר עוזי ארד, אלוף (מיל') יעקב עמידרור
- 16 שישה בעורף האויב סיפורו של 'מבצע ירקון'
ג'מקה גנדלר, יעקב מן
- 18 יעקובה כהן: ממעצבי המודיעין הישראלי סיפורו של יעקובה ז"ל, מראשוני המסתערבים
בירנית מלצר
- 24 דילמות מודיעיניות בלוחמה בטרור הפעלה מיטבית של אמצעי המודיעין כנגד הטרור
ד"ר בועז גנור
- 26 אפגניסטן - גידול וייצור סמים בסיוע לטרור סילוק הטליבאן ותעשיית הסמים האפגנית
רפ"ק יפי שטיינברגר
- 34 "העוקץ הישראלי" חיסולו של מוצטפא חאפז
גליל אלישיב
- 42 עשר שנים למותו של יוסף הרמלין דמותו של יוסף הרמלין ז"ל
דוריס לילינג

מדורים

- 22 קבוצה מכרה זכאונות / בשאר אל-אסד על הכוונת / פרופ' אייל זיסר
- 27 מן הסיוענים הסרביים קריקטורות בעיתונות הפלסטינית / משה לוי
- 28 אורש מה ידע ה-C.I.D על ארגון 'ההגנה'? / ד"ר אלדד חרובי
- 32 כוגים סנינו (זאניכט) הג'יהאד האסלאמי יוצא נגד המל"מ / מירב לוי (www.nfc.co.il)
- 33 כוגים סנינו גיבורים בחייהם, גיבורים במותם / אייל טל ("מעריב")
- 37 אובסין וספר סקירת ספרים בנושאי מודיעין ומזרח תיכון
- 38 בוא המנכ"ל הזכות והגאווה / שייקה דליות
- 39 יומן אירועים סיקור אירועי המל"מ
- 41 געראכע תערוכת צילומים של ניצן גלפז
- 43 מכגים אמרכב
- 44 טכנולוגיה ואובסין ספינות אוויר נייחות לאיסוף מודיעין
- 45 אינאכט אולימפיאדה תחת עין פקוחה / דני כתר
- 46 נאכר אוקר תכנית 'חבצלות' של אגף המודיעין בצה"ל / סא"ל איציק אלקובי
- 47 צופן שעשועונים ותשבצים / לירז רפאל
- 48 היסטוריה זמאונג מבנים ובהם היסטוריה וסוד / יעקב מן

המערכת מביעה תודתה לכל מי שטרחה, כתבו ושלחו חומרים לביטאון ומתנצלת על כי לא כל החומר שהגיע לשולחנו נכנס לגיליון זה. אנו קוראים לכל המעוניין לשלוח אלינו חומרים חדשים לגיליונות הבאים.

מחויבות ואחריות לשיקום מקורות מודיעין

תנאי הכרחי להשגת מודיעין

חדשות לבקרים עולה סוגיית שיקום המקורות והסייענים של קהילת המודיעין והביטחון על סדר היום הציבורי. כשעולה נושא שיקום המקורות והסייענים לתודעה הציבורית, נראה כי בדרך כלל נשמעים קולות של טרזניה וביקורת. הטענות עולות מצד המשוקמים, אשר אינם מוצאים את מקומם; הציבור והתקשורת, אשר מרעישים עם כל מעשה פלילי שמעורבים בו מקורות משוקמים; זעקה ציבורית מכל ניסיון ליישב ולהעסיק משוקמים ביישובי הארץ ובמקומות תעסוקה; ובשל חוסר נכונות ציבורית אמיתית להתמודד עם הקשיים שנתקלת בהם קהילת המודיעין בניסיונותיה להביא לידי שיקום איכותי של סוכנים ומקורות, אשר נחשפו במהלך העשייה המודיעינית, שכל ייעודה הוא ביטחון מדינת ישראל ואזרחיה

הנחה - עו"ד חיים בן-עמי

עורך ראשי

השתתפו ברב-שיח: אלוף (מיל') יוסי פלד, המכהן כיו"ר ועדת ההיגוי של מנהלת השיקום; ח"כ יצחק (בוז'י) הרצוג, אשר העביר בקריאה ראשונה חוק לעניין שיקום אנשי צד"ל; מר שמואל גורן, מבכירי אמ"ן, המוסד ומתאם הפעולות בשטחים לשעבר; ד"ר נחמן טל, מבכירי השב"כ לשעבר; תא"ל (מיל') גדי זוהר, מבכירי אמ"ן וראש המינהל האזרחי באו"ש בעבר; ומר אריה ליבנה, מבכירי השב"כ לשעבר. אל הדיון הצטרפו בכירים ממנהלת שיקום מקורות, הסמוכה על שולחנו של שירות ביטחון כללי

קהילת המודיעין.

לצורך הדיון זומנו לאתר ההנצחה של קהילת המודיעין כמה בכירים של קהילת המודיעין בעבר, אשר מטבע עיסוקם בהפעלת מקורות חיים היו מעורבים גם בתהליכי שיקום מקורות. שמות המשתתפים ותפקידיהם מופיעים בכתובית לעיל.

שאלה לדיון: נהוג להגדיר אצלנו כי "המקור הוא אמצעי ולא מטרה". לפיכך, מהו מקורה של המחויבות והאחריות לשיקום מקורות, על מי מוטלת החובה הזאת והאם יש קשר ישיר בין תהליכי שיקום מוצלחים לבין יכולות גופי הקהילה לגייס מקורות ולהשיג מודיעין?

בחלוף 56 שנים לפעילותה של קהילת המודיעין; כ-50 שנה מאז הנסיגה מסיני ורצועת עזה במבצע קדש; 37 שנים מאז נכבשו או"ש ואזח"ע על כל המשתמע משאלת הפעלת סוכנים, מקורות וסייענים בשטחים אלה; ו-22 שנה מאז מלחמת לבנון ושהיית כוחות צה"ל וגורמי הקהילה בלבנון עד לפינוי דרום לבנון וגל פליטי אנשי צד"ל - מצאה מערכת 'מבט מל"מ' כי ראוי להתמודד עם הסוגיה הכאובה של "שיקום מקורות", מתוך הבנה כי שיקום מקורות וסייענים היא מטלה כבדה המוטלת על כתפי קהילת המודיעין, וכדי לבחון את מקורות המחויבות והאחריות לטיפול בשיקום מקורות, הכלים האפשריים לצורך כך ומידת ההשפעה של תהליכי השיקום על איכות המודיעין ויכולות האיסוף של

ח"כ יצחק הרצוג: העיסוק בנושא שיקומם של אנשי צד"ל נבע למעשה מתחושת המחויבות האישית. עם בחירתו כחבר כנסת היו כמה פניות של אנשי משפחות צד"ל ושל גורמים פעילים חברתיים העוסקים בנושא ומבחינה אישית, הייתה בפנייה אליי מעין דה-ז'ור, שכן העיסוק בנושא החזיר את הגלגל האסוציאטיבי לליל 23 במאי 2000 בהיותי מזכיר הממשלה, כאשר התקשרתי לכל שרי הממשלה דאז להודיעם כי כוחות צה"ל עזבו את אדמת לבנון.

בתוקף התפקיד דאז ליוויתי את כל התהליכים של ההערכות ליציאה ושל תוצאות היציאה מלבנון וחשתי כי חוב מוסרי גדול נותר רובץ ופתוח כלפי אנשי צד"ל, לאורך השנים. יתרה מכך, משיחות עם נציגי משפחות צד"ל הבנתי כי המנגנון שנקבע על ידי המדינה לטיפול בשיקומם של אנשי צד"ל שלחמו עם חיילי צה"ל, כתף אל כתף, מגלה לקויות ומתקשה להרים את המשימה.

כאמור, תחושת המחויבות האישית המלווה גם בתחושת אחריות ציבורית ולאומית חברו והיו לחומר הדלק שהניע אותי ברצון לקדם את הטיפול בנושא ולנסות לסייע בגיבוש כלים מחייבים, שיביאו את פרשת שיקומם של אלה שסייעו לנו והקיזו מדמם, בין היתר, למען ביטחוננו, לידי סיום חיובי ואיכותי כראוי להם ולנו.

אני מבקש לציין כי במהלך טיפולי בנושא עמדתי על הקשיים העצומים המלווים תהליך שיקום של קבוצה כל כך גדולה וכי למעשה, המערכת נמצאת בתהליך של תהייה ותעיייה בכל הכרוך בדרכים ובאמצעים לטיפול בנושא. מדובר בקבוצת אנשים גדולה, אשר בניגוד למה שהורגלנו, במקרים של העלאת יהודי אתיופיה או העלאת מסורבי העלייה מברית-המועצות לשעבר, הפעם איננו עוסקים ביהודים שלכאורה שבים לביתם. אין למערכת כלים של חוק השבות, וכל מנגנוני הקליטה הקיימים אינם ערוכים לקלוט קבוצה כל כך שונה באופייה, בנסיבות הגעתה ארצה ובפער המוחלט של ערכים, תרבות ומניעים להגעתם ארצה.

הצורך לנקוט מעשה חקיקה אינו מובן מאליו והעובדה שבמהלך הטיפול בעניין הבנתי כי תהליך השיקום הנדרש מורכב גם מאמצעים פיזיים של שיקום (כגון תעסוקה, דיוור, פיזיויים וכד') ויש בו לא מעט היבטים נפשיים ופסיכולוגיים, הביאו אותי לכלל מסקנה כי מתחייב תהליך הצהרתי שיאמר לאנשי צד"ל, כמו גם לחברה הישראלית - "אתם מעכשיו בני עמי", "אנו מכירים בתרומתכם ובעובדה שלחמתם עמנו אל כתף", לא רק כהצהרה, אלא כמחויבות מעתה ולדורות, היא אשר חייבה עשיית מעשה חקיקה.

התערבות הריבון במעשה חקיקה אינה תנאי הכרחי, אלא שבמקרה חריג זה הבנתי כי בלי מעשה חקיקה לא יונעו גלגלי העשייה, המתחייבת דווקא כשמדובר בקבוצה כל כך גדולה של אנשים אשר מצויים כיום בתוכנו ואשר היעדר כלים להניע את תהליך שיקומם ולהביא פתרונות ראויים מותיר שובל של מרירות וכעסים שאחריתו מי ישורנה.

לסיכום דבריי בסבב זה, אני מבקש לומר כי יש הבדל גדול

והבחנה בין הטיפול במשוקמי קהילת המודיעין, כפי שהדבר מתבצע על ידי מינהלת השיקום בשב"כ, שעושה עבודה ברמה טובה, ככל הנראה גם מתחושת המחויבות, אך גם מעצם הבנתם את חשיבות ומהות העניין, לבין המערכות שטיפלו ומטפלות באנשי צד"ל ואשר מיומנותן הוא הטיפול והקליטה של עולים, על כל ההבדלים המתבקשים מהנסיבות והמניעים להגעתם ארצה.

עוד אוסיף כי בהיבט הפסיכולוגי גיליתי כי בכל פעם שנושא הטיפול בעניין עלה לתקשורת ולתודעה הציבורית, קיבלתי הדים של תמיכה עצומה, באופן שלא יאומן, מגופים ומאזרחים אשר הביעו תחושתם כי סוף-סוף נעשה סדר וצדק כדי לגמול כראוי לבעלי ברית שלנו אשר תרמו וסייעו לביטחוננו.

מנחה: אני מבקש להדגיש כי נושא אנשי צד"ל ומעשה החקיקה שמוביל ח"כ הרצוג הובאו לדיון, על אף ההבדל הגדול שבין קבוצת לוחמים, לובשי מדים וגלויים לעין כול, לבין אוכלוסיית המקורות והסוכנים שאמונה עליהם קהילת המודיעין. העלאת החקיקה הזאת כאן התבקשה משני היבטים: הראשון הוא כלי החקיקה כמכשיר בתהליך השיקום, והשני - היבט מקור הסמכות והאחריות לטיפול בשיקום.

אריה ליבנה: אני מבקש להתייחס גם לסוגיית המחויבות המוסרית והאחריות לשיקום וגם לשאלת הקשר של סוגיה זו לעשייה המודיעינית. שירות ביטחון כללי הוא ארגון מודיעין, שאינו חשאי, אך עיקר פעילותו היא חשאית, ובמידה רבה, מבוססת על הפעלה חשאית של מקורות חיים. דווקא בשב"כ ניכרת חשיבותו של ה"יומינט" - מערך המקורות החיים - ולמרות כל שנאמר על ירידת קרנה ומשקלה של הפעלת מקורות חיים במערכת, הרי בנסיבות הפעילות כיום, בשטחי איו"ש ואזח"ע, אופייה של הפעילות הנדרשת והצורך בנייה של מבצעי סיכול מורכבים, דומה כי חשיבותם של מקורות חיים ושל היכולת להפעילם באופן יעיל ואיכותי רק עולה.

אני חושב כי בראש ובראשונה צריך לדבר על המחויבות המוסרית ולדעתי חלק מחינוכו של מפעיל ואיש מודיעין הוא בהטמעה כי מחויבותו אינה מתמצה באיסוף הידיעות, אלא מורכבת גם ממחויבותו ואחריותו לדאוג לסוכן המופעל החל בגיוסו, דרך ההפעלה וכלה בצרכיו האישיים והנפשיים, לרבות תהליך שיקום, אם יידרש.

מניסיוני אני רוצה לומר כי לחשיפה של סוכן יש השפעה משמעותית בכמה רבדים: הרובד הראשון הוא רובד המשפחה. לא מדובר רק במשפחה הגרעינית, אלא במשמעות המורחבת של המילה, ובהקשר התרבות הערבית יש לכך השפעה גם על בני המשפחה המורחבת וגם על ה"חמולה" כולה.

הרובד השני הוא אזור המגורים. לחשיפה יש השפעה בין שמדובר בשכונה, בכפר, במאהל השבטי ובין במחנה הפליטים.

הרובד השלישי והחשוב לא פחות הוא הרובד הארגוני,

הרצוג: "התערבות הריבון במעשה חקיקה אינה תנאי הכרחי, אלא שבמקרה חריג זה הבנתי כי בלי מעשה חקיקה לא יונעו גלגלי העשייה"

אומר עוד דבר חריג והוא כי השיקום, בין שהוא נכון וטוב ובין לאו, אינו עושה ואינו מתנה את יכולת קהילת המודיעין וה"רומינט". במשוואה זו ניתן אולי לומר כי שיקום טוב אינו מבטיח כלל הצלחה מודיעינית, אך שיקום גרוע יכול להערים קשיים בהשגת מודיעין.

בעבר, נושא השיקום בכלל היה "על אש קטנה" וכמות המקרים שנדרש לשקם, בוודאי כשמדובר בהפעלה במסגרת המודיעין החיובי, הייתה מזערית ולכן פתירה ביתר קלות. משנכנסו לצורך בהפעלת מקורות חיים בכמויות כה גדולות בתחום המודיעין המסכל, מטיבו של תחום זה עקומת החשיפה של הסוכנים עלתה באופן משמעותי והיא מחייבת התייחסות אחרת ומסיבית יותר בטיפול בנושא. אני מאמין כי תפקיד השיקום חייב להיות מוטל על הקהילה ובזאת אני מחייב את המפעיל, את היחידה ואת הקהילה כמכלול. לכן אני סבור כי הקמת מנהלת השיקום בשב"כ הייתה צעד נכון הן מבחינת המחויבות, הן מהבחינה החינוכית והן מהבחינה של האחריות המקצועית, ומתוך ההנחה שאין שום גורם אחר שיעשה זאת טוב יותר.

שמואל גורן:

הניסיון האישי שלי נובע בעיקר מהתפקידים שמילאתי ביחידת איסוף באמ"ן ומשני תפקידים ביחידת איסוף באמצעות מקורות חיים ב"מוסד". מניסיון זה ומהכרת הטיפול בנושאי שיקום כאשר הייתי מתאם הפעולה בשטחים, אני חושב שיש לעשות הבחנה חדה בין אנשי צד"ל, מצד אחד ובין סיעת המינהל האזרחי לבין סוכני מודיעין במסגרות האיסוף באמ"ן, במוסד ובשב"כ.

אשר לשאלה אם יש לאופן הטיפול בשיקום סוכנים השלכה על יכולות הקהילה לגייס סוכנים ולהביא מודיעין, אני מטיל ספק ומפקפק בקשר שבין שני הנושאים. אני מטיל ספק ולמעשה אינני משוכנע כי הסוכנים, במהלך גיוסם והפעלתם, חושבים בכלל במונחים של מה יקרה אם ייחשפו. אני מאמין כי אם בכלל, הרי שהם מאמינים ש"לי זה לא יקרה" וכי בעיית השיקום אינה מהווה מנוף כלשהו בהסכמה לגיוס ובהפעלה.

אני מסכים כי יש לנו אחריות גם מוסרית, גם מקצועית ואולי אפילו חוקית. מעבר לשאלת המחויבות של המפעיל, של הארגון ושל הקהילה, אני

רוצה להזכיר גם את דעת הקהל והתקשורת, שאינה מהססת מלבחוש בנושא ועקב כך כניסת פוליטיקאים לעניין, דברים שבעבר לא היו ואשר כיום בוודאי מהווים גורם לחץ והשפעה על אופן הטיפול בנושא.

אחרי הכול אני חייב לומר כי מניסיוני אין מענה לשאלה מהו שיקום טוב ואיכותי, כי למעשה אין מונח "שיקום טוטלי וסופי" כשמדובר בסוכנים. אין אפשרות לתת פתרון סופי למי שנדרש לגלות מביתו ומסביבתו, גם אם תצפה אותו בזהב ובדבש.

עוד נושא שחשוב להזכיר הוא עמדות הציבור בארץ. מצד אחד קל להתסיס את דעת הקהל בביקורת על קהילת המודיעין וגורמי השיקום, אך מצד שני הציבור בארץ,

דהיינו הארגון שבו פעל והופעל אותו סוכן מודיעין עד לחשיפתו.

המעגלים שמניתי לצורך הדיון מושפעים באופן ישיר מכל מקרה של חשיפה, כי בקרבם פעל סוכן שלנו ולכן הם מודעים וקשובים לאשר יקרה לסוכן החשוף במהלך שיקומו. אם כן, משמעות ההתעניינות בחייו של הסוכן החשוף מחייבת לא רק בהיבט המוסרי והחינוכי, אלא גם בהיבט המקצועי, שכן ככל שנשכיל לטפל ולשקם את חייו של הסוכן שנחשף באופן איכותי ולשביעות רצונו ורווחתו, כך יהיה לנו קל יותר לאתר מקורות עתידיים ולגייסם לשתף עמנו פעולה. גם אם אי אפשר לומר ששיקום טוב הוא מפתח למודיעין טוב, הרי בוודאי ניתן לומר ששיקום רע הוא מכשלה למודיעין טוב.

על גורמי ההפעלה להיות ערוכים ולתת מענה איכותי לכל מקרה של חשיפה בטרם יתרחש תהליך של בגידה, כחלק בלתי נפרד מההפעלה וכתנאי להמשך קיומו של איסוף המודיעין באמצעות מקורות חיים.

לסיכום דבריי עד כה אומר כי מעבר למחויבות המוסרית ולאחריות החינוכית והמקצועית, חייב כל סוכן לדעת שהמפעיל והמערכת העומדת אחריו ערוכים לתת לו פתרונות, היה שייקלע למצוקה אישית המסכנת את חייו וחיי משפחתו. תחושת החרדה והפחדים אינם תורמים לאיכות ההפעלה, אבל קיומה של הסכנה המרחפת באוויר משפיעה על איכות המודיעין. על כן, הפעלה טובה מושפעת מהעובדה שגם המפעיל וגם הסוכן יודעים ומשוכנעים כי היה שיקרה דבר-מה, הרי שהמפעיל והארגון שהוא משתייך אליו, ובגדול מדינת ישראל, יעמדו מאחוריו וידאגו לו ולמשפחתו.

תא"ל (מיל') גדי זוהר: יצא לי לעסוק בנושא שיקום בשני תפקידים שמילאתי בעברי. האחד בתפקידי בתחום האיסוף באחת מיחידות אמ"ן, והשני בהיותי ראש המינהל האזרחי באיו"ש. לדעתי נושא החקיקה שדובר בו כאן היום אכן נדרש, אך הוא ייחודי למקרה יוצא הדופן של חיילי צד"ל, ואינני יודע אם יהיו לנו עוד מקרים כאלה בעתיד.

בנושא שיקום הסוכנים אשר פעילותם הייתה פעילות חשאית, בדרך כלל, התהליכים שונים וצריכים להיות פחות

חשופים וציבוריים. אני מסכים עם ההגדרה כי שאלת שיקום הסוכן מתחילה למעשה במעמד גיוסו ולכן אני מקבל כי בכל מקום המפעיל חייב לדעת, וזה חלק מהכשרתו וחינוכו, שגם אם הסוכן הוא אמצעי והמודיעין הוא המטרה, הרי הטיפול בסוכן אינו מסתיים משאינו יכול עוד להביא תועלת מודיעינית וכי למפעיל יש גם אחריות, גם תפקיד וגם משקל בטיפול השיקומי בסוכן.

צריך להודות בכך שעניין השיקום הוא למעשה אינו פתיר בסביבת החיים שלו, כי בתפיסת הסביבה שלו, ברגע שנהפך לסוכן, הוא בחזקת בוגד וככזה צריך יהיה למצוא פתרונות לא קלים לשיקומו, בסביבה שאינו מורגל לה ובה תהליך ההיטמעות וההתאקלמות שלו יהיו רצופים בקשיים, מה שמחייב התאמה מאוד מקצועית ופרטנית.

ליבנה: "ככל שנשכיל לטפל ולשקם את חייו של הסוכן שנחשף באופן איכותי ולשביעות רצונו ורווחתו, כך יהיה לנו קל יותר לאתר מקורות עתידיים ולגייסם לשתף עמנו פעולה"

היהודי וכמוהו גם הערבי, מתנגד בכל תוקף להיות שותף לקליטת המשוקמים בסביבתם. אפילו אם אשאל כאן את הציבור שסביב שולחן זה מה דעתו שבסביבתו תיקלט משפחה משוקמת, אני בטוח שתהיה אי-נוחות. אינני נגד חקיקה בנושא השיקום, אך אני מציע שלא יתקבל הרושם שחקיקה יכולה לתת את הפתרון לסוגיות הכל כך מורכבות שכרוכות במלאכת השיקום.

בעניין סוכנים קלסיים העושים בתחום האיסוף המודיעיני, אני מאמין שחובת האחראיות צריך שתהיה מוטלת על היחידה. אינני מאמין שגוף חיצוני כלשהו ידע ויעשה טוב יותר מבעלי העניין והדבר. צריך כמובן שיתוף פעולה קהילתי ואינני פוסל קיומה של רשות מנהלית משותפת, אך צריך להקפיד שהגוף המפעיל לא ישתחרר מעולה של מחויבות זו.

לסיכום דבריי אומר: מחויבות - כן! אחריות - ודאי שכן! זה טוב וחשוב לסוכן, זה חיוני למפעיל וזה נכון לכולם, אך מכאן ועד לאמירה כי טיפול נכון או לקוי בשיקום הוא תנאי לעוצמת המודיעין אינו מקובל עליי. התנאים למודיעין טוב צריכים להימצא בתחומים ובמקומות אחרים.

ד"ר נחמן טל: היו לי גם הכבוד וגם הזכות לעסוק בהפעלה ובשיקום במשך 40 שנות שירותי בקהילת המודיעין. במהלך השנים למדנו והבנו כי השיקום הוא חלק בלתי נפרד מההפעלה ומההליך המודיעיני. כבר נאמר כאן כי המחויבות המוסרית היא חז-משמעית וממנה נגזרת החובה המקצועית, כי אם לא נשקם סוכנים כראוי, לפי דעתי, יהיו קשיים בגיוס. אני מסכים עם אלה שאמרו ששיקום אינו תנאי למודיעין טוב, אבל בצדה השני של המשוואה - אם לא נשכיל לטפל היטב בטעוני השיקום, קרוב לוודאי שהדבר ירתיע מועמדים חדשים מלהתגייס כסוכנים. מציאות ההפעלה במודיעין המסכל וקצב האירועים בלחימה בטרור הגבירו את עקומת חשיפת הסוכנים. לפיכך, נדרשנו להיערך ולטפל בתהליכי שיקום, וכך הקמנו בראשונה ענף שיקום שהלך וצמח ככל שנקף הזמן ונהפך בשנים האחרונות למינהלת השיקום בשב"כ. אני חושב שמינהלת זו בשירות נמצאת במקום הנכון והראוי וכי רק גוף מקצועי של הקהילה יכול לתת את הפתרונות המקצועיים הנכונים והדרושים לשיקום.

אנו חייבים להטמיע בתוכנו את הקושי והטראומה שמתחוללת אצל הסוכן כשהוא נזקק לשיקום. כשאנו עוסקים בסוגיה זו עלינו לבחון אותה בעיניים של החברה הערבית על ערכיה ותרבותה. באומות העולם כבר נחשפו סוכנים שעסקו בריגול בין מדינות שונות, אך שם כללי ההתנהגות היו אנושיים ועם יכולת קלה יותר להתמודד. כאן, כשמדובר בחברה הערבית, המונחים וכללי ההתנהגות של חברה זו הם קשים ואכזריים יותר.

אשר לשאלת החקיקה בעניין השיקום, אני מסכים עם מה שנאמר כאן. בעניין אנשי צד"ל, כיוון שהסוגיה ייחודית ומיוחדת, אכן היה צורך ומקום לפעול במישור החקיקה,

גם למען יראו אזרחי ישראל שאכן נעשים דברים מתחייבים למענם, וכמובן בשביל אנשי צד"ל עצמם. בכל הכרוך בטיפול בסוכנים שפעילותם חשאית, אין צורך בחקיקה והייתי אומר כי לא רצוי לפעול באמצעות חקיקה, אלא שיש לעגן את התהליכים בנהלים של גופי הקהילה ובתהליכי ההכשרה של עובדי הקהילה, ויש לשאוף לגבש תורה אחודה ומשותפת לכל גופי הקהילה.

כדי לתמצת את דבריי אומר כי שיקום מוצלח של סוכנים אינו מהווה, לדעתי, תנאי מבטיח להשגת מודיעין איכותי, אבל הוא כן מבטיח את החוסן המוסרי שלנו, של המפעילים, כי הזיקה שבין המפעיל לסוכן היא זיקה אישית ולאורך השנים עמדנו על כך שאין לשבור זיקה זו. על המפעיל להבטיח לסוכן, כי הוא מחויב לו באותה מידה של נאמנות המצופה מהסוכן וכי בשעת משבר נעמוד לצדו ונדאג לו ולמשפחתו ואנו חייבים לעמוד בהתחייבות זו. בהיבט זה של מחויבות וחוסן מוסרי אני אכן רואה תנאי להצלחה מקצועית בעשייה המודיעינית.

אלוף (מיל') יוסי פלד: ראשית אני מבקש לומר, כפי שכבר

נאמר כאן בדיון, אנו עוסקים בשתי קבוצות נפרדות לחלוטין, אשר המכנה המשותף, אולי היחיד, הוא הצורך שלהן והחובה שלנו לטפל בשיקומן. קבוצת סוכני המודיעין אינה חשופה במידה רבה לתודעה הציבורית ומטופלת באופן מקצועי על ידי מינהלת השיקום של השב"כ, ואילו הקבוצה האחרת היא הקבוצה שאני מטפל בה כיו"ר ועדת ההיגוי והיא הנקראת אנשי צד"ל.

בהקשר זה אני רוצה להדגיש כבר בפתיחה, כמי שמלווה את קבוצת אנשי צד"ל מקרוב, שעלינו לזכור ולשנן כמה דברי יסוד:

א. מדינת ישראל, לטעמי, עשתה בשביל קבוצת אנשים אלה הרבה מאוד.

ב. נציג "הצלב האדום" אמר לי כחצי שנה לאחר הנסיגה מלבנון, כי אין עוד מדינה בעולם שטיפלה בצורה כל כך ראויה בפליטים, 6,000 במספר, חודש ימים לאחר הגעתם.

ג. ראוי לדעת כי עם אנשי קבוצה זו נמנים גם כאלה שלא היו אנשי צד"ל, וניתן לומר כי למעשה לא עשו דבר בשביל מדינת ישראל.

ד. גם אחרי שהצהרתי כי המדינה עשתה רבות בנושא שיקום אנשי צד"ל, אני חייב להדגיש כי לא הכול נעשה וכי עדיין יש דרך לא קצרה להשלים את המלאכה וכי מעשה החקיקה שמוביל ח"כ הרצוג הוא עוד מהלך חשוב בעשייה זו.

פרט מהותי נוסף שלדעתי חשוב שנדע ונזכור, והייתי הראשון לומר אותו בפה מלא:

צד"ל לא נלחם בשביל מדינת ישראל כפי שצה"ל לא נלחם בשביל לבנון. צה"ל לחם בלבנון כדי להגן על גבול הצפון, וצד"ל התארגן כדי לגונן על כפריו ושטחיו. נוצר מפגש של אינטרסים, שיתפנו פעולה ומשנסוגנו מלבנון והתחוללו התהליכים כפי שהתרחשו, נוצרה המחויבות שלנו לטפל בהם ולשקמם.

אני חושב שבהקשר הטיפול באנשי צד"ל יש יותר מדי

גורן: "למעשה אין מונח 'שיקום טוטלי וסופי' כשמדובר בסוכנים. אין אפשרות לתת פתרון סופי למי שנדרש לגלות מביתו ומסביבתו, גם אם תצפה אותו בזהב ובדבש"

הערבי. בכל מקרה, אני סבור כי המורכבות והסיבוך הביורוקרטי של טיפול שיקומי בין רשויות שלטוניות שונות, הוא מטלה בלתי אפשרית על כתפי המפעיל, ולפיכך אני שב לאמירה הראשונית שלי כי הלקוח מבחינתי הוא יחידת ההפעלה.

לסיכום דבריי אומר כי השיקום, כמו תחום מקצועי אחר במגרש העשייה המודיעינית, הוא מקצוע המחייב התמקצעות, ניסיון, הכשרה והכרה מעמיקה של גורמי מערכת שונים. על כן, יש לקיים ולקדם את תהליך ההכשרה של מפעילי השיקום, כדי לשפר את היכולות ולהציב רף גבוה של מענה לצורכי היחידות השונות והמשוקמים, ואף כדי לאפשר לאנשי האיסוף המודיעיני לקבל מענה מקצועי ואיכותי לצורכיהם, ובכך לפנות להם זמן איכות לעשייה המודיעינית המוטלת עליהם.

ד"ר נחמן טל: לעניין העלאת הנושא לשיח הציבורי, לדעתי יש לעשות דבר לפחות בהקשר של הציבור היהודי. אני סבור כי ניסיון להשפיע על דעת הקהל בציבור הערבי הוא עניין אבוד מראש.

ד' ר' מינהלת השיקום: במציאות של היום יש התעניינות ציבורית מסוימת, ואנו ערוכים ומקיימים מפגשים עם אנשי תקשורת בכירים חדשות לבקרים. עיקר הביקוש למידע נובע בדרך כלל מחומרים המגיעים לידיעת אנשי התקשורת על ידי גורמים אינטרסנטיים, ואנו נענים לפניית התקשורת ומסבירים, כמיטב היכולת ובמגבלות ביטחון השדה המתאימות, את עיקרי העשייה שלנו ודרכיה. באופן כללי ניתן לומר שאין כנגדנו תקשורת עוינת בטיפול בנושא. נראה לי כי אין הרבה יותר מה לעשות, מכיוון שמעבר לכך אינני סבור כי אנו מסוגלים ליצור מהפך בתודעה הציבורית ולגרום לציבור לתמוך בצרכים שלנו. את גיוס התמיכה הנדרשת אנו עושים בעבודה המקצועית מול מקבלי ההחלטות - ראשי הרשויות, מנהלי חברות וכדומה.

תא"ל (מיל') גדי זוהר: אני רוצה להעלות שאלה הנוגעת למכלול הדיון והיא האם לא עברנו בקריטריונים שלנו את גבולות הצורך האמיתי בטיפול השיקום? כוונתי היא להגדרה של מי זכאי לשיקום. האם לא הגזמנו בעניין הזה, בין היתר, בשל הלחץ הציבורי ובשל כתבה עיתונאית כזו או אחרת? חשוב לי לומר, גם אם אין זה בבחינת 'פוליטקלי קורקט', כי צריך לשים לעתים גבולות גם אם עלול להשתמע מכך משהו ציני, שהרי יש מידה של ציניות בכל הקשור לגיוס ולהפעלה של סוכנים: הם, הסוכנים, באו ועשו את עבודתם, קיבלו תמורה הולמת, זה חלק מהעניין וזהו. אולי צריך להגביל את הקריטריונים של זכאי השיקום ולעסוק רק באלה שמצבם מחייב את תהליך השיקום ואשר אם לא נטפל בהם יתרחש נזק ברור לעשייה המודיעינית. צריך לפעמים לדעת גם להגיד "לא!"

שמואל גורן: אני סבור כי אסור לערוך ולהציף במסעי הסברה בעניין, ולדעתי עריכת קמפינים רק הביאה עלינו תגובות שליליות. לכן, לדעתי, במקרה ההכרחי נדרש להגיב, אך לא להיות גורם היוזם ניסיון לבנות את דעת הקהל,

גורמים מעורבים אשר אין להם כל אחריות, ובכך הם גורמים לתסיסה ולהסתה שלהם. לצערי, גם פוליטיקאים נגררים לעניין, לא מתוך כוונה רעה אלא מחוסר ידיעת העובדות.

אחד הדברים המדהימים שנתקלתי במהלך פעילותי היה החלטה בממשלה, שנבעה מלחצים פוליטיים ואשר התקבלה בלא דיון יסודי ובלא הבנת הנתונים ומכלול הפרטים הנדרשים, ועל פיה הוחלט להעביר את הטיפול באנשי צד"ל למשרד הקליטה. מתוך כך אולי אפשר לחשוב או להסיק שאנשי צד"ל הגיעו לכאן אחרי שעברו מהפך אידאולוגי שגרם להם להצטרף לתנועה הצינונית. אציין רק שהחלטה התקבלה בלי שאיש מאנשי המינהלת והעוסקים בנושא היה מעורב.

כיום אנו צועדים בנתיב מוסדר ונכון ונמצאים בתהליכי תיאום מסודרים, לרבות קביעת קריטריונים ברורים לסוגי השיקום השונים. החוק, שמוביל ח"כ הרצוג, משמש מורה דרך חשוב בתהליך הגיבוש של תנאי השיקום של אוכלוסייה מיוחדת זו, ואין לי אלא להביע את תקוותי כי לקראת הקריאה השנייה והשלישית של החוק יבוצעו כמה תיקונים חשובים, בעיקר בתחומי הבטחת תעסוקה ובנושאי הסדרת מקום ותנאי דיור הוגנים.

מנחה: נדמה כי עלינו להתמקד בהמשך בכמה סוגיות ממוקדות כדלקמן: א. מה ניתן וצריך לעשות כדי לשפר את הדימוי הציבורי של המקורות המשוקמים על מנת לשפר את יכולות העשייה השיקומית וקליטת המשוקמים בחברה הישראלית?

ב. האם מיקום מינהלת השיקום כחלק משב"כ אינו מהווה נטל - הצורך במשאבים, אנרגיות ואמצעים - העלול להסיט את השירות ממשימותיו הכבדות, ולהקשות את הפעילות המודיעינית-סיכולית שהוא ניצב בפניה?

ג. האם הקהילה ואנשיה, בהיבט הרחב ביותר, למשל עמותת המל"מ המאגדת אלפי יוצאי הקהילה, אינם יכולים להיות מגויסים גם כשגרירי רצון טוב וגם כמשפיעים לשפר את יכולות העשייה השיקומית?

ד' ר' מינהלת השיקום: מבחינת תפיסת הטיפול שאנו מנסים להנחיל במינהלת אנו מבקשים לראות ביחידות המודיעין

לקוח על כל המשתמע בתהליכי ארגון וניהול בטיפול בלקוחות ובשביעות רצונם. אני מדגיש, היחידה היא הלקוח ולא המשוקם, וזו ההצדקה מדוע על מינהלת השיקום להיות חלק בלתי נפרד ממערך ההפעלה.

בנוגע לשאלות שעלו פה, אני מבקש לומר כי עדיין לא גיבשתי דעה סופית איך צריך להיראות התהליך השיקומי. ברור לי כי אסור ליחידה ולמפעיל להיות מנותקים מהתהליך, אך עם זאת התהליך דורש התמחות והתמקצעות. מדובר בתורת עבודה, בנהלים, בתיאום בין גופי הקהילה ובהגדרת קריטריונים ותהליכים.

הואיל ואני מתייחס למכלול העשייה המודיעינית, אני סבור כי יש למצוא ולהתאים תהליכים לשיקום מקורות בין שהם מהמגזר של השטחים או סוכני מוסד ואמ"ן ובין שמדובר בסוכן מקרב ערביי ישראל או לחלופין סוכן שאינו מהמגזר

פלד: "גם אחרי שהצהרתי כי המדינה עשתה רבות בנושא שיקום אנשי צד"ל, אני חייב להדגיש כי לא הכול נעשה וכי עדיין יש דרך לא קצרה להשלים את המלאכה"

משום שזה נדון לכישלון מראש.

נראה לי כי ההיערכות כפי שלמדנו במשך הזמן וגם היום, פה בדיון, היא נכונה, ויש לפעול לחיזוקו ולהידוקו של התיאום בסוגיה זו בין גופי הקהילה, כדי להבטיח את איכות העשייה ואת מיצוי היכולות באופן המיטבי.

ניסים ל' - מפעיל מקורות בעבר: נאמר כאן היום פעמים מספר כי "המקור הוא אמצעי ואילו המודיעין הוא המטרה". בכל פעם שאני שומע את המשפט הזה, גם אם הוא נכון בהיבט התורתי, אני מתקומם. כאשר הייתי חונך מפעילים חדשים והם היו מצטטים אמירה זו מתוך חומר ההדרכה שלהם, הייתי אומר להם: עצור! עד כאן! גם העט והרכב שלך הם אמצעים בהפעלה, וכשהם מתקלקלים או נגמרים זורקים אותם וחסל!

גם אם נכון שהמקור הוא אמצעי, חייבים לזכור ראשית כי מדובר בבן אדם. מדובר במציאות כמעט בלתי אפשרית, בוודאי כשאנו עוסקים בהפעלה כחלק מהלחמה בטרור. חייבים לייצר בתהליך ההפעלה מהות ומשמעות של קשר אישי הדוק בין המקור למפעיל. קשר כזה אינו יכול להיעלם באחת כאשר יש תקלת חשיפה.

אני מאמין שלצד האמירות הטכניות מתרחש בתהליך ההפעלה משהו שהוא פורט על הרגשות והנשמות של שני הצדדים, של המפעיל ושל המקור. במצב דברים זה צריך לעודד ולטפח את הזיקה והקשר האישי, שהם במידה לא מעטה מפתח להצלחת ההפעלה ולהפקת מידע רב ואמין יותר, ופועל יוצא מכך - גם מכפיל מחויבות רגשית ומוסרית לטפל במקורות באופן המיטבי, גם במשבר החשיפה והשיקום הנדרש.

מנחה: לסיכום הדיון, אני מבקש לומר כמה

דגשים אשר היו ברקע הדיון שהתקיים כאן היום: א. אני חושב כי המפתח בהפעלה הגורס כי הסוכן הוא אמצעי להשגת המטרה של איסוף מידע ומודיעין הוא נכון. אין כל סתירה בין אמירה זו לבין הזיקה והקשר האישי שנרקם ומתבקש בתהליך ההפעלה בין המפעיל לסוכן. כמעט אפשר לומר כי הפעלת מקור חי לא תיתכן ולא תהיה משמעותית אם מערכת היחסים תהיה ברמה הטכנית.

ב. אין כל ספק כי המודל שהוצג כאן בטיפול באנשי צד"ל ובמעשה החקיקה אינו עומד על אותו מישור של טיפול בכל הכרוך בסוכני מודיעין. עם זאת, חשוב לזכור ולדעת שנטל העשייה בשיקום יכול להיקלע לתנאים של מצוקה ועל כן לא מן הנמנע, גם אם בעת הזאת אנו נחרדים לחשוב על תהליכי חקיקה, כי בעתיד נידרש לייצב את

תהליכי השיקום, דווקא בחברה המתנכרת למשוקמים, באמצעי חקיקה שיחייבו את כל הגורמים והרשויות. ג. העשייה בתחום השיקום מחייבת התמקצעות כמו גם יצירת כללים מתואמים בהקשר של כל גופי הקהילה. לפיכך, העשייה שלמדנו אודותיה, כפי שנעשית על ידי מינהלת השיקום, ראויה לכל תמיכה וברכה. יש לאתר דרכים לסייע בידיהם לקדם את עשייתם ולשחרר את ההפעלה ככל האפשר למקד את כוחה באיסוף המודיעין.

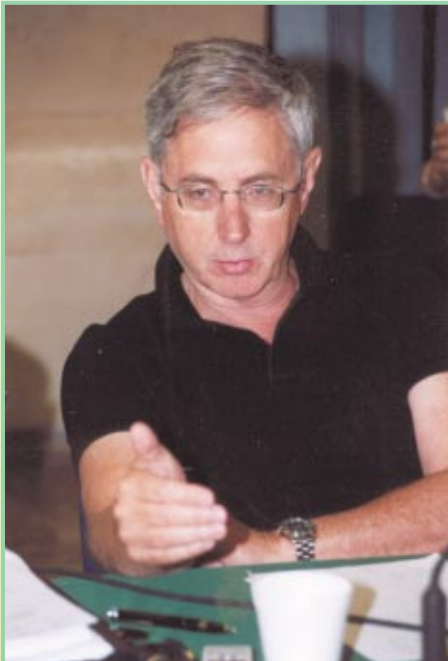
ד. אין תחליף למעורבות המפעיל והיחידה בקשר עם המקור המשוקם בתהליכי השיקום, אך גם אין ספק שהשיקום הוא תהליך מייגע ומקצועי המחייב התמחות. אשר על כן, קיומה של מינהלת השיקום המקצועית היא תנאי הכרחי גם לאיכות השיקום וגם כדי לשחרר את משאבי ההפעלה להתמקד בעשייה מודיעינית. על אף הקושי שבדבר, נראה כי אין מנוס שאירגון השיקום יהיה חלק בלתי נפרד מקהילת המודיעין.

ה. בניגוד לנאמר בדיון, אני סבור כי המערכת צריכה לעסוק, באופן יותר אינטנסיבי, בהשפעה על דעת הקהל גם באמצעות התקשורת וגם באמצעות גורמי השפעה כגון

בוגרי הקהילה, כגון חברי עמותת המל"מ, כדי להניע הן את הציבור, הן את מקבלי ההחלטות ברמות השונות והן את גורמי הקהילה והתעסוקה, על מנת להבטיח את איכות העשייה השיקומית.

ו. שאלת המחויבות והאחריות לטיפול בשיקום אינה מוטלת בספק גם ברמה האישית-האנושית שבין המפעיל למקור, גם ברמה המקצועית ברמת היחידה והקהילה וגם ברמה הלאומית של החברה בישראל, אשר בדרך כלל חבה חוב אמיתי לאותם סוכנים אשר בפעילותם שימשו חומת מגן לביטחון המדינה, ואת זאת חייבים להטמיע.

לסיכום, אני סבור כי המחויבות והאחריות לתהליכי השיקום, כמו גם תהליכי שיקום איכותיים, הם אכן תנאי להצלחה בעשייה המודיעינית. משמעות הדבר היא כי אם תהליכי השיקום יהיו לקויים, ייודע הדבר ויופץ כאש בשדה קוצים ואזי יהיה קשה שבעתיים לגייס סוכנים שיענו על צורכי האיסוף המודיעיני, או יהיו נכונים להיות פתוחים וליטול סיכונים לחשוף התארגנויות ופעילויות המסכנות את הביטחון, ואשר חשיפתן עלולה לסכן אותם. יתרה מזו, יש לזכור כי שיקום מוצלח הוא מפתח לשיעור רצון של המשוקם ומחסום בפני היריב מלהשפיע עליו לבצע מעשה בגידה בהונאת המערכת, וכמובן להפוך את עורו ולשתף פעולה עם יריב ולהיות שותף לפיגוע - כל אלה הם תנאים להצלחת העשייה המודיעינית ולשיקום חלק מהותי בה.

זוהר: "השיקום, בין שהוא נכון וטוב ובין לא, אינו עושה ואינו מתנה את יכולת קהילת המודיעין וה'יומניט'... שיקום טוב אינו מבטיח כלל הצלחה מודיעינית..."

טל: "דרשנו להיערך ולטפל בתהליכי שיקום, וכך הקמנו בראשונה ענף שיקום שהלך וצמח ככל שנקף הזמן ונהפך בשנים האחרונות למינהלת השיקום בשב"כ"

המזכיר סיפורו של ארוש אשטוואן

בימי סער ושחור של בידוד מסך הברזל נמלט ארוש אשטוואן ממזרח אירופה,
בסיוע אנשי ביל"ו

ראובן מירן

חקר וכתב

בפגישה נמסרו לשניים דרכוניהם הזרים, והם למדו את פרטיהם האישיים החדשים. בפתק נפרד נרשמו פרטיהם האישיים לצורך שינון נוסף לקראת הנסיעה. ערמון הסביר להם את אופן הנסיעה לבלגרד. תחילה היה עליהם להגיע לתחנה הראשונה - עיירה ושמה קונסטמיקולוש. בעצירת הרכבת יהיה עליהם להשמיד את כרטיסיהם הקודמים ולקחת את הכרטיסים לבלגרד שהוכנו בשבילם מראש במעטפה.

בסמוך לתחנת הרכבת נפגשו השניים ווידאו שאין בידם דבר שעשוי להסגירם. בקונסטמיקולוש השמידו השניים את הכרטיסים המקומיים ושוחחו בגרמנית בלבד. הם נכנסו לקרון הרכבת לבלגרד והרכבת יצאה לדרך.

בת לווייתו של ארוש התנהגה בעצבנות מופגנת. היא עישנה, אכלה שוקולד ונטלה עוד ועוד ברום. בגלל החשש שתשכח את שמה החדש, עדיין שמרה את הפתק עם הפרטים. ארוש לקח ממנה את הפתק, קרע אותו במהירות וזרק אותו מהחלון. אחרי כמה דקות הופיע במקום מבקר הכרטיסים דובר ההונגרית.

המבקר ביקש לראות את הכרטיסים, אך ארוש העמיד פנים שאינו מבין הונגרית. האישה, לעומת זאת, הראתה שהבינה את דבריו והוציאה מארנקה את הכרטיס המתאים. באחת התחנות עלה חייל וביקש להיכנס לתא ששהו בו השניים. מבקר הכרטיסים לא הסכים והעבירו לתא אחר. מאוחר יותר נרדם ארוש בקרון. כשהעירה אותו האישה הוא התבלבל ודיבר אליה בהונגרית, אך איש לא היה בקרון והטעות עברה בשלום.

1:00 בלילה - תחנת הגבול היוגוסלבי. שוטרי הגבול עלו לרכבת וביקשו לראות את הדרכונים. ארוש שיחק את המשחק כאילו אינו מבין. האישה מיד הוציאה את דרכונה

אלפי יהודים נאמנים ידעו שיש מי שחושב,
דואג ופועל, מבלי ליאות ובכל תנאי, לפילוס
נתיבים להצלתם

ופלטה בהונגרית "בבקש..." - את ההברה האחרונה הספיקה לבלוע ברגע שהבינה את הטעות. השוטרים בדקו את הדרכונים בדיקה שטחית וירדו עמם מהרכבת. ארוש ניסה להזהיר אותה שתהיה שקטה, אך עצביה הלכו והתרופפו. ארוש הביט מבעד לחלון וראה את משרד שוטרי הגבול. כאן דפדפו השוטרים בדרכונים ובדקו אותם ביסודיות. איש המשטרה הזעיק עוד שוטרים.

ליד הקרון עמד שוטר חסר סבלנות ושאל את השוטרים שבמשרד לפרש העיכוב. השוטרים השיבו שיש עוד להחתים את הדרכונים. הזמן חלף, וכבר החלו נשמעות קריאות להוריד את הנוסעים הגורמים לעיכוב ולאפשר לרכבת לזוז. ארוש הכין את עצמו ואת בת לווייתו למקרה של תקלה. הוא הזכיר לה את סיפור הכיסוי: הם זרים, הם הכירו זה את זה רק בתא, ואיש אינו יודע דבר אודות רעהו. בתום

ארוש אשטוואן נולד בשנת 1916 בעיר משקול בהונגריה. ב-1939 גויס לצבא ההונגרי, וב-1944 הצליח לברוח מהשירות הצבאי והתחבא בבודפשט. כששב לעיר הולדתו, שנה אחר כך, לא חיכו לו עוד אמו ושתי אחיותיו - הן נספו בזמן הגירוש הגרמני. ארוש חזר לצ'כוסלובקיה, שם היה בזמן המלחמה, ונשא בשנת 1945 אישה בעלת אזרחות אוסטריה. לזוג נולדו שני ילדים.

בשנת 1949 ניסה ארוש, לראשונה, לברוח עם משפחתו למערב, אך נתפס בידי הצ'כים ונמסר לידי ההונגרים. ניסיון בריחה כושל זה נסתיים בחמישה חודשי מאסר. אשתו וילדיו שוחררו.

בת לווייתו של ארוש התנהגה בעצבנות
מופגנת. היא עישנה, אכלה שוקולד ונטלה
עוד ועוד ברום

בשנת 1952 החליטו ארוש ואשתו להתגרש למראית עין, על מנת שיוכלו, האישה והילדים לפחות, להגר למערב, מכוח נתינותה האוסטרית של רעייתו. אשטוואן נשאר בגפו בהונגריה.

בטרם צאתה הבטיחה לו אשתו שתעשה כל שביכולתה כדי להביאו אליה. הם קבעו סימן זיהוי - שליח אלמוני יופיע עם תמונות ילדיהם. האישה עזבה באוגוסט 1952, ושנה אחר כך הופיע אלמוני בפתח דירתו של ארוש... האלמוני ביקש לראות את תעודת הזיהוי של ארוש, ואחרי שבחן אותה מסר לארוש מכתב מאשתו. במכתב נכתב בין השאר שעליו לצפות שיבואו אליו בעוד ימים מספר עם תמונות הילדים. ארוש עזב מיד את מקום עבודתו ואת דירתו ועבר לגור אצל אחיו. על שינוי כתובתו הודיע לאשתו בגלויה. עוד חודש עבר עד ששוב קיבל מכתב. הפעם הזדהה מוסר המכתב בשם דוד אילן וביקש ממנו לבקר למחרת בצירות ישראל בבודפשט. כאן הודיעו לו, כי היות שעזב את עבודתו יקבל תמיכה חודשית מהצירות החל בנובמבר. בראשית ספטמבר קיבל ארוש מכתב נוסף, ובו נמסר כי תמונות הילדים עדיין אינן מוכנות.

במאי 1954 הגיע עוד מכתב מאשתו של אשטוואן ובו נמסר לו שיוכל בקרוב לעלות לישראל. האישה והילדים הגיעו אף הם ארצה, לקיבוץ מעגן. ערמון, איש הצירות, מסר לו שאסור לו מעתה להיראות בסביבת הצירות. הפגישה הבאה נקבעה להיות ברחוב. נקבע שאם יאותת ערמון וייצור עמו קשר עין, ימשיך ארוש ללכת אחריו. בפגישה שאכן התקיימה ברחוב, נקבעה פגישה נוספת לאותו הערב. לפגישה זו היה אמור ערמון להביא לארוש מזוודה.

בערב הגיע ערמון והביא עמו מזוודה עם חפצים ששלחה אשתו של ארוש וטבליות ברום להרגעתו. ערמון עדכן את ארוש שנסיעתו תהיה למחרת וכי תצטרף אליו למסע אישה שאינו מכיר. פגישת ההיכרות ביניהם נקבעה אף היא למחרת היום, בגן ציבורי בעיר.

אותה לאיש 'ביל'ו', שקיבל את פניו בשדה התעופה והסיע אותו לפנסיון בתל אביב. אחרי זמן קצר פגש ארוש את רעייתו ואת ילדיו בקיבוץ מעגן שעל שפת הכנרת.

אחרית דבר

מילוט היהודים הבודדים מארצות "מסך הברזל" אל החופש מבטא היטב את רוח 'נתיב' המקורית: לשמור על הגחלת בכל מחיר; לקיים קשר רציף והדוק עם היהודים שמעבר ל"מסך הברזל"; לנקוט כל אמצעי ושיטה יצירתיים ומתוחכמים על מנת להשיג את המטרה.

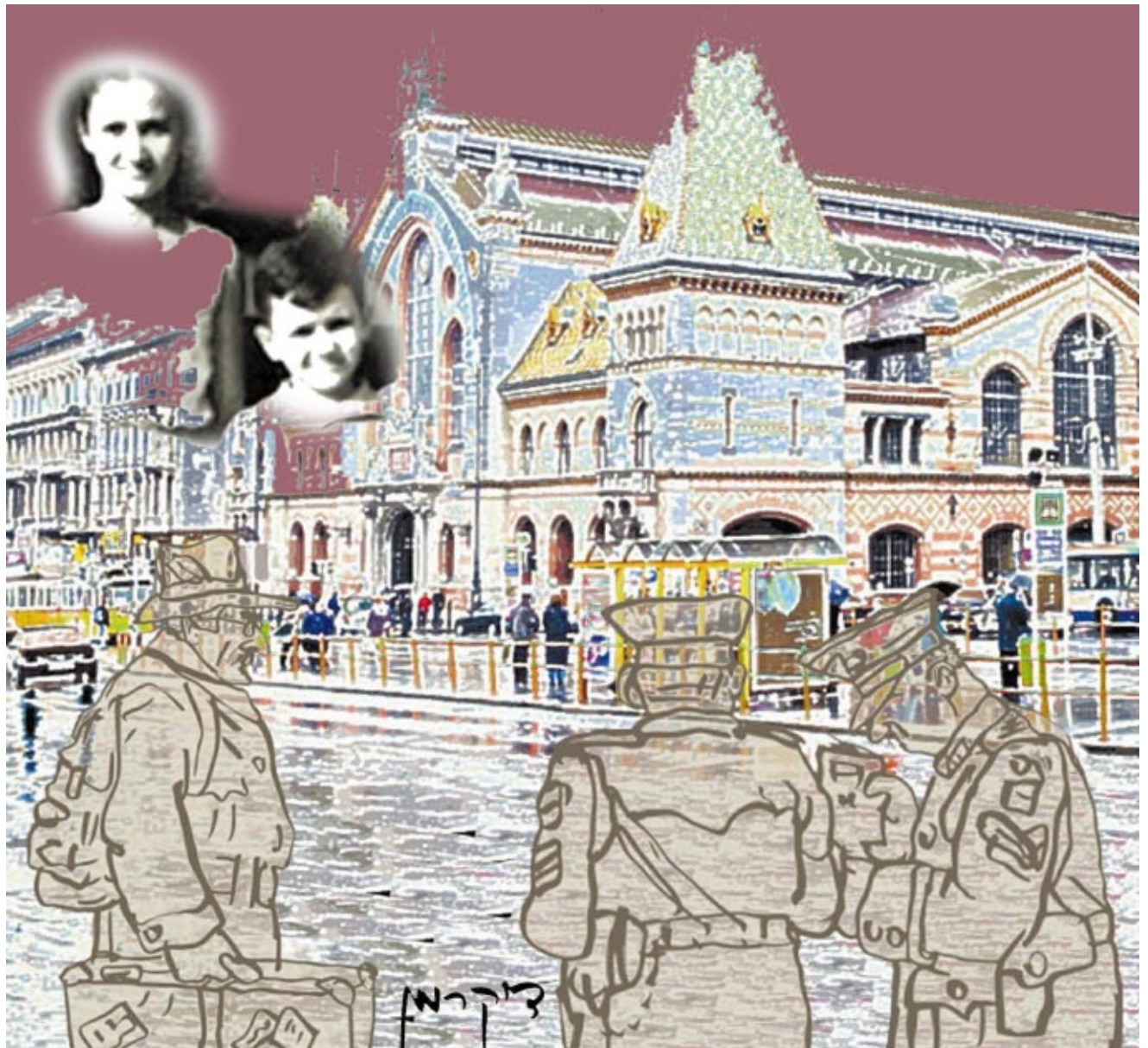
חשוב לזכור שסיפור הימלטותו של ארוש אשטוואן התרחש בראשית שנות ה-50, בשיאה של המלחמה הקרה, בימי סער ושחור של נתק כמעט מוחלט בין יהדות מזרח אירופה וברית-המועצות לשעבר ושלטונותיהן, לבין מדינת ישראל הצעירה שעדיין לא הובטח עצם קיומה. על רקע זה, חשיבות ראשונה במעלה הייתה לעצם קיום המגע עם היהודי הבודד ומשפחתו, מתחת לאפס של השלטונות העוינים. למרות תנאי המידור החמורים והפעילות החשאית, שמועות טפטפו להן לאט אבל ביסודיות, ואלפי יהודים נאמנים ידעו שיש מי שחושב, דואג ופועל, מבלי ליאות ובכל תנאי, לפילוס נתיבים להצלתם.

שלוש שעות מורטות עצבים, שבהן עמדה הרכבת והתנהלה הבדיקה, הגיע הקצין והחזיר להם את הדרכונים. השניים נשמו לרווחה. ארוש הציץ בדרכון וראה את חותמת "היציאה לחופשי".

האישה מיד טמנה את הדרכון בארנקה בלי לבדוק. כעבור דקה עלה הקצין והורה לה לרדת מהרכבת משום ש"החותמת היוגוסלבית אינה טובה". היא שאלה בגרמנית: "מדוע?" אולם הקצין הבין רק הונגרית. לא עזרו שאלותיה - אנשי המשטרה לקחו את מזוודותיה והורידו אותה מהרכבת. הרכבת המשיכה בלעדיה.

מאחר שהרכבת התאחרה בשלוש שעות, הפסיד ארוש את הקשר לבלגרד ונאלץ לחכות לרכבת הבאה. ארוש פנה לקהילה היהודית במקום וביקש להתקשר לצירות ולהודיע על בואו וכן לדווח על התקלה שאירעה לבת לווייתו. ב-20.5.54, בבוקר שלמחרת, הגיע ארוש לבלגרד. בתחנת הרכבת שמע לפתע מישהו קורא בשמו. ארנון, איש 'ביל'ו', המתין לו על הרציף והוביל אותו לבית מלון. מכאן הוא יצא לאתונה.

שבוע אחר כך נחת ארוש אשטוואן בשדה התעופה לוד ובידיו תעודת מעבר ישראלית בשם מושאל שקיבל מידי אנשי 'ביל'ו' בבלגרד. הוא חתם על הצהרת סודיות ומסר

מודיעין בחקירה

כיצד על המודיעין להיערך בעידן נב"ק וטרור

לבקשת מערכת 'מבט מל"מ' מביאים ד"ר עוזי ארד והאלוף (מיל') יעקב עמידרור את מסקנותיהם מהשוואה בין דוחות הכשל המודיעיני האמריקני, הבריטי והאוסטרלי לדוח הישראלי, וטוענים שיש לישראל מה ללמוד מבעלות בריתה כדי ללמוד לקחים ולהסיק מסקנות שיציעו את המודיעין הישראלי ועמו את הדרג המדיני קדימה

אלוף (מיל') יעקב עמידרור

סגן נשיא מכון 'לנדר' - ירושלים

ד"ר עוזי ארד

ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה במרכז הבין-תחומי, הרצליה

האפשרות להשוות בין דוחות הכשל המודיעיני האמריקני, הבריטי והאוסטרלי לדוח הישראלי חשובה לתהליך הביקורת הפנימית של המודיעין הישראלי, אך לא רק. חשיבות גדולה עוד יותר ניתנת להשוואה בשל העימות שנוצר בין הדרג המדיני למודיעין הישראלי על אופן התנהלות החקירה בוועדת החוץ והביטחון בראשות חבר הכנסת 'שטייניץ ועל ממצאיה. הפאנל שהובא כאן לפני חודשים מספר העלה ויכוח אם בכלל יש מקום לבקר ועדת חקירה פרלמנטרית בלי לסכן את אושיות הדמוקרטיה. ההתעקשות להגן על ההיררכיה הדמוקרטית המקובלת בקרב הדרג המדיני והדרג הביצועי העיבה על האפשרות להבהיר במה נכשלה ועדת החקירה הישראלית ומדוע היא מעוררת התנגדות נחרצת כל כך למרות הכוונות הטובות. משתתפי הפאנל היו תמימי דעים שצה"ל, והמודיעין בתוכו, הוא הזרוע המבצעת של הגוף המדיני והחוקתי וכי אין מקום לצאת נגד ניסיון הדרג המדיני-פרלמנטרי לבקר את הדרג הביצועי.

עם זה, ועדות חקירה כאלה ממש פעלו כאמור בשלוש מדינות דמוקרטיות אחרות, בלי פולמוס ובלי אי-נחת של מי מהצדדים. יתרה מזו, נראה שמסקנות ועדת החקירה במדינות אלה ישימות יותר משל הוועדה שהתקיימה בישראל (שהדוח שלה עדיין לא פורסם במלואו, ומסקנותיה הן המלצות, שלפי שעה לא נראה שיש כוונה לבדוק את יישומן). לפיכך יש לשאול במה דומה ובמה שונה החקירה הישראלית מהחקירות שהוזכרו לעיל? וכיצד נוכל לשנות את אופן החקירה של כשל מודיעיני על מנת ללמוד לקחים ולהסיק מסקנות שיציעו את המודיעין הישראלי קדימה ועמו את הדרג המדיני? ומה יש לנו ללמוד מטעויות המודיעין של אוסטרליה, בריטניה וארצות-הברית?

ד"ר עוזי ארד והאלוף (מיל') יעקב עמידרור טוענים שיש לישראל מה ללמוד מבעלות בריתה על אופן חקירת הכשל המודיעיני, קודם כול מבחינת עומק החקירה והמשאבים שהושקעו בה. עמידרור וארד מסכימים שכל הוועדות הזרות שלעיל לא התמקדו במערך המודיעין כיחידה נפרדת, אלא עסקו בו מנקודת ראייה מערכתית. מכאן, מציין עמידרור, אנו למדים שיש לצפות במערכות הביטחון הלאומי במבט רחב הכולל הן את היבט המודיעין או ההיבט המקצועי והן את כלל הממסד או הדרג שעוסק בקבלת החלטות ברמה הלאומית. ארד מחזק את דבריו וטוען שכל הדוחות הנ"ל נדרשו למעשה לממשק שבין המודיעין לדרג המדיני, והשניים נבחנו כמיקשה וכיחידות. הוועדות ראו לנכון להגיב ולהמליץ בכל הנוגע ליחסים שבין הדרג המדיני לביצועי, ואילו את הטיפול בסוגיית תפקודה המקצועי של מערכת המודיעין הפנו לוועדה אחרת המאושת באנשי מקצוע המוכשרים מהם למשימה. בשום מקום לא התרכזו במודיעין גרידא ואף לא גלגלו לידיו את האחריות.

חשיבותה של חקירה הנוגעת הן לדרג המדיני והן לדרג

רקע

שלוש שנים חלפו מאז יום האימה, ה-11 בספטמבר 2001, יום שבו הלמה מתקפת הטרור בארצות-הברית והותירה עולם מופתע ומוכה תדהמה. למן אותו היום, מים רבים זרמו בנהר הפוטומק החוצה את וושינגטון, בנהר התמזה שבלונדון, בנהר הדארלינג שבאוסטרליה ובנהר הירדן - בישראל.

בתקופה זו חלו תמורות רבות בנכונות מדינות העולם להפיק מידע ולהיאבק בטרור העולמי. בתקופה זו אף יצאו אומות המערב ואחרות למלחמה בעיראק, על יסוד הנחת המודיעין שעיראק מסכנת את שלום העולם באיום הפעלת נשק בלתי קונוונציונלי (נב"ק). הפתעת מדינות העולם בהתקפת הטרור על ארצות-הברית והעובדה שלא נמצאו, לעת עתה, מאגרי נב"ק בעיראק - מציאות שטפחה על פני הציבור והקברניטים - הביאו את המדינות לכלל בחינה וחקירה של הערכות המודיעין ושל מקור הכשל בהפקת המודיעין, שגרם להערכת המצב השגויה ולקבלת החלטות על מצע מטעה.

הנה כי כן, בחודשים מרס-יולי 2004 הונחו על שולחן הדיון הציבורי דוחות חקירה של כמה וכמה ועדות שחקרו את הפעילות המודיעינית: בארצות-הברית - דוח ועדת חקירה לכשל המודיעיני נוכח אירועי הטרור בספטמבר 2001, ודוח ועדת החקירה של הסנט לעניין הכשל בהערכה המודיעינית בנושא הנב"ק בעיראק; דוח ועדת חקירה ממלכתית בריטית לעניין כישלון המודיעין בסוגיית עיראק; דוח ועדת חקירה פרלמנטרית ודוח ועדת חקירה מקצועית לבחינת הכשל והיערכות של המודיעין באוסטרליה; ובישראל - דוח ועדת החקירה של ועדת החוץ והביטחון לעניין היערכות המודיעין.

על רקע זה פנתה מערכת 'מבט מל"מ' אל שני מומחים בתחום המודיעין והאסטרטגיה, ד"ר עוזי ארד והאלוף (מיל') יעקב עמידרור, בבקשה שילמדו את מכלול הדוחות הנ"ל וישוו ביניהם, מבחינת תהליכי העבודה בוועדות והרכבן וכמובן מבחינת המהות והמשמעות של המסקנות וההמלצות בתחום העשייה המודיעינית והשלכותיה האפשריות על מערך המודיעין בישראל. לאחר שלמדו את דוחות ועדות החקירה התכנסו שני המומחים הנ"ל ועורכי 'מבט מל"מ' לצורך ריאיון ודיון בשאלות שעולות מהחקירות הצולבות שידעו קהילת המודיעין האמריקנית, הבריטית, האוסטרלית והישראלית. אנו גאים להיות כתב העת הראשון שמביא לפני קוראיו השוואה בסיסית וראשונית בין הדוחות.

עו"ד חיים בן-עמי

בריטית זו דומה לוועדת חקירה ממלכתית שאנו מכירים פה. הוועדה הזאת נערכה באופן דומה לוועדה האוסטרלית: היא קיבלה צוות מקצועי תומך ממשרד ראש הממשלה, מקומה נקבע במשרד ראש הממשלה והתכנסה בחדר הדיונים של ועדת המודיעין העליונה. אם כן, גם בבריטניה הוועדה לא הייתה גוף חיצוני החוקר פנימה, אלא גוף שתפקד מתוך הקרביים של מערכת המודיעין. זה אפשר לה נגישות לחומרים המודיעיניים באמצעות אנשי המודיעין שהם קולגות. גם כאן נשמרה הגישה שמכנה ד"ר ארד "לא-לעומתית" - לא זרוע אחת שמבקרת זרוע אחרת, אלא ועדה ממלכתית שעושה את מלאכתה באופן עצמאי אך בשיתוף פעולה עם המערכת הקיימת.

בארצות-הברית פעלו שתי ועדות. האחת, ועדת סנט, שלוחה של הקונגרס האמריקני, שחבריה היו אנשי ועדת

המשנה למודיעין, כלומר היא לא כוננה במיוחד לחקירת הכשל. בוועדה היו כתריסר חברי סנט מכל גוני הקשת הפוליטית. בצוותה, לעומת זאת, היו עשרות אנשים. כמו הוועדות הנ"ל, גם ועדה זו ויתרה על יומרות מקצועיות ובחרה לבחון, ולא לבקר, כמה נושאים שטופלו "טיפול פוליטי". היא כיוונה את מסקנותיה אל הממשל, ולא למודיעין.

לעומתה הוקמה ועדה שאפתנית שיצרה והפיקה כרב-מכר פופולרי את פרויקט "The 9-11 Commission Report". ועדה זו כוננה במיוחד בחוק שאושר בקונגרס. הוועדה הוקמה, תוקצבה ומונו לה כתריסר אישים בכירים.

מרשים יותר מכול, אומר ד"ר ארד, שבמשך שנתיים, במשרה מלאה, הועמדו לשירות ועדה זו יותר מ-40 חוקרים ותחקירנים בדרגה הראשונה ומעליהם פיליפ זליקו. המחקר הצריך נסיעות לפקיסטן, לסעודיה ולמדינות אחרות וכן שנתיים של נבירה במסמכי ארכיונים. ועדה זו הנפיקה דוחות ומבדקים מעמיקים ורציניים, המגובים בעבודת מחקר ייעודית ובצוותים מגוונים מבחינת מקצועות ומומחיות.

נוכח הדוחות הללו, מסכמים ד"ר ארד ועמידרור, הוועדה הישראלית הייתה מיטיבה לעשות אילו הייתה מתבוננת במודיעין הישראלי ובזרוע המדינית, בממשק שביניהם, כבמיקשה אחת. מצד אחר, היה על הוועדה להפריד בין יכולתה לבקר את המערכת כמיקשה, לאי-יכולתה לחקור ולבוא לכלל מסקנות מקצועיות, מעמיקות ויישומיות בתחום המודיעין, בהיעדר צוות מודיעין חוקר, בהיעדר זמן ומשאבים. הוועדה הייתה צריכה להפעיל סמכות וליזום חקירה של אנשי מודיעין מקצועיים נבחרים ומובחרים, ומתוך מומחיותם היה בידיה לבקר ביקורת בונה את המודיעין הישראלי. גם בוועדה הישראלית היו "יועצים" שמקצועיותם בלא דופי, אך הם היו שניים בלבד והועסקו במשרה חלקית. מכאן תפוקתם ועומק בדיקתם. מוטב היה מבחינתם אילו היו מקבלים "עיבוי איסופי" בלשון המודיעין.

הביצועי כמיקשה או ככלים שלובים, בלשון עמידרור, באה מתוך המערכת המדינית הנוהגת בארבע המדינות: הדמוקרטיות. אילולא היו מדינות דמוקרטיות, אולי לא היה אפשר לעסוק כלל ביחס שבין הדרג המדיני לדרג הביצועי. עם זאת, משום תרבות, המתקשת לשמור על ערכיה הדמוקרטיים גם כשהיא נתונה לאיום מבחון, הרי כשל היחסים שבין זרועותיה חשובים לא פחות ואולי יותר מהכשל המודיעיני. תפיסה זו ניכרת בכל הדוחות הזרים: האמריקני, הבריטי והאוסטרלי. בישראל לעומתם הדרג המדיני מבקר, אך אינו עומד לביקורת. הוא רואה עצמו מומחה למתוח ביקורת מקצועית על הדרג הביצועי, אף שלכאורה מומחיותו מוטלת בספק או לוקה בחסר. באופן כללי, מצוין ארד, מדובר כאן בשלוש בעלות ברית שמורשתן אנגלו-סקסית על כל המשתמע: יש ביניהן דמיון

מבחינת מורשת צבאית, מורשת מודיעינית, מורשת מדינית ואפילו סדרי שלטון ואופן קבלת החלטות, וזאת לצד סגנונות לאומיים לגוניהם ומשטר דמוקרטי לסוגיו. הסגנון הדמוקרטי המדיני הישראלי דומה כמובן לזה הבריטי.

באוסטרליה. בתחילת 2004 הוגש דוח לראש הממשלה, סמוך למועד הגשת שאר הדוחות. מיד בהגשת הדוח הטיל ראש ממשלת אוסטרליה על ועדה מקצועית לעשות מבדק מהיר בכל נושא תפקוד המודיעין, כולל סוגיית הנב"ק והטרור. בראשות הוועדה הזאת, אומר ד"ר ארד, עמדו אנשי מקצוע מתוך המודיעין האוסטרלי, ומשום כך נפתחו בפניהם

דלתות ונאמר להם היכן מונח החומר. צוות התמיכה המחקרי האוסטרלי היה מצומצם אך איכותי, שעבד במשרה מלאה, עם מזכירות ייעודית שהושאלה מיחידות המודיעין הקיימות. באופן זה נמנע עימות של "אנחנו ואתם", מה שאין כן במקרה הישראלי שבו נוצר עימות בין הכנסת למודיעין, שגרם לכרסום יישום מסקנות הדוח. באוסטרליה זכה הדוח לתמיכה מלאה של אנשי המערכת, כולל מערכת המודיעין, ואילו בישראל נוצרה מתיחות בשל מסקנותיו וביקורת על מקצועיותו.

עמידרור מביא ציטוט מסכם מדוח ועדת החקירה של הפרלמנט האוסטרלי, שמבהיר לטעמו את ההבדל מבחינת הגישה לחקירה: "אנו ממליצים שתוקם ועדה בלתי תלויה שתבדוק את הביצועים של סוכנויות המודיעין ושתבוצע על ידי אנשי מודיעין מנוסים מן העבר שיקבלו גישה לכל החומר המודיעיני. אלו ידווחו לקבינט על מנת לאפשר ייצור מידע מודיעיני טוב יותר" ובלשונם "better functioning". כלומר מוגבלותה של הוועדה הפרלמנטרית בתחום המקצועי מובנת להם, אף שהדוח שלה מעמיק ומעיד על יכולתה לבקר.

בבריטניה הקים את הוועדה שר החוץ, שממונה על ארגון הביון הבריטי. הוא הגדיר לוועדה את המנדט ואייש אותה בחמישה אנשים, שלושה בעלי רקע צבאי בכיר ושניים חברי פרלמנט בכירים במערכת (הוועדה הוקמה לפי תקדים הוועדה שדנה בכישלון מודיעיני של איי פוקלנד). ועדה

קונדוליסה רייס, נקראה לתת עדות לפני ועדת הקונגרס האמריקנית

ד"ר עוזי ארד: "כל המחלות והצרות פוקדות את מי שחלש מבחינת האיסוף"

ארד מוסיף שעקב המידע האיסופי הקלוי החלו שיבושים בתיאום ובתקשורת שבתוך ארגוני המודיעין האמריקני: חוסר תפוצה מתאימה, יריבויות ארגוניות, סדרי עדיפויות שאינם אינטגרטיביים וכדומה. ארד מסכם בקצרה את תפיסת העולם המודיעינית שלו: "כל המחלות והצרות פוקדות את מי שחלש מבחינת האיסוף".

עמידרו לעומתו מוצא בדוחות מסר מנוגד דווקא. לטענתו, עובדת כישלוננו האיסופי של המודיעין האמריקני - ארגון מודיעיני משכמו ומעלה המצויד במיטב הציוד המודיעיני שקיים - אינה בבחינת כישלון מקומי, אלא כישלון הנובע מאופיו של האתגר המודיעיני בהתמודדות עם טרור. אין מקום להניח שקיים מצב מיטבי של איסוף נתונים על קבוצות טרוריסטיות, ואנו מכירים זאת גם מהמציאות הפלסטית שאנו מתמודדים עמה בישראל. יש להניח שהמודיעין בתחום הטרור יצטרך לאסוף שבבים של מידע שייצרו בקושי תמונה ברורה ליחידת המחקר המודיעינית. לפיכך אירוע ה-9 בספטמבר היה גם תוצאת כישלון המודיעין הישראלי והבריטי, גם אם התחמקנו מלתת עליו את הדין. עמידרו מאמין שמודיעין עתידי חייב לחזק את המערכת המחקרית שלו על מנת שתוכל להפיק תמונה משבבי מידע דלים אלה, וכך הוא מבין את המונח האמריקני "Failure of Imagination" of. אנו צריכים לשאול את עצמנו כיצד, בהיעדר איסוף איכותי, נהיה מסוגלים לתת מענה מודיעיני אפקטיבי. זוהי אפוא מסקנתו הראשונה של עמידרו מהדוחות ומאירועי עיראק וה-9 בספטמבר: יש לבנות מערכת שגם אם אין לה מידע איכותי, תהיה מסוגלת לבנות תמונה אינטגרטיבית סבירה שתביא לידי סיכול.

כל הוועדות הזרות לא התמקדו במערך המודיעין כיחידה נפרדת, אלא עסקו בו מנקודת ראייה מערכתית

מסקנתו של עמידרו דומה למסקנה שהובאה בכל הדוחות. ועדות החקירה של שלוש המדינות סברו שהדרך לחזק ולשדרג את מערכות המודיעין לנוכח אתגר איסוף מידע על פעילות טרוריסטית ונב"ק היא הגברת האינטגרציות הפנימיות הארגוניות, לאמור איגום למרכז לאומי, מהלך מהפכני אצל האמריקנים. לא עוד Central Intelligence אלא National Intelligence. הדוחות האמריקניים ממליצים לכונן כמה מרכזים לאומיים למודיעין של טרור ונב"ק וכן לאזורים רגישים כמו המזרח התיכון. מדובר למעשה בראש גוף מודיעין שאינו מנהל כל ארגון מודיעיני, אלא הוא כפוף לנשיא ומקבל את כל המידע המודיעיני מכל הארגונים, ועליו לייצר את התמונה הכללית האינטגרטיבית. שוב, אין מדובר במוסד מודיעיני בעל סמכות מדינית, אלא בכפיפות לנשיא - הוא יביא את המלצותיו לדרג המדיני.

מוסד מודיעיני לאומי אמריקני חדש זה, הוא מהפכני מבחינת האמריקנים אך ישן וותיק אצל הבריטים, שהם יותר ריכוזיים בשיטתם. כבר כיום קיים גוף מודיעיני במשרד ראש הממשלה הבריטי, והוא שנותן את הערכת המודיעין הלאומית. אצל האוסטרלים קיים המוסד הזה, אך הדוחות מצאוהו מסוואב ולא מתפקד כראוי ולכן החליטו להגדיל את תקציביו ועוד, על מנת שיוכל לתפקד כהלכה בעתיד. אצלנו קיים אמ"ן, שנותן הערכה מודיעינית אך אינו גוף לאומי, וכך, אף שזורם אליו כל המידע המודיעיני אין לו יכולת להשפיע על מה שנעשה עם החומר. לכן בכל זאת המליצה הוועדה הישראלית להמציא אותו מחדש כמזכירות מודיעינית במשרד ראש הממשלה, גוף שיהיה לאומי. אך יש בעייתיות בהמלצה כזו בקונטקסט הישראלי.

עמידרו וארד כאחד מברכים על יוזמת הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית, ולו רק משום שכל ועדות החקירה הפנימיות האחרות לא הביאו מסקנותיהן לידיעת הציבור בישראל. עם זה הם סבורים שלנוכח הדוח האמריקני היה על הוועדה לעודד את בחינת גבולות "הכישלון המודיעיני"

לא רק בעניין עיראק אלא גם בעניין גודל איום הטרור של בן-לאדן. עמידרו מציע שבזמן שבחנה הוועדה הישראלית (כמו האוסטרלית והבריטית) את הכשל המודיעיני בעיראק, היה עלינו לבחון גם את הכשל בגילוי פעילותו של ארגון אל-קאעידה ובהערכת כוחו של בן-לאדן. לטענתו, אמנם הטראומה של ה-9 בספטמבר התרחשה בארצות-הברית, אך גם לישראל לא היה כל מושג שאירוע טרוריסטי בהיקף כזה עומד להתרחש. לפיכך, לא בריטניה, לא אוסטרליה ואף לא ישראל יכולות להסיר כל ספק ביכולתן למנוע אירוע כזה מלהתרחש בארצן. כיום אין ספק שהן היו עשויות להיות אז, ועשויות גם היום, להיות קורבנו. למקרא הדוחות הזרים, אומר ד"ר ארד, גם היכולת המודיעינית הישראלית בתחום הנב"ק סופגת מהלומה. הדוחות הבריטיים והאמריקניים דנים גם בסוגיה הלוברית. כישלונה המודיעיני של ישראל בסוגיה זו צורב אף יותר, אם נשווה את הישגיו של המודיעין הישראלי באיסוף ובמחקר על לוב, עם מה שהשיגו המודיעין הבריטי והאמריקני. בעוד המודיעין הישראלי לוקה בחסר הזועק בחומרתו, לא הגדילה ועדת החוץ והביטחון לדון בסוגיית לוב. לדוגמה, בדוח הבריטי מתגלה שכבר ב-1999 "עלו" הבריטים על זליגה מפקיסטן ללוב. בשנת 2000 הוציא המודיעין הבריטי צי"חים בנושא ועיבה את הכיסוי האיסופי. ב-2000 עד 2001 עלה הנושא לרמת "Joint Intelligence Committee" שהוציאה לקטים לדרג הבכיר ביותר והפנתה לכך את תשומת לבו של הדרג המדיני, מה שאיפשר היערכות לשלב סיכולי כבר ב-2001. אם כן, נקודת השוואת ההצלחות המודיעיניות בעניין לוב מעמידה בשאלה את היכולת הישראלית המודיעינית, וזה הצריך טיפול והסקת מסקנות אופרטיביות.

בעניין תפקודו של המודיעין הישראלי לנוכח הדוחות ומסקנותיהם, ארד ועמידרו הסיקו מסקנות שונות זו מזו. הם מביאים כאן את המלצותיהם למודיעין הישראלי. ארד סבור שהבעייתיות ביישום של מידע מודיעיני לקראת הצלחה טמונה בשלב האיסוף הראשוני. הוא נשען על ניסיונם המר של האמריקנים, שהיה להם מידע איסופי דליל ביותר לקראת ה-9 בספטמבר ולכן לא עלה ביד חוקרי המודיעין לראות את התמונה הגדולה שנצטיירה בביתם. הם כינו זאת "Failure of Imagination", כלומר חוסר היכולת של חוקרי מודיעין להבין, על סמך מידע דליל ולא איכותי, את המתרחש בזירה. אפשר להשיג תוצאות מודיעיניות משביעות רצון כשיש איסוף טוב, למשל ארצות-הברית בצפון קוריאה או הבריטים בלוב. איסוף טוב של חומר מודיעיני מאפשר את עיבוי ואת מיקודו ועקב כך תושג אינטגרציות נתונים שתאפשר פריצת דרך מודיעינית.

יעקב עמידור: "מודיעין עתידני חייב לחזק את המערכת המחקרית שלו על מנת שתוכל להפיק תמונה משבבי מידע דלים"

לנוכח האיומים בנושא נב"ק ובנושא טרור הוא שבלי שיתוף הפעולה הבריטי-אמריקני וכדומה, אין תוחלת - לא לאיסוף ולא לממצאי המודיעין. אם אין ספק שצריך שיתוף פעולה, כיצד נוודא שאנו שומרים על עצמאות מחקרית? בסופו של דבר, כל מדינה עומדת אחראית לבניה. כך היה בנושא לוב, כשבחרו בריטניה וארצות-הברית למדר

את ישראל ולא להעביר לה מידע. מכאן שישראל חייבת להיות מסוגלת לאסוף מידע בזכות עצמה, ולהפעיל יכולות בתחומי היומינט והסיגינט.

לבסוף, אם בעבר מלכת המודיעין הייתה הנישה היומינטית, הרי הדוחות שלעיל הוכיחו שהפעלת יכולת זו כשלה בכל הנוגע לאיסוף מידע על טרור ונב"ק. גם כאן ימצא הפתרון בפעולת שילוב. ברור שהאמצעים הטכנולוגיים נתונים בשליטה כמעט מלאה, לעומת הקשיים שמערימה השיטה היומינטית. עובדה זו גרמה כנראה להתפתחות של קו איסופי אחד במודיעין על חשבון קו אחר. לכן גם כאן ניכרת חשיבות האיגום - מערכת ריכוזית שתקבל נתונים ומידע איסופי ממקורות יומינטים וסיגינטים, תצטרך לנתב ולעבות את המידע על ידי הכוונה ודרישה של סוג חומר מודיעיני בצורה מאוזנת. באופן זה גם תתאזן התפתחות שיטות איסוף המודיעין.

אם כן, בלי לבטל לקחים של ועדות אחרות וניסיון היסטורי, יש מקום להקים מרכז מודיעיני לאומי שיהיה בעל ראייה רחבה כל האפשר. הוא יתרום לא למחקר המודיעיני בלבד, אלא גם לאיסוף המודיעיני, שזקוק להכוונה - היכן להתמקד ולעבות; הוא אף זקוק להכוונה בעניין שיטות האיסוף הנחוצות על מנת לקבל נתונים מספיקים כדי ליצור תצורה מודיעיני שיקנה את היכולת לפריצת דרך וכך אולי נוכל להתמודד טוב יותר עם מודיעין בעידן של טרור ונב"ק.

הרעיון של מודיעין לאומי צץ אצל כולם היות שהוא כנראה נגזרת של האיום מסוג הטרור והנב"ק. כעת יש צורך לאגם משאבים, אך גם זה בעייתי. מהניסיון הישראלי במלחמת יום הכיפורים נלמד שנחוץ פלורליזם דווקא. היה אז מרכז מודיעיני ריכוזי שביטל אפשרות של פלורליזם מודיעיני, ואף שהיה בידו חומר איסופי מעולה הגיע לידי מסקנה מחקרית שגויה. אז הוקמה ועדת אגרנט, הוסקו מסקנות ושונה הארגון המודיעיני - מריכוזיות לפלורליזם. כעת אנו שבים לריכוזיות. לפיכך, אומר עמידור, אין להתעלם ממסקנות היסטוריות, אלא יש לשלב את לקחי העבר עם הלקחים החדשים. אחרי הכול, טרור ואיום של נב"ק אינם מבטלים איום קונוונציונלי על גבולות טריטוריאליים לאומיים.

מכאן למסקנות על הזרוע הפרלמנטרית. גם האמריקנים, גם הבריטים וגם האוסטרלים בדקו את תפקודה של הזרוע הפרלמנטרית. במדינות אלה אין המודיעין נושא על כתפיו את העול של כיסוי מצב מסוים, אלא כל רשות והמנדט שלה והאחריות המנדטורית שלה. בישראל, משום מה, למן ימי ועדת אגרנט ועד היום המודיעין תמיד נושא בעול ובביקורת, ואין לשום רשות אחרת חלק באחריות. לכן, אומר ד"ר ארד, ועדת החוץ והביטחון נקטה יוזמה ברוכה להקים ועדה בודקת ומבקרת, ובכך הבליטה את היעדרה של יוזמה כזאת בשנים עברו. בקרה פרלמנטרית ערנית אולי הייתה עוזרת למודיעין, במיוחד אם הייתה בודקת גם את תפקודה שלה עצמה כחלק מהמערכת.

ועדה פרלמנטרית כזו, מוסיף עמידור, צריך שיהיה בה גוף של מומחים שיוכל לבקר את המודיעין. במקום זאת, ועדת החוץ והביטחון ממליצה להקים גוף מזכירות מודיעינית עם יועץ מודיעיני, שיתרום ויוסיף על התפקוד הכללי של המודיעין שאנו מכירים היום, בלי שינגוס בסמכויותיו. זה כמובן בלתי אפשרי. עם זה סבורים עמידור וד"ר ארד שגדולה תרומתו של גוף כזה מהמחיר שישלם אמ"ן בסמכויות.

מסקנה מרכזית נוספת שעולה מלמידת דוחות ועדות החקירה נוגעת לשיתוף הפעולה בין סוכנויות ביון. טרור גלובלי קורא למודיעין גלובלי. האומנם הכשילו הארגונים זה את זה בשיתוף הפעולה? האם מנעו זה מזה מידע ופרי מחקר שביא פריצת דרך מודיעינית ביוצרים קשר תפיסתי או כשל תפיסתי? אכן, קריאת חומר איסופי זר מורכבת היא.

עמידור טוען שישראל, ארצות-הברית ובריטניה ניזונו מחומר איסופי שהעבירו זו לזו לטובת מטרה גדולה יותר והיא קבלת מידע מבוסס על מצב הנב"ק בעיראק. אלא שהחליפין היה של חומר איסופי, גולמי, ולא של הערכות. האוסטרלים במקרה זה לא התיימרו לדעת ממקור מודיעיני עצמאי על המצב בעיראק והסתמכו רק על מידע שקיבלו מבריטניה ומארצות-הברית. כנגד זה, אנחנו כן בנינו מערך איסופי אך גם קיבלנו מידע ממקור משני. עובדה היא שלדעת המודיעין הישראלי לא היה בחומר האיסופי הזה מידע מבוסס מספיק על מעבדות ניידות של נב"ק, למרות הערכות האמריקנים. כלומר אפשר להיעזר במידע כזה, אך יש להיזהר בהערכות הבריטים דנים בשאלת הקריטיות של שלב אימות החומר האיסופי, עקב הערכות שהגיעו אליהם על סמך חומר רעוע. למרות הכול, בכל הדוחות צוין הצורך באיגום לא רק כלפי פנים אלא גם בין בעלות ברית. הלקח שנלמד

שישה בעורף האויב

שנים אחרי המבצע יוצאים לאור פרטי המבצע הסודי והנועז וסיפור גבורתם של ששת הסיירים ששמו נפשם בכפם והסתננו אל מאחורי קווי האויב

ג'מקה גנדלר ויעקב מן

חברי העמותה

כך שאלו מה המשימה. ששת חברי הצוות היו: מפקד הסיוור - מג"ד 51, סא"ל אשר לוי; סגנו - סמג"ד 51, רס"ן מנו שקד; קצין קשר מגדוד 51, יגאל תלמי; סמל דב שמעוני (דובן) מהסיירת, שהיה סייר בחסד עליון; מ"מ מגדוד 52, יורם ליפסקי; וסגן אהרון לברן, שעמד לקבל את תפקיד מפקד הסיירת החטיבתית.

כאשר צעדו בחום הלוהט, לא ידעו שהבדווים גילו את עקבותיהם וכי המצרים היו רק שעות אחדות מאחוריהם בניסיון ללכדם

'מבצע ירקון' שיצאו אליו ששת המתנדבים היה המבצע הראשון בצה"ל, שבו שיתפו פעולה כוחות אוויר, יבשה וים. מובן שהאמצעים שהיו אז היו צנועים יותר מאלה הקיימים כיום. היו סירות שנקראו 'פיילה', וב'פיילה' כזאת הגיעו חברי הצוות אל החוף המצרי. תיאום הגעת הצוות לחוף סיני דרך הים הוטל על אל"ם נפתלי רוזן, שהיה אז מפקד חיל הים באילת. על ה'פיילה' פיקד בפועל סרן 'כריש'. חיל האוויר סייע בהצנחת מים לסיירים ממטוס דקוטה וביצירת קשר עמם בלילות. החילוץ התבצע אף הוא בידי חיל האוויר, במטוסי פיפר.

לברן: "הרעיון היה שנחת מהים ונבצע את הסיוור בשלושה לילות עד למקום המפגש, שהיה קו פרשת המים 'ג'בל אבו-עזיז', ומשם נתפנה". האפשרות המועדפת לפנינו הצוות הייתה פינוי אווירי במטוסי פיפר מקו פרשת המים, אך למקרה שהתנאים לא יאפשרו זאת, תוכננו אפשרויות נוספות.

ההכנות למבצע והסיור הימי המקדים

ההכנות למבצע הסודי היו מפרכות. חברי הצוות נדרשו להיכנס לכוש, להכיר את האזור ולחוות תנאי מדבר קשים. לברן: "לצורך המבצע ערכנו שני מסעות מפרכים של שלושה לילות כל אחד: במדבר יהודה, במעלה האיסיים ומצדה, ובנגב - אזור הור ההר. כמו כן ביצענו סיור ימי מקדים לבדיקת אזור הנחיתה ומיקומו המדויק, על מנת שלא לפספס את הכניסה אל הוואדי המתוכנן. צה"ל סייע בידינו ככל שניתן בבחירת הנשק, סוג הנעליים ומזון. פרט לעוזי' אחד כולנו נשאנו 'קרבינים' שהם כלי נשק קלים. הבעיה העיקרית הייתה נשיאת משקל ובייחוד המים. הטמפרטורה באזור הייתה 50 מעלות בצל. כל אחד מאתנו נשא שש מימיות: חמש מימיות לאיש ומימייה נוספת ליגאל תלמי, שנשא על גבו מכשיר קשר מ"ק 300 כבד. הצטיידנו בפריטי מזון מיוחדים ואכילים גם בתנאי יובש". נוסף על כך, צייד המטה בארץ את מפקד המשימה, אשר לוי, בכמה מטבעות זהב אנגליים - 'גולד סוורן' - למקרה "תקלה" עם בדווים. הצוות יצא לסיור המקדים בחג השבועות ועזב את אילת בלילה, על מנת שייגיע לנקודת הנחיתה בטרם יעלה השחר ב-4:00 בערך. "ההפלגה הייתה נעימה. בדקנו את

ביולי 1955 עמדו שישה לוחמי גבעתי לפני הרמטכ"ל דאז, רא"ל משה דיין, וקיבלו תעודת ציון לשבח על דבקות במשימה. בתעודה נאמר: "התנדבו למשימה מסוכנת וקשה, התמידו בביצוע המשימה על אף תקלות וקשיים החורגים מגדר הרגיל וסיימו בהצלחה".

בתעודה לא נכתב שבמבצע סודי ביותר, שנשמר בסוד 13 שנים אחרי שבוצע, צעדו שישה לוחמים בלב השטח המצרי, במדבר הלוהט, כדי לוודא עבירות כלי רכב של צה"ל, בעת הצורך, בוואדי שבחצי האי סיני. מפקד הסיוור, אשר לוי, וחמשת הסיירים נחתו בסירה בחוף סיני והלכו בוואדי במשך שלושה לילות ארוכים וקשים. הסיירים התענו בחום המדבר, ובכל רגע היו נתונים בסכנת איתורם בידי המצרים או הבדווים. שנה וחצי אחר כך, ב'מבצע קדש', השתתפו סא"ל אשר לוי, מג"ד 51, וחבריו הסיירים, בניווט חטיבה 9 בפיקודו של אל"ם אברהם יפה, ועברו רכובים באותה הדרך שעברו אז ברגל.

הרקע ל'מבצע ירקון'

בשנים 1954-1955 הטילו המצרים סגר ימי על השיט במצרי טירן. הם ביצרו את השטח והציבו תותחים בראס נצרני. ישראל הגישה תלונה למועצת הבטחון של האו"ם ושלחה את האנייה 'בת גלים' לשוט בתעלת סואץ. המצרים עצרו את האנייה והחרימו אותה על מטענה. אנשי הצוות נעצרו ושחררו רק בינואר 1955. בתגובה, החליטה ממשלת ישראל לפתוח בכוח את המצרים.

במטה הכללי תוכנן 'מבצע עומר'. תוכנן להצניח גדוד שיכבוש את שארם א-שיח', ובה בעת לכבוש את רצועת החוף מאילת ועד שארם א-שיח', כדי לקיים קשר רציף עם הכוח שיוצנח.

לקיום המבצע, היה הכרחי לדעת, בוודאות ומראש, אם כל ציר התנועה המדברי מאילת לשארם א-שיח' עביר לרכב. במטכ"ל ידעו שיש שני קטעי דרך עבירים, אך עבירותו של קטע הדרך המחבר בין שתי הדרכים, שאורכו כ-70 ק"מ, לא הייתה ידועה.

'מבצע ירקון' שיצאו אליו ששת המתנדבים היה המבצע הראשון בצה"ל, שבו שיתפו פעולה כוחות אוויר, יבשה וים

הוחלט לשלוח סיור רגלי לעורף האויב, כדי לבדוק את הקרקע ולוודא שהדרכים מתחברות, וכן לבדוק אם הוואדי עביר לרכב. שישה לוחמי גבעתי נבחרו לסיור. לברן, שהיה חבר בצוות הסיוור מספר: "לקראת השיחה עמכם התחוויר לי ייחודו של המבצע וסיכוניו. כשאתה 'ג'חש' (עיר) צעיר ושואלים 'אתה מתנדב למבצע?', התשובה המיידית היא 'כן'. מח"ט גבעתי ששירתתי בה, אל"ם חיים בר-לב, קרא לי ושאל: 'מתוכנן מבצע סודי וייחודי. אתה מוכן להתנדב?'. 'איזו שאלה?', ענית". כמו לברן, ענו "כן" עוד חמישה לוחמים מגדודים 51 ו-52 של גבעתי, ורק אחר

ארבעה סטים של ג'ריקנים, ורק ההצנחה הרביעית עברה בהצלחה כאשר המארז, שהיה עם נצנצים, צנח כקילומטר מאתנו. אחרי שעות של צמא הרווינו צימאוננו במים קרירים."

הפינוי האווירי

לאחר הליכה מפרכת של שני לילות וניסיון למנוחה מעונה בשעות היום הלוהטות, הגיעו הסיירים בלילה השלישי לקו פרשת המים. לברן: "מיד הכשרנו את הקרקע לנחיתה ה'פיפריים' שבוצעה על ידי תקיעת עקב באדמה לווידוא קרקע מוצקה ולסיקול אבנים בגודל אגרוף. לקראת בואם של ה'פיפריים' סימנו את השטח בלפידים ובסרטים. למזלנו, ה'פיפריים' הגיעו בזמן (חוץ מאחד שאיחר במקצת), נחתו והמריאו היטב תוך חילוצנו לאילת. שם, המתין לנו הרמטכ"ל, רב-אלוף משה דיין, מצויד בבקבוקי מיץ אשכוליות קרים. נהנינו מהשתייה ומהשלמת המשימה הקשה". תיאור סיום המשימה נשמע פשוט, אך היום, אחרי שנים, חברי הצוות יודעים דברים שלא ידעו אז. כאשר צעדו בחום הלוהט, לא ידעו שהבדווים גילו את עקבותיהם וכי המצרים היו רק שעות אחדות מאחוריהם בניסיון ללכדם. המצרים הגיעו למקום האיסוף כמה שעות לאחר המראתם לאילת. מפקד הסיור, תא"ל (מיל') אשר לוי: "המטה בארץ קלט תשדורת מצרית על הימצאות הסיור בשטח, אך אותנו לא עדכנו - וטוב שכך".

כמה שבועות לאחר המבצע, נערכה מסיבה בביתו של הרמטכ"ל, משה דיין, לציון הצלחתו של המבצע. הרמטכ"ל העניק צל"שים לששת הסיירים. בשנת 1973 נהפכו הצל"שים ל"אותות מופת" שהוענקו לסיירים בבנייני האומה בירושלים, מידי הרמטכ"ל דאז, רב-אלוף דוד אלעזר (דדו). בשנת 1968 שחזרו חברי הצוות את המבצע והגיעו אל אזור החילוץ שהוא קו פרשת המים, אך הפעם בג'פים. שנים אחרי המבצע כתב מתי שביט את הספר "שישה בעורף האויב", שבו יצאו לאור פרטי המבצע הסודי והנועז וסיפור גבורתם של ששת הסיירים, ששמו נפשם בכפם והסתננו אל מאחורי קווי האויב.

האפשרות להתקרב לחוף עד כמה שניתן על ידי חתירה אליו בסירת גומי. עם תחילת חזרתנו צפונה החלו הגלים לעלות, המפרץ באילת לעתים קרובות רוגש, והשיט חזרה צפונה היה סיוט".

המבצע - 9 ביוני

המבצע תוכנן בקפידה, על מנת שיהיה לחברי הצוות זמן מספיק כדי להגיע ברגל ממקום הנחיתה בחוף אל פתח הוואדי והמצוקים. הם היו אמורים לנחות בחוף בשעה 22:00, אך לא כן קרה. לברן: "יצאנו להפלגה, הכול היה שקט בתחילה, ואז נתקלנו באניית מלחמה מצרית והתחמקנו ממנה בעזרת שני מטוסי מוסקיטו ששלח הרמטכ"ל, שהכריחו את האנייה המצרית לנחות כיוון. בהמשך השיט דרומה, שוב נתקלנו באנייה מצרית והדבר גרם לאיבוד זמן יקר. הנחיתה הייתה מתוכננת לשעה 22:00, אך התאחרה בארבע שעות ורבע! נחתנו ב-15:02 לפנות בוקר".

חשיבות רבה הייתה לשעת הנחיתה: הצוות נדרש להספיק לעבור את הדלתא (השפך) עד לכניסה לוואדי הצר ולטשטש את עקבותיו. לברן: "למרות השעה המאוחרת החלטנו לנחות. עם הנחיתה נענו במהירות לפתח הוואדי, שאליו הגענו בסביבות השעה 5:00 בבוקר. מסתור מהשמש ומהבדווים מצאנו בנקיקי הסלעים. החום העיק ביותר. מילת הצופן שדיווחנו באלחוט כשהגענו למקום לא נקלטה, היינו בדממת אלחוט. רק בלילות, בהגיע מטוס הדקוטה, נוצר קשר אלחוטי עמנו (על ידי כך שסימנו מיקומנו בלפידים). בשעות היום לא היה כל קשר בינינו לבין העולם שבחוץ. שהייה במסתור באור היום הייתה סיוט - כבשן, 50 מעלות בצל, מי השתייה היו חמים ובצמצום רב. רק מכוח הרצון ביצענו את המשימה".

מאחר שבעיית המים הייתה ידועה מראש, תוכנן להצניח מים לצוות. כדי שמכלי המים לא יתרסקו על פני הקרקע או המצוקים או ייסחפו למרחק, הומצא "פטנט" של השהיית פתיחת המצנח. בשלושת הניסיונות הראשונים הפטנט לא פעל - מארז אחר מארז של מים חיים התרסקו על הסלעים. לברן: "המח"ט בר-לב שהיה פדנט, הכין

ששת הסיירים ומאחוריהם ששת טייסי הפיפריים המחלצים

יעקובה כהן: ממעצבי המודיעין הישראלי

יעקובה כהן, מחנך, סוכן, לוחם ומסתערב בכל רמ"ח איבריו, יישם הלכה למעשה את הערך שהתחנך עליו: "לפקודה תמיד אנחנו"

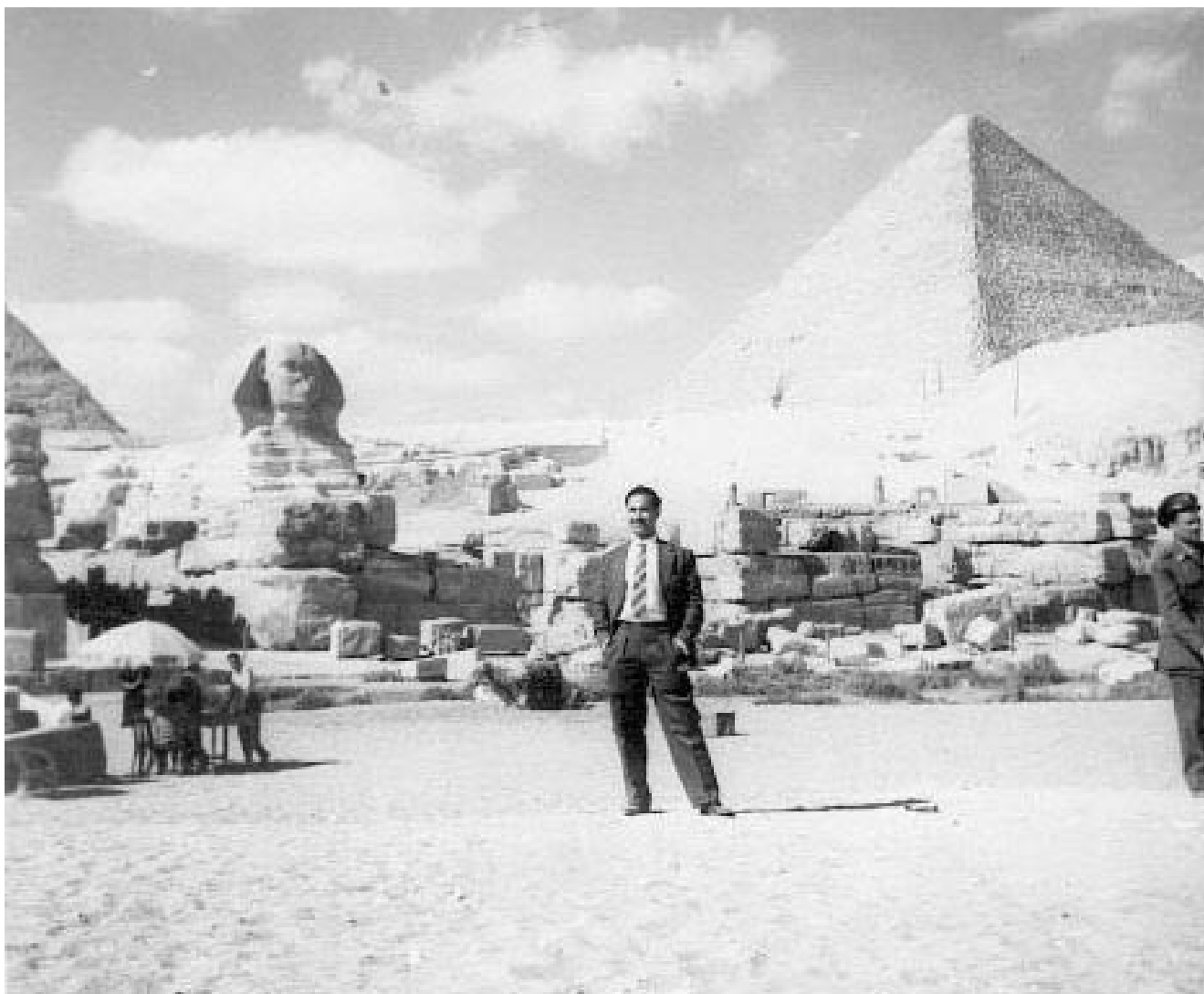
בירנית מלצר
עורכת משנה

יעקובה כהן כמעצב דמות ותפקידו של המסתערב בפלמ"ח

יעקובה כהן, בן למשפחה שעלתה ארצה מאיראן ב-1903, נולד ב-1924 וגדל בנחלת ציון, ירושלים, "בימים שגן סאקר שאנו מכירים היום לא היה אלא שדה חיטה בחורף עם כרמי זיתים", כך תיאר. בריאיון ל"מכון יגאל אלון" סיפר שאת המנטליות הערבית למד כנער שובב במיוחד, שנהג לגנוב זיתים מכרמי השיח' באדר ולהתגושש עם הנערים הערביים השכנים. השיח' עצמו היה בן בית בבית סבו, שהיה דייר באחד מבתי השיח'. אז, סיפר כהן, היחסים עם השכנים הערביים היו קרובים, לפחות עד למאורעות 1936-37, ומשום שדיירי השכונה היו בעיקר "אורפלים" (יהודים סורים וטורקים) דוברי ערבית, נעשתה שפה זו שגורה בפיו.

בשנת 1942 גויס לפלמ"ח והוא נער בן 17, היישר מההכשרה

ב-13 באוקטובר הקרוב תמלא שנה להילקח מאתנו יעקובה כהן ז"ל. לפני כ-21 שנה, במוצאי יום הזיכרון, כשהוזמן להדליק משואה בהר הרצל, נחשף לציבור טפח מעשייתו הביטחונית והמודיעינית מאז התגייס לפלמ"ח ב-1942. על קברו ספדו לו בהתרגשות, בחיבה ובהערכה ראש אמ"ן ו'המוסד' בעבר האלוף מאיר עמית וראש השב"כ כיום אבי דיכטר. מטבע הדברים, גם הסופדים נמנעו מלפרט על אודות פועלו בעולם הצללים של הביון והמלחמה בטרור. במאמרי העיתונים שבוע פטירתו נפתח צוהר רחב יותר לדמותו, וניתן לקוראים להתרשם שמדובר בדמות ייחודית, איכותית וערכית - גיבור של ממש ולא לתפארת המליצה. גם כאן לא ניתן לנו לפרוס את הישגיו המקצועיים כמסתערב ואת תרומתו למודיעין הישראלי. בחרנו להעלות על הכתב קמצוץ מהישגיו המודיעיניים, בתקווה שפועלו כסוכן וכמחנך יהיה נר לרגלנו.

בקיבוץ כנרת. אז עוד לא נקרא הפלמ"ח בשמו, ורק אחרי שגויסו לכוחותיו שש פלוגות נקרא שמו פלמ"ח. יעקובה היה בפלוגה א' שמטרתיה היו ערטילאיות כמו קיומו של הארגון עצמו: "לשרת את עם ישראל בבוא היום, ובינתיים להתאמן ולעבוד בקיבוץ למחייתם". הפלוגה של יעקובה ישבה בדורות שבדרום וחיכתה לרומל. נחום שריג, אז מפקד הפלוגה, הבחין בנתונים האישיים של יעקובה הצעיר והתרשם מיכולתו לשוחח עם הבדווים ולבוא עמם בדין ודברים בערבית מקומית. הוא ביקש ממנו שיצטרף למחלקה הערבית של הפלמ"ח בח'ריבה, בסודי סודות. יעקובה נענה לבקשה ועזב את דורות לטובת ח'ריבה.

את המנטליות הערבית למד כנער שובב במיוחד, שנהג לגנוב זיתים מכרמי השיח' באדר ולהתגושש עם הנערים הערביים השכנים

בח'ריבה, על הר הכרמל, מעל חורשת הארבעים, עמד בודד בית אבן מתקופת העות'מאנים, וסביבו חצר מוקפת חומה. שם הוא פגש את מפקדו החדש, יצחק חנקין, שנחשב למומחה בענייני ערבים. הכשרת המחלקה הייתה אז מצומצמת, סיפר יעקובה, והם בעיקר עבדו בחציבה ב'נשר' ביום, ושמרו על המחצבה בלילה. רק בין לבין למדו ערבית מדוברת מספר לימוד שהיה כתוב בעברית, אך מכיוון שהערבית הייתה שגורה בפיו לא נזקק לו כלל. לכתוב הם לא למדו, ורק מאוחר יותר הוא רכש מיומנות זו.

כך החל יעקובה הנער בדרכו כמסתערב במחלקה הערבית של הפלמ"ח. המחלקה הייתה חשאית וכל שידעו חבריה היה כי עליהם לעבוד עבודה פיזית קשה למחייתם, מבודדים על ראש הר, בעוד המחלקה הערבית המקבילה ב'הגנה', שחבריה היו כפופים לבריטים, אומנו ומומנו וחיו חיים טובים בעיר.

לאחר חצי שנה בח'ריבה הועבר יעקובה עם פלוגתו לזורע ומשם לאלונים. באלונים החלו ללמוד ערבית מדוברת וכתובה, דת ותרבות אסלאמית. לימודי הדת והתרבות היו דלים, ואלון שהיה ער לעובדה זו שלח את אחד מחברי הקיבוץ אל השיח' של מסגד אל-אקצה בירושלים, שילמד מפיו את הקוראן, התפילות, החדים (התורה שבעל-פה), השירה, ההווי והמנהגים. אחרי שלושה חודשים חזר החבר והחלה תכנית הכשרה ברמה אחרת לגמרי, שכללה את כל התכנים העיוניים ואף מערכת תלבושות ותחפושות כדי להתערות בקהילה הערבית.

גם לאחר הכשרה זו עוד לא ידעו אנשי 'ההגנה' והפלמ"ח בוודאות עד כמה מסוגלים אנשיהם למלא את התפקיד שיועד להם. תחילה נטל יעקובה משימות ריגול ומעקב בקרב הקהילה הערבית בגליל העליון, בעיקר אחר ראשי הוועד הערבי העליון. הוא וחבריו נהגו לעקוב אחר אישים ומנהיגים מוסלמיים, סיפר יעקובה, עד שידעו את סדר יומם על בוריו והיו יכולים לחסלם ברגע פקודה.

אלא שחששות הארגון הם דבר אחד, וציפיות יעקובה מעצמו דבר אחר היו. יעקובה התאפיין במיוחד ב"פעילות הנוספת" שנהג לתכנן בעצמו. הוא לא הסתפק בהוראות מלמעלה והחליט שלאחר כל האימונים הללו עליו לנסות להשתחל למסגד ג'ירני בחיפה ולהתפלל כאחד המוסלמים, וכך היה. כשהגיעה, מהר מאוד, השמועה ליגאל אלון, הוא נדהם מאומץ לבו של יעקובה ופקפק בסיפורים. אחרי שבוע אתגר את יעקובה: הוא רצה לראותו במו עיניו נכנס שוב למסגד. יעקובה נענה לאתגר: ביום שישי הבא חלף

על פניו של אלון בדרכו למסגד, התפלל ויצא. יעקובה, גיבור השעה, נתבקש לדווח בפרוטרוט על החוויה, על המנהגים ועל מה שראה וכן להכין את חבריו להיכנס למסגדים ולהתפלל. מאז, בכל יום שישי היו הבחורים נכנסים למסגדים, מתפללים ומאזינים לדרשות ולהטפות של הסתה ביהודים. יעקובה וחבריו היו יוצאים מהמסגדים ומדווחים מי השיח' שהתלהם ביהודים, מה אמר וכדומה. יעקובה דחף עוד את גבולות הסיכון, וכפורץ-דרך היה הראשון שחדר ל'קובת אל-סחרה' (כיפת הסלע) ולמסגד אל-אקצה, להתפלל.

הסוכן יעקובה החל מעצב לעצמו את דרכו ואת גבולות יכולתו. את תעלולי הנעורים החליף כעת במטרות אסטרטגיות של לוחם. כך החליט שעליו להשיג תעודת זהויה אותנטית של ערבי מוסלמי. לצורך כך שוטט בסמטאות ירושלים וחיפש מידע על אדם שייאות להנפיק לו תעודה כזאת. כעבור זמן-מה שמע מפי ערבים שעבדו בנמל יפו שיש בתל א-ריש שיח' ש"יסדר לו תעודות". לשם כך היה עליו להמציא תמונה שלו, חתומה בידי מוכתר שמכירו. לקח יעקובה תמונה ופנה למוכתר ביפו. הציג עצמו כערבי מסוריה שמחפש עבודה בפלסטינה, אך אינו מוצאה משום שאין לו תעודות. נתרצה השיח' וחתם על התמונה. בצהרי היום כבר הייתה לו תעודת זהויה של ערבי מוסלמי מסוריה ושמו ג'מיל מוחמד רושדי. באותו שבוע ארגן גם לחבריו לפלוגה תעודה כזאת.

ראשי הפלוגה כבר הבינו מאיזה חומר קורץ יעקובה, ולכן כשהחליטו, לראשונה בתולדות הפלמ"ח, לשלוח מישהו להיטמע באוכלוסייה הערבית לתקופה ארוכה, פנו אליו כמובן. יעקובה הסכים לעבוד כחורני בנמל חיפה עם פועלים ערבים מדלת העם של שכם, טול כרם וג'נין. יום אחד, בעודו מתכונן למשימה, קיבל פתק שנתלש מפנקס רשימות ובו כתוב: "נושא מכתב זה הוא מאנשי שלומנו. אנא דאג לו כמוסכם לעבודה בנמל חיפה. על החתום, יצחק שדה". הפתק כוון לאבא חושי שהיה אז ה"מלך" של חיפה וכל יכול בנמל. יעקובה החליף את מלבושיו בג'קט קרוע ובמכנסיים מאובקים, שם לראשו כאפיה, ומרח שיערותיו בברלנטין ליצור רושם של ערבי כפרי שמגיע לעיר הגדולה נרגש.

שלושה חודשים עבד יעקובה כחורני בנמל. הוא נשא על גבו שקי סחורות כסוור ועשה כל עבודה פיזית קשה אחרת שהטילו עליו, תמורת 30 גרוש ליום. הוא ישן עם שאר החורנים בחנויות מקומיות, על בגדיו שהונחו מגולגלים ברצפה הקרה, אכל מזון בסיסי של פיתה ערבית בפלפל, אך יותר מכול סבל מחוסר ההיגיינה האישית.

הוא נאלץ לבלוע את גאוות הפלמ"חניק שאפיינה אותו ולסבול את יחסם של היהודים כלפיו כאל חורני לכל דבר

יעקובה היה רעב וראשו נתמלא כינים. הוא נאלץ ללמוד לבלוע את גאוות הפלמ"חניק שאפיינה אותו ולסבול את יחסם של היהודים כלפיו כאל חורני לכל דבר. לאחר שלושה חודשים נשבר יעקובה ודרש ממפעילו לשחררו מהמטלה, שכן לא היה בה תכלית מודיעינית אלא תרגול ההתבוללות בערבים, ואין ספק שהצליח בה. סוף טוב הכול טוב, יעקובה שוחרר ממשימתו והובא היישר לביתו של יצחק שדה, וזה אישר שמילא את תפקידו נאמנה ועמד במבחן.

בתפקידם כמסתערבים שוטטו יעקובה וחבריו ברחבי הארץ כערבים ואספו מידע מודיעיני שלא היו יכולים

היה אמור לצאת לביירות ולחבור אל חבריו שם, אך אז הגיעו נשק וציוד מצ'כוסלובקיה והחלה מלחמת העצמאות. המשימה נשתנתה.

איסר בארי, אז מפקד חיל המודיעין, פנה ליעקובה וביקשו להעביר לביירות חומרי חבלה ומכשיר קשר נוסף, משימה אוונגרדית למודיעין הישראלי אז. בארי תיאר ליעקובה את שאיפותיו: להקים בביירות חוליה נוספת ולפגוע בערבים המוסלמים, להממש, בלשונו של בארי, עם שלמה אראל, לימים מפקד חיל הים, יחד העמיסו ספינה בחומרי נפץ ויצאו לדרך, בעוד הווג'וד, ספינת המלחמה בביטוי המקובל אז, ועליה תותח, מלווה אותם.

יעקובה נעשה לאיש חסותו של איש הפרלמנט הלבנוני, שסבר כי יעקובה פלסטיני, לבנוני לשעבר

הוסכם עם החוליה בביירות שתסמן בחוף את מקום הנחיתה המיועד, אך הסימון לא נמצא. הפיקוד בארץ החליט שעל הספינה, על כל יושביה וציודה, לחזור הביתה. יעקובה סירב לשוב ודרש שיורידו אותו עם הציוד לחוף והוא לבדו יחתור, יחפור בורות ויטמין את חומרי הנשק לחוליה שכבר בביירות. סירה הורדה ובה יעקובה (שנשא תעודת זיהוי פלסטינית), מקלען ושני חותרים וכן חומרי חבלה. את החוף איש מהם לא הכיר, ובידי יעקובה רק מפה אבסטרקטית ששינן מבעוד מועד. כיוון שלא ידע את מקום נחיתתו, למד סימני חוף על מנת שיוכל מאוחר יותר לכוון את החוליה הביירותית לחומרי החבלה שהטמין בחול. את החותרים שחרר מהר מאוד מחשש שייתפסו ואין להם תעודות של ערבים. בעוד חבריו לסירה חתרו בחזרה לים, הוא המשיך ברגל מזרחה, לכביש ביירות-ראש הנקרה.

בתכנית המקורית היה אמור יעקובה להגיע בשעה 2:00 בבוקר לקיזינו מדיטרנה, לחבור לחוליה הביירותית ולהודיע לה היכן הוטמנו חומרי החבלה ומכשירי הקשר. בהבינו שלא יספיק ברגל, החליט יעקובה "לתפוס טרמפ". הוא הרים ידו ועלה לרכב הראשון שעצר וביקשו להסיעו לקיזינו. שם פגש את גמליאל ושמעון חברי החוליה. המומים לראותו, שמעו כיצד דרש שיורידוהו לבדו, כיצד הטמין את חומרי החבלה ומכשירי הקשר וכיצד הגיע ועוד ב"טרמפים" לביירות.

בשבוע שלאחר מכן בביירות הזמינו שלושה מרתך סליקים והטמינו אותם בבקתות עזובות של צבא המנדט הצרפתי שעזב לא מכבר. אחר כך קבעו את הסליקים מתחת לבקתות והעבירו אליהם את חומרי החבלה והציוד שהוטמנו בחוף. יעקובה שכר לו חדר בסמוך לבקתות, עוד לפני שגילה כי מארחו היה לא אחר מאחיו של נשיא לבנון בשארה חורי, שיח' סלים בשארה. יעקובה נעשה לאיש חסותו של איש

יעקובה סירב לשוב ודרש שיורידו אותו עם הציוד לחוף והוא לבדו יחתור, יחפור בורות ויטמין את חומרי הנשק לחוליה שכבר בביירות

הפרלמנט הלבנוני, שסבר כי יעקובה פלסטיני, לבנוני לשעבר. בחסות זו קנה מונית והחל עובד כנהג מונית, וכך נהיה לנהגו האישי של חבר פרלמנט בלבנון, אף שכ"פלסטיני" אסור היה לו לעבוד בלבנון.

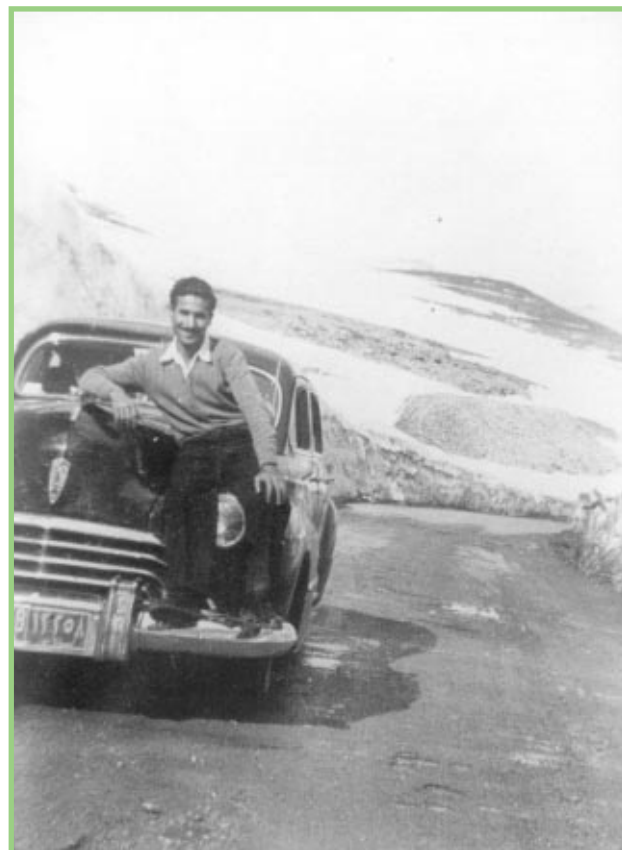
כנהג מונית בקו טריפולי-ביירות למד יעקובה את המסלול על בוריו והחל אוסף מידע על בתי הזיקוק בצפון לבנון,

להשיג כיהודים או במראה יהודי. בסירוס, שרטטו ותכננו פיצוץי נקודות אסטרטגיות בריטיות וערביות שאיימו על היישוב. כך למשל בפיצוץ הגשרים - יעקובה אסף חומר מודיעיני, מיפה תכנן והשתתף בפעילות עצמה. בפיצוץ גשר דמיה אף נפצע מידי ערבי שתקף אותו ואת חבריו בשבריייה. זו הייתה הפעם הראשונה שנאלץ יעקובה להרוג אדם. עוד יותר גרוע חש כששמע שבאותה פעילות לילית בגשר הזיו נהרגו יחיעם וייץ ונחמיה שיין. יעקובה כאב מאוד את מותם ואת היעלמותם של חברים אחרים במבצעים אחרים, ובכל שנות פעילותו חיפש אחר גופותיהם והתעניין בדבר הימצאותם. חברים הוא לא שכת.

בין ביירות לדמשק:

המודיעין הישראלי מחלחל במדינות האויב

יעקובה המשיך להרחיב את גבולות תפקידו וכעת הוזמן לצאת לירדן להכתרת המלך הירדני. לראשונה הוחלט לשלוח מסתערב לפעול מחוץ לגבולות המדינה. אז, ב-1946, לקראת

כנהג מונית בקו טריפולי-ביירות למד יעקובה את המסלול על בוריו והחל אוסף מידע על בתי הזיקוק בצפון לבנון

ההכתרה, הובטח לכל הפלסטינים שיוכלו להיכנס ולצפות בהכתרה בלי צורך בהיתרים, מלבד תעודת זיהוי פלסטינית. בלי לחשוב פעמיים נסע לירושלים ועלה לאוטובוס מלא ערבים לנסיעה ארוכה לירדן. בעמאן חלק חדר במלון עם עוד ארבעה פלסטינים.

בסוף 1947, לקראת מלחמת השחרור, פנו כמרים מרוניטים מג'ונייה שבלבנון לעזרת 'ההגנה', כנגד הערבים והאסלאם ונגד התערבות לבנון במלחמה בארץ. יגאל אלון החליט שהמחלקה מנוסה מספיק כדי להתחיל בהחדרת חוליות מסתערבים לארצות ערב. 'ההגנה' שלחה לג'ונייה את חברי מחלקת המסתערבים עם מכשיר קשר ומכשיר מורס, לצורך איסוף מודיעין על פעילות מכיוון לבנון. יעקובה האלחוטאי

בהוצאות להורג שהתחוללו בכיכרות המרכזיות, נהג להסתכל בעיני הנדונים למוות ולחשוב מה יעשה הוא במצב כזה: "לא נעים להגיד, חשבתי מה אני אעשה, וכל הזמן ישב לי באיזה מקום בראש שיום אחד אני עלול להיות האיש הזה". בלבנון ובדמשק היה יעקובה עדיין לוחם צעיר ורווק, אך גם מאוחר יותר כשכבר היה בעל משפחה והסכנות ארבו לו כמו קודם בתפקידו כמסתרעב, הוא לא ויתר על חובתו למדינה, ותרומתו למודיעין הישראלי נמשיכה.

תקצר היריעה מהכיל את עלילות האיש, וממילא יישארו רובן עלומות עוד שנים רבות. רק נאמר שהייתה ליעקובה הזכות "להיות שם": לבנון, דמשק, מצרים, עיראק ובאיראן. גם אחרי ששב לארץ פעל מבלי ליאות לאסוף מידע מודיעיני בחברון, בג'נין ובשכם. זמן-מה אחרי שובו ארצה נשלח מקיבוצו אלונים ללמוד הוראה בסמינר 'אורנים'. אחר כך חינך, לימד וליווה במשך שנים ארוכות את קבוצת 'ארז' במשק.

בשנת 1965 יצא עם משפחתו לשליחות מטעם 'המוסד' באיראן, אבל למרבה הדאבה הוא נאלץ לקטוע אותה ולשוב ארצה עקב נפילת אחיו אלחנן ז"ל וגיסו רמי מזרחי ז"ל, אחי רעייתו מירה, בקרבות ירושלים במלחמת ששת הימים. בתחילת 1968 נקרא מהשב"כ להצטרף לשורותיו ולסייע במלחמה בפעילות חבלנית עוינת (פח"ע) שהלכה וגברה. יעקובה נעתר לבקשה והושאל מ'המוסד' לשרת בשב"כ. בשב"כ הוא סייע בהקמת יחידת החוקרים בשומרון ועמד בראשה בהמשך. תרומה חשובה ביותר הרים יעקובה למלחמה בטרור.

שנים מספר שימש יעקובה קב"ט בקונסוליה של ישראל במילנו ואחריהן, ב-1977, סיים את תפקידו בשירות. בשנות חייו האחרונות הועסק מעת לעת במטה המגזר הערבי בשומרון, והעתיר מניסיונו ומכישוריו על העובדים הצעירים שבקרבנות. בתוך כל זאת, היה איש משפחה חם ואוהב, מורה ומחנך, איש נוי טבע ונוף, של מאור פנים ואהבת אדם, "סבא טוב על טרקטורון ירוק" לנכדיו וגם לזאטוטים האחרים בקיבוצו.

יעקובה כהן, לוחם ומסתערב בכל רמ"ח איבריו, יישם הלכה למעשה את הערך שהתחנך עליו: "לפקודה תמיד אנחנו".

יעקובה בנג'אדה בתלבושת של ערבי מקומי

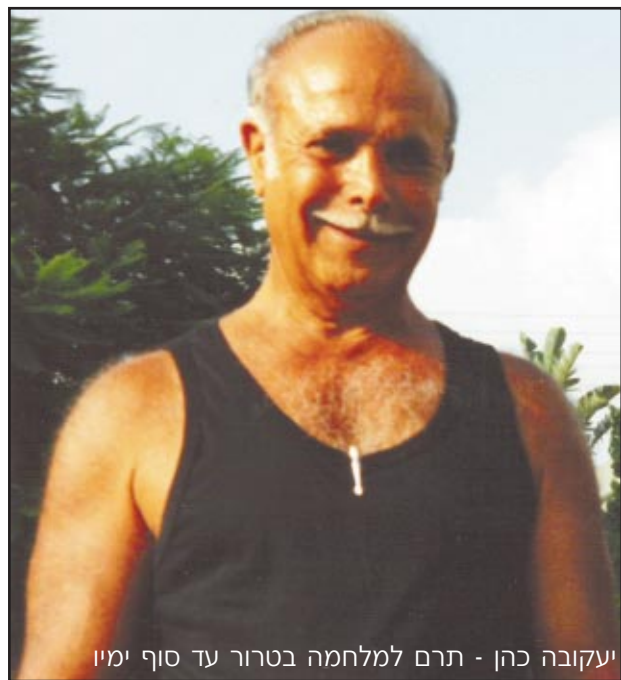
שהכילו נפט שיובא מעיראק, וכן על נמל ביירות שהיה נקודה אסטרטגית. פיצוץ בתי הזיקוק היה גובה מחיר כבד ומגביל את יכולת המוסלמים בלבנון לצאת כנגד ישראל, ולא זו בלבד אלא שהם שימשו מקור נפט גם לסוריה ולירדן. כמוהם הנמל, שהיה מקום מרכזי להעברת סחורות ונשק לסוריה ולירדן שנלחמו אז בישראל. יעקובה אף תכנן בקפידה את פיצוץ מסילות הרכבת שעברו מלבנון לירדן ולסוריה, בדהר אל-בידה. לבנון הייתה בידיו של יעקובה, אך החוליה הביירותית חששה מתכניותיו ושכנעה את בארי שלא לאפשר לו להוציאן אל הפועל.

מאוזב, יעקובה הסיק את מסקנותיו על אומנות הדיווח. בדיעבד סיפר שלא דיווח "הביתה" עד כמה היה מעורה בלבנון ועד כמה קיבל גיבוי מהשיח' בשארה. לפיכך לא היו יכולים בישראל להעריך עד כמה ישימות היו תכניותיו.

לקראת סוף מלחמת השחרור ביקש הפיקוד בארץ מכמה חברי חוליית לבנון לצאת לדמשק. אז ניהלה ישראל מו"מ שכלל דרישה מהסורים להפנות את צבאם לעבר דמשק ולצאת ממארג' עיון. יעקובה, "נהג מונית" שקשר קשרים בגבולות לבנון, הצליח להעביר את הסוכנים לדמשק בלי חיפוש ובלי שאלות מיותרות. מאוחר יותר, הוא שדיווח לארץ על הצבא הסורי שנסוג כנראה ממארג' עיון לכיוון דמשק. הוא נשאר בין לבנון לדמשק עד תחילת שנות ה-50, תקופת הפסקת האש עם סוריה.

סיפור הכיסוי של יעקובה כנהג מונית אפשר לו חופש תנועה בין המדינות ובתוכן, ניידות שתרמה רבות להצלחת פעילות החוליות שם. כך סייע לאחד הסוכנים שהיה במצוקה להיחלץ מלבנון ולחזור הביתה; כך סייע להעביר אמודאי עם מוקשי ים לפוצץ את היכטה של היטלר שעגנה בנמל ביירות, ועוד פעולות רבות.

נראה היה כי יעקובה היה "מלך" בלבנון ובדמשק - ידו בכול ויד כול בו. אך מדי פעם בפעם, סיפר, כשצפה

יעקובה כהן - תרם למלחמה בטרור עד סוף ימיו

בשאר אל-אסד על הכוונת

פרופ' אייל זיסר

ראש מדור סוריה במרכז דיון, אוניברסיטת תל אביב

מאז עלה בשאר לשלטון בסוריה, ניכר שהוא מתקשה להיכנס לנעליו הגדולות של אביו המנוח. מי יציל את שלטון הבעת' בדמשק?

שהצליח להציג לאורך שנים רבות. אכן, כמעט ארבע שנים אחרי שקיבל לידי אביו את השלטון, בשאר אל-אסד אינו מצליח להסיר את הספקות המוטלים ביכולתו לאחוז במוסרות השלטון בסוריה. הוא עדיין נתפס כשליט שלא ניחן בכריזמה, המתקשה לנווט את הספינה הסורית במים הסוערים. לדמותו יש תרומה רבה להתרבות הסדקים שהזכרנו.

לפיכך אין פלא שב-8 במרס השנה לא עמדו במוקד תשומת הלב הציבורית בסוריה הטקסים שארגן המשטר לרגל יום המהפכה, אלא דווקא הפגנה שארגנו כמה פעילי זכויות אדם סוריים למול בניין הפרלמנט הסורי. המפגינים תבעו לבטל את חוקי החירום המוחלים בסוריה מאז תפסה בה מפלגת הבעת' את השלטון ב-8 במרס 1963, ולהשליט בסוריה דמוקרטיה. הפגנה זו, גם שהייתה מצומצמת בהיקפה, היא אירוע שאין לו תקדים בסוריה, אירוע שלא היה אפשר לדמיין כמותו בימי שבתו של חאפז אל-אסד על כיסאו בדמשק.

אנשי ביטחון סוריים אמנם מיהרו לפזר את ההפגנה ולעצור את המפגינים, אבל בגלל רגישותו של המשטר לביקורת, בעיקר מצד מדינות אירופה שהוא חפץ בידידותן, שוחררו מרבית המפגינים עד מהרה. עמם שוחרר גם איש השגרירות האמריקנית שבא לעקוב מקרוב אחר ההפגנה. נוכחות דיפלומט אמריקני בקרב המפגינים הדאיגה כמובן את הסורים והביאה אותם לטעון כי וושינגטון היא שמלבה את אש המרדנות בקרב האוכלוסייה הסורית ומעודדת אותה לצאת נגד המשטר.

לכאורה ניתן היה לטעון שההפגנה בדמשק הייתה אירוע יחיד, אבל ימים מספר לאחר

מכן ניצתה אש המרדנות והמחאה גם בצפון המדינה, בקרב ריכוזי הכורדים באזור חסכה ובייחוד בעיר קמישלי שעל הגבול הסורי-טורקי. קטטה שפרצה בין אוהדי שתי קבוצות כדורגל - האחת מזוהה עם האוכלוסייה הערבית באזור, והאחרת קבוצה המזוהה עם האוכלוסייה הכורדית - חוללה גל מחאות ששטף את כל סוריה. המוני כורדים, במחאה על מותם של שלושה נערים כורדיים בקטטה במגרש כדורגל ועל היחס האלים של המשטרה וכוחות הביטחון כלפיהם, פרצו בגל אלימות ובו תקפו משרדי ממשלה ומתקני ציבור. האש התפשטה לריכוזים כורדיים נוספים ואף הגיעה לרובע הכורדי בדמשק. גם בקמפוס של אוניברסיטת דמשק התארגנו סטודנטים שמוצאם כורדי להפגנה נגד הפגיעה בזכויות הכורדים בסוריה.

בשאר אל-אסד על רקע תמונת חוצות של אביו, חאפז אל-אסד

ב-8 במרס 2004 ציינה סוריה מלאות 41 שנים למהפכת הבעת' שהעלתה לשלטון את המשטר הנוכחי. אלא שהחגיגות בדמשק לציון האירוע נחגגו השנה בפרופיל נמוך ובמאמץ שלא עלה יפה להסתיר אווירת נכאים ובעיקר חשש כבד מפני העתיד. אחרי הכול שעתו של המשטר הסורי אינה פנויה לחגיגות. רק לפני שנה הופל בבגדד משטרו של צדאם חוסיין, אף הוא משטר בעת', ולרבים נדמה שלאחר כיבוש עיראק בידי ארצות-הברית נעשתה סוריה למטרה הבאה של וושינגטון באזור.

בעייתו של המשטר הסורי אינה רק יחסיו הרעועים יותר מאי פעם עם ארצות-הברית. משטר זה ניצב בפני אתגרים כבדים מבית ובהם משבר כלכלי-חברתי הולך ומתעצם, אך מעל לכל הוא נוכח בסדקים שניבעו בחזות האיתנה והיציבה

למחאה הכורדית יש רקע היסטורי שעניינו המתח שבין כורדים לערבים בצפונה של סוריה, חבל ארץ שרוב אוכלוסייתו היה כורדי אבל בעשרות השנים האחרונות חל בו תהליך ערביזציה. המשטר הסורי ניסה לאורך השנים ללחום בביטויי זהות ולאומיות כורדית ונמנע מלהעניק אזרחות סורית למאות אלפי כורדים שנמלטו, לטענתו, במהלך השנים לסוריה מעיראק. עם זה יש להודות שיחסו של המשטר לכורדים היה בסך הכול מניח את הדעת לעומת יחס המשטר העיראקי של צדאם חוסיין כלפי האוכלוסייה הכורדית בעיראק, ומכאן השקט היחסי ששרר באזור עד לאחרונה.

נדמה שלאחר כיבוש עיראק ביד ארצות-הברית נעשתה סוריה למטרה הבאה של וושינגטון באזור

נראה שההתפתחויות בעיראק משגרות מסר של עידוד לכלל האוכלוסייה הכורדית באזורים שסביב לה. הגיבוי שמעניקים האמריקנים לכורדים בעיראק, עד כדי כינון אוטונומיה דה-פקטו באזורים הכורדיים במדינה זו, מחזקים את הכורדים בסוריה, באיראן ובטורקיה מול השלטונות. מכאן, יש להניח, ההעזה של הכורדים בסוריה לצאת באופן שיצאו נגד המשטר הסורי.

המשטר הסורי פעל לפייס את הכורדים ונמנע מלנהוג בהם ביד ברזל כהרגלו בעבר. במהומות אמנם דווח על מותם של כמה עשרות כורדים, אבל זאת כאין וכאפס לעומת דיכוי המרידות בעבר: לדוגמה, בעיר חמה בשנת 1982 דווח על אלפי הרוגים. עם זה נראה שבעימות הנדון, שעניינו קריאת תיגר של הכורדים בצפון המדינה על המשטר, יכול המשטר הסורי לסמוך על תמיכת האוכלוסייה הערבית, שהיא רוב מוחלט בסוריה ואינה רואה בעין יפה ביטויי בדלנות כורדיים וודאי שלא הישענות כורדית אפשרית על ארצות-הברית. גם וושינגטון מצדה בוודאי תיזהר בעידוד הכורדים שבסוריה, כדי שלא להשרות מתח ביחסיה עם אנקרה. טורקיה צופה בעניין ובחשש במתרחש בסוריה, שהרי גם בטורקיה אוכלוסייה כורדית ולה מסורת של עימותים עם הממשל המרכזי באנקרה.

דרך אגב, דומה שגם מחאתם של ארגוני אופוזיציה וזכויות אדם ברחבי סוריה על משטר הבעת' אינה צריכה להדאיג את המשטר יותר מדי. מדובר בקבוצה קטנה של דורשי רפורמות שאין לה אחיזה של ממש בציבוריות הסורית. אף מרבית עמודי התווך של החברה ושל המשטר הסורי - קציני הצבא, האליטות הכלכליות, מעמדות הביניים ככל שהם קיימים בסוריה - כל אלה מוסיפים כנראה לתמוך במשטר הסורי. הם הרי יודעים טוב מכל משקיף זר, כי האלטרנטיבה למשטר הקיים בסוריה אינה בהכרח דמוקרטיה מערבית ליברלית מבית מדרשו של הממשל האמריקני, אלא השתלטות של כוחות פונדמנטליסטיים, ומוטב משטר הבעת' ולא הם.

לא עבר זמן רב ובראשית מאי אירע פיגוע טרור בבירה הסורית. זהו פיגוע טרור ראשון מסוגו בסוריה, שהרי מאז דוכא, באכזריות רבה יש לומר, המרד האסלאמי במשטר בראשית שנות ה-80, נהנתה סוריה מיציבות פנימית מרשימה. דמשק גם נתפסה כחסונה בפני פיגועי טרור בשל

יחסיה ההדוקים עם קבוצות טרור כמו החמאס, הג'יהאד האסלאמי והחיזבאללה, ובשל הסיוע שהיא מגישה, גם אם לא במישרין ולא בפומבי, לקבוצות טרור הפועלות בהשראת אל-קאעידה נגד האמריקנים בעיראק. אלא שלא לעולם חוסן.

עדיין מוקדם להעריך מיהו האחראי לפיגוע הטרור בדמשק: האם מדובר בפעילי ארגון אל-קאעידה שביקשו לפגוע במטרות מערביות בבירה הסורית? או שמא אלה אנשי 'האחים המוסלמים' הסוריים המבקשים לנצל את חולשת המשטר הסורי כדי לנסות להרים ראש נגדו, כשני עשורים אחרי שדיכאם באכזריות? בין כך ובין כך, פיגוע הטרור הוא מהלומה כואבת ליוקרתו של המשטר הסורי בהנהגתו של בשאר אל-אסד. מאז עלה בשאר לשלטון בסוריה לפני ארבע שנים, ביוני 2000, ניכר שהוא מתקשה להיכנס לנעליו הגדולות של אביו המנוח, חאפז אל-אסד.

לצד דמותו הלוקה בחסר, שליט חיוור וחלש, משטרו של בשאר מתמודד כיום עם כמה וכמה אתגרים מחוץ, ובהם המתיחות ביחסיו עם ארצות-הברית והחשש מפני התלקחות צבאית בין סוריה לישראל בשל תמיכתה של דמשק בארגוני הטרור הפלסטיניים ובחיזבאללה. קשיי המשטר מרובים גם מבית, בעיקר בתחומי הכלכלה והחברה. עתה מתברר כי עמדותיו האנטי-אמריקניות של בשאר לא הצילו את סוריה מידו של הטרור.

בשלב זה מדובר באירוע יחיד שאינו מעיד בהכרח על כוח מאורגן בתוככי סוריה, המבקש או המסוגל להפיל את השלטון בדמשק. בכל זאת, האירועים האחרונים בסוריה בכללם, גם אם אין בהם משום סכנה קיומית מיידית לקיומו של משטר הבעת', הרי בטווח הארוך הם עשויים להחלישו ואף להביא את קצו. תהליך התגברות ביטויי אופוזיציה יש לו אפקט מצטבר, בייחוד לנוכח הקשיים הכלכליים ההולכים ונערמים, כמו המציאות האזורית הבעייתית שנתונה בה סוריה הן למול ארצות-הברית, שכנתה החדשה ממזרח, והן למול ישראל, האויב הישן והמוכר מדרום.

מי שעשוי לקבוע את גורלה של סוריה בשבועות ובחודשים הקרובים אינו בשאר אל-אסד דווקא, אלא הנשיא ג'ורג' בוש בושינגטון

אפשר שאילוצים אלה ידחפו את בשאר לכיוון המשך מגמות השינוי והרפורמה בסוריה, קודם כול במדיניות החוץ שלו (מגמת פייסנות כלפי ארצות-הברית וגם כלפי ישראל). אבל לרבים נראה שבשאר שבוי במציאות שאיבד את השליטה עליה: מבית, ובו הוא נתון במאזן כוחות מקפיא ומקבע בינו ובין הגוורדיה הוותיקה שנשארה במקומה למן ימי אביו, הנאבקת בכל כוחה בכל ניסיון להכניס שינויים בסוריה; מחוץ, נוכח הסערות האזוריות והבין-לאומיות.

נראה כי מי שעשוי לקבוע את גורלה של סוריה בשבועות ובחודשים הקרובים אינו בשאר אל-אסד דווקא, אלא הנשיא ג'ורג' בוש בושינגטון. ירצה - יגביר בוש את הלחץ על סוריה, ירצה - ימתן לחץ זה, ובכך יעניק למשטר הבעת' אורך נשימה נוסף.

דילמות מודיעיניות בלוחמה בטרור*

המודיעין שנאסף במאבק בטרור, מעצם טיבו ומעצם יישומו מעלה דילמות לפני סוכנים ומפעילים גם יחד. מה הדרך המיטבית להפעלת אמצעי המודיעין בכל הנוגע להתמודדות עם הטרור?

ד"ר בועז גנור

מנכ"ל המכון למדיניות נגד טרור
במרכז הבין-תחומי הרצליה

לעתים בעיה מוסרית-חוקית שעיקרה הצורך להפעיל מקור מודיעין שהוא עצמו מעורב בפעילות בלתי חוקית. השאיפה לבסס את מעמדו של מקור המודיעין בארגון ולקדם אותו בהיררכיה הארגונית עלולה להציב את מפעיליו בפני דילמה קשה - מה מותר ומה אסור לסוכני מודיעין לעשות כדי לחזק את מעמדם בתוך ארגון הטרור וכדי לבסס את אמיתותם?

מבחינה ערכית-מוסרית נראה שאין להעסיק סוכן שהפעלתו מחייבת פעולות שאינן כחוק ופעולות שעלולות לפגוע באחרים, אלא אם כן פעולות אלה מבוקרות וברור מראש שלא תהיה בעטיין פגיעה של ממש. אולם החלטה גורפת כזו עלולה לפגוע קשה בהפעלת הסוכנים, מאחר שארגון הטרור עלול לדרוש מעשה בלתי חוקי כמבחן קבלה או מבחן נאמנות לארגון, וכך לנפות משורותיו את סוכני המודיעין. המדד שמוצע לפתרון הדילמה הוא בחינת משקל העבירה שעלול הסוכן לעבור וכן מידת הסכנה הכרוכה בה לפגיעה בגוף או ברכוש, מול התועלת שבחשיפת פעילות הארגון ובסיכול פיגועיו. בדילמה כזו יש כנראה לתת לגוף בעל השכלה משפטית נדרשת ויכולת הבנה מבצעית, לשקול אם להתיר את הפעלתו של סוכן המודיעין.

דילמה אחרת שיש להביא בחשבון היא "זמן המדף הקצר של מקור המודיעין". מודיעין שנאסף על מדינה עוינת נשמר לאורך זמן משמש מכשיר אסטרטגי למעשה רק פעם אחת - בעת מלחמה. לא כן המודיעין שנאסף במאבק בטרור, שמטרתו לסכל פיגועי טרור ולפיכך הוא מיושם באופן אופרטיבי ויום-יומי. עצם השימוש במידע המודיעיני המתקבל, הן לצורך סיכול פיגועי טרור מתוכננים והן לשם תכנון וביצוע של פעילות התקפית נגד הטרור, מציב את מקור המודיעין בסכנה מוחשית של חשיפתו בידי ארגון הטרור עצמו.

מה מותר ומה אסור לסוכני מודיעין לעשות כדי לחזק את מעמדם בתוך ארגון הטרור?

כך למשל אם מתקבל מידע מודיעיני על כוונתו של מאן דהוא לבצע פיגוע טרור ביעד מסוים ועקב כך נעצר המחבל או מוקמים מחסומים בדרך ליעד הפיגוע ומתוגברת האבטחה ביעד עצמו, הרי יש בכך משום סימן שנחשפו כוונות הארגון לפגע וכי חדרו לתוכו מקורות מודיעין של האויב. כמו כן בפעילות התקפית, כגון סיכול ממוקד, הדורשת מידע מודיעיני קונקרטי ועדכני. אין תמה אפוא שהדבר הראשון שעושים בדרך כלל ארגוני הטרור לאחר פעילות התקפית הוא פתיחה בחקירה מקיפה וכוללת לאיתור מקור המודיעין שמסר את המידע הנדרש לפעולה.

דילמת "זמן המדף הקצר של מקור המודיעין" אינה פתירה ביסודה. הצורך הטקטי המיידי להשתמש במידע המודיעיני שנאסף, לשם הצלת חיי אדם, מציב בדרך כלל את שאלת

חוקרים רבים חלוקים בדעתם על אפקטיביות הצעדים ללוחמה בטרור, אולם נראה שהם תמימי דעים באשר לחשיבות העליונה של הפעילות המודיעינית בסיכול פיגועי טרור. הפעלה שוטפת ונכונה של אמצעים מודיעיניים בכל הנוגע להתמודדות עם טרור מסייעת בזיהוי המעורבים בטרור בכל הרמות, באיתור דרכי ההספקה, מקומות המקלט, מקורות הגיוס, אמצעי הלחימה ודרכי המימון של הטרור. המודיעין מאפשר להתריע מפני פיגוע שעומד להתרחש ומספק את המידע הדרוש לסיכולו; הוא מסייע בניהול מצבי משבר ומספק מידע הנדרש לביצוע פעילות של לוחמה בטרור ועוד.

עצם השימוש במידע המודיעיני המתקבל מציב את מקור המודיעין בסכנה מוחשית של חשיפתו בידי ארגון הטרור עצמו

יש שלושה סוגי מודיעין עיקריים הרלוונטיים להתמודדות עם הטרור: 'מודיעין התרעתי', 'מודיעין מבצעי' ו'מודיעין פלילי-ענישתי'. המודיעין התרעתי נועד למנוע הפתעה ולאפשר לכוחות הביטחון להתארגן ולאבטח מטרות פיגוע אפשריות ולנקוט צעדי סיכול אחרים. המודיעין המבצעי מאפשר לכוחות הביטחון לאתר ולזהות ארגוני טרור וטרוריסטים ולהכיר את מקור כוחם ומשאביהם באופן שיאפשר לתכנן פעולות כלפיהם. המודיעין הפלילי-ענישתי מספק את הראיות הנדרשות בבית המשפט על מנת להרשיע את הטרוריסטים.

ככלל, איסוף המידע המודיעיני מתמקד בשני תחומים: 'מודיעין אסטרטגי' ו'מודיעין טקטי'. המודיעין האסטרטגי כולל מידע על ארגוני הטרור: זהות המנהיגים, הפעילים והסייענים, האידאולוגיה והמוטיבציות של הארגונים, המבנה ההיררכי ומסגרות הפעולה שלהם, תשתית הארגון, מדיניות הפיגועים ודרכי פעולתם ועוד. למודיעין האסטרטגי תפקיד מרכזי נוסף - הוא משמש נקודת מוצא לאיסוף המודיעין הטקטי, הכולל בין השאר פרטים על פיגועים קונקרטיים מתוכננים וכן מידע על מהלך פיגועים בעת התרחשותם. המודיעין הטקטי משמש בסיס חיוני לכל פעילות אופרטיבית - התקפית, הגנתית ומשפטית-ענישית. בפעילות התקפית יתורגם המודיעין הטקטי למודיעין לקראת מבצע צבאי (מל"מ); בפעילות הגנתית ישמש המודיעין הטקטי מודיעין מסכל (התרעה מפני פיגוע טרור מסוים); ובפעילות המשפטית-ענישית הוא נדבך חיוני לאיתור חשודים, להעמדתם לדין ולהרשעתם. המודיעין הטקטי הוא גם בסיס חשוב ליצירת הרתעה בכל אחד מסוגי הפעילות הנדונים - הרתעה התקפית, הרתעה הגנתית והרתעה ענישית. ככל שהמודיעין מדויק יותר וככל שהוא מאפשר פעילות מבצעית מוצלחת יותר, כך גדלה מידת ההרתעה של פעילות זו. מרכזיות תחום היומינט באיסוף מודיעין נגד טרור מציב

* מאמר זה הוא תמצית פרק ג, דילמות מודיעיניות בלוחמה בטרור, בספרו של בועז גנור "מבין הלוחמה בטרור - כלים לקבלת החלטות", בהוצאת מפעלות המרכז הבין-תחומי

שתנטרל ככל האפשר את זהות מקור המידע המודיעיני. בבנק זה יהיה גם מידע שיתקבל ממקורות איסוף עצמאיים של הארגון הבין-לאומי החדש.

סוגיה אחרת בתחום ההתמודדות עם הטרור כרוכה בריבוי גופי איסוף המודיעין במדינה ובייעול האיסוף, העיבוד והתרגום המבצעי של המידע המודיעיני. רבים מדגישים את הצורך בגוף שיתאם בין מגוון גורמי המודיעין, כדי שיהיה אפשר להציג למקבלי ההחלטות תמונת מודיעין כוללת, ולשם ייעול פעילות גורמי המודיעין השונים. אסכולה אחרת ממליצה לרכז בידי הגוף המתאם לא רק את הקשר שבין גורמי המודיעין, אלא גם סמכויות לקבל החלטה ולחלק משאבים בין כל מרכיבי הזרוע המבצעת הרלוונטיים למאבק בטרור, שכן בלי מסגרת תיאום כזאת, תיפגע יעילותם של כוחות הביטחון. כך למשל בוועדת החקירה שהתכנסה לאחרונה בקונגרס האמריקני לבחינת המידע המודיעיני שהתקבל ערב פיגועי ה-11 בספטמבר בארצות-הברית ולבחינת אופן הטיפול במידע זה, מלכתחילה עלתה הבעיה של היעדר תיאום ושיתוף בין זרועות הביטחון האמריקניות השונות.

על רקע ניסיון של מדינות המתמודדות עם הטרור ובעיקר מדינות דמוקרטיות הנוהגות לפי עקרון הפרדת הרשויות, נראה שיש חשיבות עליונה בהקמת גוף מתאם בתחום הלוחמה בטרור. גוף זה ראוי שיעסוק לא רק בשאלת התיאום המודיעיני. ריבוי הגורמים המעורבים בהתמודדות עם תופעת הטרור ברמת המדינה, בכל מישורי הפעולה, מחייב להקים גוף מתאם שיאפשר לצייר תמונת מודיעין מפורטת, על-פי כלל המידע שבידי כל סוכנויות המודיעין של המדינה, ואף יאפשר לתרגמה לפעילות מבצעית נגד ארגוני הטרור. הגוף המתאם צריך שישאב את סמכותו ואת עוצמתו מתוך קרבתו אל קברניט המדינה; עליו להיות אמון עליו ובד בבד להיות מקובל על דעת ראשי מנגנוני הביטחון, המודיעין והאדמיניסטרציה הקשורים בכל תחומי הלוחמה בטרור.

אורך חייו של מקור המודיעין במקום שני בסדר החשיבות. עם זה אפשר לנסות להאריך את חיי המקור בהקפדה על כללי ביטחון שדה חמורים ובפעילות אופרטיבית שמטרתה להטעות את היריב בעניין בסיס המידע שנשענת עליו הפעילות האופרטיבית הנראית לעין.

לאחר פיגועי ה-11 בספטמבר בניו-יורק ובוושינגטון בשנת 2001, היה ברור לכול שהטרור הבין-לאומי מטיל סכנה מוחשית וגדולה לשלום העולם כולו. פריסת רשת הטרור הפונדמנטליסטי-אסלאמי בכל רחבי העולם הערבי, המוסלמי והמערבי, והסכנה שפעילים אלה, שחלקם בעלי ניסיון מבצעי טרוריסטי ממלחמת אפגניסטן וכולם חדורי להט דתי ולעתים גם נכונות להקרבה עצמית, יפעילו בפיגועיהם חומרי לחימה כימיים, ביולוגיים, רדיולוגיים ואולי אף גרעיניים - כל אלה ממחישים את הצורך להעמיק את שיתוף הפעולה הבין-לאומי בתחום המודיעין.

אולם אליה וקוץ בה: מטבע הדברים, שיתוף פעולה חיוני זה מציב את המדינות המשתפות פעולה זו עם זו בסכנת חשיפת מקורות המודיעין. הדבר מקטין בהכרח את מוטיבציית המדינות לשותף מדינות אחרות במידע הרגיש שבידיהן ובכך נפגע שיתוף הפעולה המודיעיני. בהקשר זה יודגש שרוב פיגועי הטרור הגדולים המוגדרים "טרור בין-לאומי" היו כרוכים בשלב מוקדם וארוך של הכנות מבצעיות במדינות שונות ובמעבר של פעילים ממדינה למדינה, בשכירת מבנים ששימשו דירות מסתור או חדרי פיקוד קדמיים ועוד. הניסיון לסכל פיגועים בהיקף כזה מבעוד מועד, מחייב שיתוף פעולה מודיעיני בין-לאומי בילטרלי ומולטילטרלי.

פתרון לדילמה זו אפשר להשיג בהקמת בנק מודיעין - מסגרת בין-לאומית לאיסוף ולעיבוד של מידע מודיעיני, תשתיתי והתרתית. בנק מודיעיני זה יתבסס מצד אחד על מקורות מידע גלויים, ומצד אחר על מידע מודיעיני קונקרטי שיעבירו המדינות החברות בבנק זה. המדינות יזימו אל הבנק מידע שרגישותו נמוכה או מידע רגיש מאוד בפרפרזה

מגויסים חדשים לשורות הטרור באפגניסטן

אפגניסטן – גידול וייצור סמים בסיוע לטרור

עדיין לא ברור כיצד ישפיע סילוק שלטון הטליבאן על תעשיית הסמים האפגנית המאיימת על שלום העולם

רפ"ק יפי שטיינברגר

מחלקת מחקר-אמ"ן, משטרת ישראל

בזירה הבין-לאומית (Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs), הטילו אנשי הטליבאן מס בשיעור עשרה עד 20 אחוזים, על כל המגדלים, המייצרים והמבריחים הסמים. הטליבאן גבה תשלום בעבור כל שלב בייצור. רווחי הסמים האלה היו מנוף למימון פעילותו של הארגון.

על-פי הערכות, שלא אוששו באופן רשמי בידי מקורות מודיעין, ההכנסות מהסמים שימשו את הטליבאן לרכישת אמל"ח ולתמיכה בארגונים אסלאמיים קיצוניים הפועלים במדינות הגובלות באפגניסטן.

עוד מעריכים, שגם לארגונו של בן לאדן שימש הסחר בסמים אחד המקורות העיקריים לתמיכה בטרור הבין-לאומי ולמימונו. אחד מאנשי הקונגרס האמריקני התבטא בנדון: "קולומביה ואפגניסטן מספקות לעולם דוגמה חותכת

לחיבור המתחזק בין סחר בין-לאומי בסמים, לטרור ופשע מאורגן". יש מומחים הטוענים כי הפצת הסמים למערב בידי ארגונו של בן לאדן באה מתוך מלחמת הג'יהאד שהוא מנהל. הם אף מציינים שנתביי הברחת הסמים משמשים גם להברחת אמל"ח ומהגרים בלתי חוקיים. בהיעדר מערכת בנקאית ראויה באפגניסטן ובשכנותיה, ארגונו של בן לאדן יכול להלבין סכומי כסף אדירים בלא הפרעה, בשל יכולתו להעבירם בכל רחבי העולם,

בתוך שעות אחדות, בלי להשאיר עקבות. לפי אחת הסברות, באופן זה מימן מוחמד עטא, הטרוריסט שעמד בראש מבצע הפיגוע במרכז הסחר העולמי, את פעילות הטרור הזאת. לאחר פיגועי הטרור בארצות-הברית ואחרי שסולק שלטון הטליבאן, שוב נשתנתה תמונת המצב על גידולי הסמים. לא ברור כיצד תשפיע המלחמה הזאת, אם בכלל, על תפוצתו של האופיום האפגני בעולם.

נתיבי הברחת הסמים מאפשרים לארגוני הטרור להרחיב את עיסוקם לפעילות פלילית נוספת חובקת עולם ולהלבנת הון עתק

קיים חשש שישבו לגדל אופיום באפגניסטן, גם אחרי סילוק הטליבאן בידי האמריקנים. נוכח אי-היציבות הפוליטית והמשבר הכלכלי באפגניסטן, אין לחקלאים אלא לחזור לגידול האופיום הרווחי יותר מגידולי חוקיים. נציגי אמצעי התקשורת העולמיים המסקרים את אפגניסטן מדווחים שנצפים בשטח גידולי אופיום.

מאז שנות ה-90 שימשה אפגניסטן מדינת גידול וייצור מרכזית לאופיום ולקנאביס. בשנת 2000 יוצרו באפגניסטן למעלה מ-70 אחוזים מתצרוכת האופיום העולמית. היא השיגה את מעמד הבכורה הזה בשל האנרכיה שחוללה בה הכיבוש הסובייטי ועקב מלחמות אזרחים שניטשו בה

נוכח אי-היציבות הפוליטית והמשבר הכלכלי באפגניסטן, אין לחקלאים אלא לחזור לגידול האופיום הרווחי יותר מגידולי חוקיים

למעלה מ-20 שנה. נוספו על כך גורמים חיצוניים: אפגניסטן תפסה את מקומן של מדינות גידול עיקריות, שבהן הקטין השלטון המרכזי את היקף הגידול וההברחות.

ייצור האופיום האפגני הוא דוגמה מובהקת לאיום האסטרטגי

שמהווים הסמים על שלום העולם. במקרה זה היו הסמים מקור לרווחים עצומים, שמימנו בחלקם את הוצאתו אל הפועל של פיגוע הטרור הקטלני במרכז הסחר העולמי בניו יורק ב-11 בספטמבר 2001. נוסף על כך, נתיבי הברחת הסמים מאפשרים לארגוני הטרור להרחיב את עיסוקם לפעילות פלילית נוספת חובקת עולם ולהלבנת הון עתק.

המקרה האפגני הוא גם דוגמה מובהקת לקשר המתהדק בין פעילות פלילית לפעילות

מריחואנה בשקיות כחומר גלם ובסיגריות מוכנות לשימוש

טרור. הפצת הסם תומכת בהשגתן של שתי מטרות: הרווחים העצומים שמניבה תעשיית הסמים מממנים את עלויות פעילות הטרור; הסם המופץ במערב נתפס (ובצדק) כסוג של נשק.

עם השתלטותו של הטליבאן על רוב שטחה של אפגניסטן בשנת 1996, ניכרה מעורבותו של הארגון בגידול סמים, בייצורם ובהברחתם. מעריכים שהטליבאן וארגון אל-קאעידה השתמשו ברווחי הסמים למימון פעילות טרור.

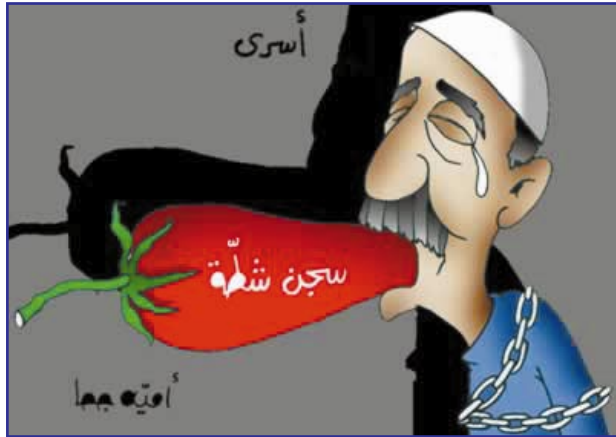
מתוך ניסיון ליזכות להכרה בין-לאומית ובתמיכה כספית, הוציא הטליבאן ביולי 2000 צו איסור על גידול אופיום. עקב פרסום הצו, צפו שבשנת 2001 יקטנו גידולי האופיום ב-95 אחוזים לעומת השנה הקודמת. פועל יוצא, חלה התייקרות ניכרת במחירי האופיום בשוקי אפגניסטן ופקיסטן.

ההכרזה הדרמתית של הטליבאן על איסור הגידולים לא הייתה אלא תרגיל ביחסי ציבור. רווחי הסמים המשיכו להגיע לידי, על ידי שיווק מצבורי אופיום שנאגרו מאז 1996. לפי ההערכות נאגרו בכל שנה כ-60 אחוזים מהיבול. על-פי נתוני הלשכה האמריקנית לסמים ולאכיפת החוק

קריקטורות בעיתונות הפלסטינית

אמיה ג'וחא - תושבת עזה, אלמנתו של ראמי סעד, פעיל בכיר בזרוע הצבאית של החמאס, שנהרג בפעולת כוחותינו בשכונת שג'אעיה בעזה במאי 2003. ג'וחא נחשבת לקריקטוריסטית יצירתית ונועזת. יצירותיה המתפרסמות ביומון 'אל-חיאת אל-ג'דידה' מעבירות מסרים חריפים.

אסירים בכלא שטה

הקריקטורה בעיתונות הפלסטינית היא כלי חשוב לעיצוב דעת הקהל, ויש לה מקום חשוב ונכבד, בשל היותה דרך תיאור אירונית שנועדה להשאיר רושם מגוחך או נלעג על הקורא. גדולתה של הקריקטורה גלומה ביכולתה לפנות אל מגוון קהלי יעד ולהשפיע עליהם, אפילו כאלה שאינם יודעים קרוא וכתוב. פעמים רבות נושאת הקריקטורה הפלסטינית מסרים פוליטיים חד-משמעיים, שמתובלים בביטויים קיצוניים, בסטראוטיפים של תווי פניו של היהודי ובדמוניזציה של מנהיגיו. אולם הקריקטורה הפלסטינית לא פעם מותחת ביקורת חריפה על סוגיות פנים פלסטיניות, ובעיקר על השחיתות בקרב גורמי הממשל הפלסטיניים.

היומונים הפלסטיניים מעסיקים שלושה קריקטוריסטים מהבולטים בעולם הערבי. אנו מביאים כאן דוגמאות של עבודותיהם:

בהא בוח'ארי - קריקטוריסט ביומון 'אל-איאם', יליד רמאללה ב-1944. בוח'ארי עבד שנים רבות בכווית, ומשנת 1999 החל לפרסם קריקטורות פרי עטו בעיתון 'אל-איאם'.

תכנית ההינתקות

גדר ההפרדה

ח'ליל אבו ערפה - נולד ב-1957. עבד באוניברסיטת ביר זית עד לשנת 1997. כבר בשנת 1984 החל לפרסם קריקטורות בעיתונות הפלסטינית. כיום, הוא מפרסם את יצירותיו ביומון 'אל-קדס'.

העולם לפני ה-11 בספטמבר ולאחרי

מה ידע ה-C.I.D על ארגון 'ההגנה'?

ד"ר אלדד חרובי

מנהל ארכיון בית הפלמ"ח

יחסי אהבה-שנאה היו חלק בלתי נמנע ממערכת היחסים בין השלטון הבריטי ובין מוסדות היישוב המאורגן. כאלה היו גם יחסי ארגון 'ההגנה' וה-C.I.D - עדיין לא הכול גלוי וברור, אך בוודאי היה קשר בלתי אמצעי בין הארגונים

חלוקת משנה לקו ראשון, שני ושלישי. רוב הנשק הוא קל, כ-7,000 פריטים לפחות, רובם - אקדחי 'מאוזר', מעט מקלעי 'לואיס' וכמות רובים סבירה. לדעת רייס, עם התגברות זרם העולים לארץ-ישראל, פחתו כלי הנשק ביחס לאנשים, ולכן יש מקום להניח שיוגברו רכישת נשק והברחתו. רייס ידע גם מידע פנימי על המדור המודיעיני של 'ההגנה'. עליו הוא כתב כי הוא מורכב מכמה אנשים המתמחים בשרטוט ובתכנון. הוכנו תכניות ומפות של רבעים יהודיים וערביים בערים השונות. המפות מפרטות את מקומם של מפעלים, בתי מלון, שירותים ומבני ציבור. נקודות לאיתות יהיו בכרמל ובשכונות בית וגן ותלפיות בירושלים. לאחרונה, סיים רייס, גויסו כמה אנשים בתשלום מלא לעבודה במרחבים השונים. מקומות האיסוף והכינוס בעת חירום יהיו בתי ספר, מועדונים, הטכניון ומגרשי ספורט.

אנו עדים ממסמכי ה-C.I.D לשינוי היחס כלפי ארגון 'ההגנה' עם מעצר המ"ג (חברי 'ההגנה' שהיו בקורס מפקדי מחלקות בגליל התחתון בחודש ספטמבר 1939) וחיפושי הנשק בבן-שמן ובאזור יבנאל. אנשי ה-C.I.D נטלו חלק פעיל במעשים אלו, וארגון 'ההגנה' החל להיראות כאיום שיש לטפל בו כנדרש. בפברואר 1941 בחן ה-C.I.D את 'ההגנה' עקב מותו של דוב הוז, ועלה רצון 'ההגנה' למצוא לו

מחליף. השמות שנזכרו היו ראובן זסלני (שילוח) ואליהו אפשטיין. לדעת ארתור גילס, מפקד ה-C.I.D באותה תקופה, השליטה תישאר בידי אליהו גולומב ומשה שרתוק. ב-19 בנובמבר 1941 כתב ג'ילס סיכום מודיעין מיוחד לארגון 'ההגנה'. לצורך כך נפגש עם אחד מראשיה לשיחה פרטית. המקור מסר לו את הפרטים האלה: "...המדמיניות הבסיסית של 'ההגנה' הייתה לצבור נשק וכוח ככל האפשר. המירוץ לקניית נשק התנהל בצמוד לכיבוש סוריה ולבנון בידי הבריטים. 'ההגנה' ראתה צורך לחזק את היישובים החקלאיים ולארגן תכנית הגנה משותפת לכמה יישובים באופן מתואם. נוסף על כך, 'ההגנה' לא התעלמה ממעשי השלטונות נגדה, מחיפושי הנשק והמעצרים, אך בעיקר צפתה בפעילות ה'פורשים'. מאז פרשת גניבת הנשק בהרצליה בשנת 1939, קיים ב'הגנה' מעקב צמוד והדוק אחר האצ"ל ואחר 'קבוצת שטרן'..."

"...לאחר חיפוש הנשק בבן-שמן בינואר 1940..." המשך המקור, "...נחקר אחד השומרים בחשד ששיתף פעולה עם הבריטים. לאחר זריקת הרימון על ביתו של פעיל 'ההגנה' בהרצליה, בראשית ספטמבר 1941", הלז נעצר ונחקר איש אצ"ל במקום. אף נמסר כי "...ההגנה' פעלה למניעת פעילותה הסדירה של 'הליגה להבנה יהודית-ערבית' בארץ-ישראל. כמה מראשי הליגה היהודיים הודחו בידי 'ההגנה' מתפקידיהם ואחד אף נהרג בתאונה מסתורית..."

במאי 1942 עמד רומל בשערי קהיר. הבריטים היו מתוחים

ארגון 'ההגנה' הוקם בשנת 1920, כשהוחל השלטון האזרחי הבריטי על ארץ-ישראל, בהקמת מוסדות השלטון כולל משטרת ארץ-ישראל. 'מחלקת החקירות הפליליות' של משטרת המנדט הוקמה במועד זה, ובכל תקופת המנדט עד מאי 1948 שימשה חוד החנית במאבק הבריטי בטרור הערבי והיהודי, בפשע הגואה, בסחר בסמים ובנשק. היא נודעה בכינויה 'הבולשת הבריטית' או בנוטריון האנגלי ה-C.I.D (Criminal Investigation Department). יחידה זו ידעה תהפוכות רבות בשנות המנדט, וברוב המקרים חלו בה השינויים בשל מחדל רציני שדרש הסברים ותוצאות: פרשת הטבח בחברון ובצפת במאורעות 1929; המרד הערבי בשנים 1936-1939; מלחמת העולם השנייה; המאבק ב'קבוצת שטרן'; ה"מרד" של האצ"ל; תנועת המרי העברי והמאבק להקמת מדינת ישראל - כל אלה חייבו שינויי היערכות תכופים ב-C.I.D. ממחלקת זיהוי פלילי עבר ה-C.I.D לשמש יחידה העוסקת בסיכול פעולות טרור כמו שירות ביטחון; יחידה שאספה, מיינה והעריכה בשביל הממשלה מודיעין מבצעי ופוליטי, ובה בעת המשיכה לטפל בפשיעה, בגניבות רכב, בסחר בסמים וכיוצא באלה.

ה-C.I.D עקב אחר כל הארגונים שפעלו בארץ-ישראל ובסביבתה בשנות המנדט. ארגון 'ההגנה' היה מהארגונים שנערך אחריהם מעקב מתמשך, במקביל לניסיונות להגיע לשיתוף פעולה עמו. כך באמצע שנות ה-30 נבחנה פעילות 'ההגנה' בהברחת נשק מסוריה ומאירופה. פרשת חבית המלט שנפלה מאוניית המטען על הרציף בנמל יפו, ובה בעת עליית המתח במגזר הערבי, מיקדו את תשומת הלב בארגון 'ההגנה'. עדות לכך נמצאה בתזכיר מקיף בנושא 'ההגנה', מה-21 בדצמבר 1935 שהפיץ הארי רייס, מפקד ה-C.I.D, בו ציין שהתזכיר הקודם בנושא נכתב בידי קינגסלי-הית' בדצמבר 1930. לדעת רייס, השינויים העיקריים משנת 1930 ועד מועד כתיבת הדוח שלו היו קשורים בפילוג שחל בין ה'רוויזיוניסטים' ל'הסתדרות', עקב רצח חיים ארלוזורוב בשנת 1933. התזכיר ידע גם לומר כי עם הפילוג נעשה גם ארגון מחדש בנושא נשק, ציוד ומחסנים; שמות המפקדים והפעילים המרכזיים; כמות הנשק, מיקומו או כל פרט הקשור בהם. כל אלה, נשמרו בידי הארגונים בקנאות כסוד גדול, באימם להרוג את המלשין.

רייס קבע כי פנחס רוטנברג הוא האחראי הראשי לארגון. בכירים נוספים: אהרון כהן, איש המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית; משה שרתוק ויצחק בן-צבי שולטים בנושא המודיעין ונעזרים בדוד גרוסמן; דוב הוז ממונה על מחוז תל אביב; מאנשי 'מכבי' בלט אורי נדב, קצין גרמני לשעבר.

עוד קבע רייס כי הרוויזיוניסטים חילקו את אנשיהם ללגיטונות לפי חלוקה גאוגרפית. בכוח ארגון ההגנה במצב חירום היו להערכתו 7,000-15,000 איש חמושים. קיימת

אליהו סחרוב. המאבק נמשך בחיפוש הנשק בחולדה ובחיפוש הברוטלי ברמת הכובש. ה-C.I.D גילה התארגנות של חברי 'ההגנה' לנקום את דמו של שמואל וולניץ שנרצח בידי ריימונד קאפרטה.

הלחץ על 'ההגנה' נמשך והבריטים חשפו פעילות לא חוקית במחנות הצבא הבריטי ברחבי הארץ, שמטרתה להחזיר עובדים לא מיומנים למחנות צבא כדי לגרום נזק למאמץ המלחמה הבריטי.

בחורף 1944 העריכו הבריטים שארגון ה'הגנה' השמאלית נוקט מדיניות מוצהרת של הגנה. עם זה העריכו שאם הממשלה תנקוט צעדים פרובוקטיביים כמו חיפושי נשק ביישובים יהודיים וניסיון למנוע עליית קבוצת מעפילים גדולה לחופי הארץ - ינוע הארגון לכיוון של מאבק למען פתיחת שערי הארץ.

עם התחלת "המרד" של האצ"ל פנו הבריטים לבקש סיוע מהסוכנות היהודית ומ'ההגנה'. מתוך כך עלה רצונם לדעת מה תעשה 'ההגנה' אם הטרור לא ייפסק. ב-4 באפריל 1944 הופץ כרוז של 'ההגנה' בבת ים, שנתפס בידי ה-C.I.D ובו עשר סיבות לגינוי הטרור.

ב-19 ביולי 1944, מסר הסוכן I.K מידע רב על ארגון

מאוד, ונערכו הכנות לפינוי העיר לקראת פלישה אפשרית. בארץ-ישראל נרקמו תכניות הגנה ואימונים אחדות (תכנית הצפון, מצדה על הר הכרמל, מחנה משמר העמק ואימון פלוגות הפלמ"ח). הבריטים מצדם, עשו מאמצים רבים לשרטט את הכוחות של היישוב שעמדו מולם.

ארגון 'ההגנה' היה מהארגונים שנערך אחריהם מעקב מתמשך, במקביל לניסיונות להגיע לשיתוף פעולה עמו

במסמך הוערך גודלם של הארגונים. אף שנערך מפקד מסודר בארגון 'ההגנה' בחודש מאי, עדיין לא היו תוצאות סופיות, ולכן הנתונים בדוח התבססו על תשלום משכורות. ארגון 'ההגנה' התבסס על 30,000 איש, מהם ניתן לחמש 75-50 אחוזים. כוחו של האצ"ל נאמד, על פי מקור אחד, ב-1,000 איש שהם לוחמי 'הקו הראשון' עם דרגת התחמשות של 50 אחוזים. מקור אחר דיבר על 5,000 איש. מעבר לכך, שירתו בכוחות הביטחון 11,500 יהודים נוספים במשימות הגנה.

הנושא הבא בסקירה היה כמות כלי הנשק הזמינים. מקור מהימן מסר לבריטים ב-18 במאי 1942 כי כמות הנשק התקין של כל הארגונים כללה 24,407 רובים, אקדחים ומכונות ירייה. במעגל המשני היו 14,300 פריטים. תחמושת הייתה בשפע. מספר כלי רכב משוריינים שהותקנו במאולתר הגיע ל-722 וניתן היה להכין עוד כמה אלפים. הנשק הוכנס לארץ-ישראל בידי מקורות שונים בכל תקופת המלחמה. חלוקתו נעשתה על פי מפתח שנקבע בהסכם כתוב בין הצדדים: 30 אחוזים לימין ו-70 אחוזים לשמאל. הנשק הוסתר ביישובים חקלאיים, בעיקר בהמשך עסק המסמך בארגון הצבאי של ארגוני המחותרת ובמבנה הקרבי של היחידות, לפי חלוקה ליחידות משנה, כולל מספר כלי הנשק וסוגיהם וציוד הלוחמים. התקשורת בין היחידות נעשתה באמצעות רצים בכלי רכב ובאופנועים, בהעברת מסרים באמצעות הליוגרף (איתות בעזרת מראות), בקודים ובטלפון. כאן ציין המסמך שרוב המרכזים היו חברי 'ההגנה'. בעניין רמת האימונים שאומנו האנשים, נכתב שכללה גם פעילות בתנועה ותרגול באש חיה. היה שיותקפו בידי כוחות זרים, ייערכו הכוחות לפעילות גרילה.

בדוח נוסף מראשית יוני 1942, כבר נמסרו תוצאות המפקד הפנימי של 'ההגנה'. בארגון נמנו 41,600 נשים וגברים. מספר זה לא כלל את המשרתים בצבא ובמשטרה, אלא רק את אנשי המשטרה המיוחדת והגפירים. מלבד לובשי המדים, כלל המספר את חברי הגופים האלה: מגן דוד אדום ואת כל נהגי חברות התחבורה האזרחיות (אגד, דרום-יהודה והמעביר).

עם התרחקות החזית מגבולות מצרים, התקרר שיתוף הפעולה עם הבריטים ונעשה מאמץ גדול לחשוף את הפרצוף האמיתי של 'ההגנה' כארגון טרור הגונב נשק מהצבא הבריטי והמשתף פעולה עם הסוכנות היהודית, כדי למנוע את יישום מדיניות 'הספר הלבן'. הכוונה הייתה לשבור את מערך רכישת הנשק של היישוב שפעל בכל העת בהיקפים גדולים. בחודשים אוגוסט-ספטמבר 1943 נערך משפט הנשק של סירקין ורייכלין, עם מעצרו של

בכירי היישוב עצורים בלטרון בעקבות "השבת השחורה" (מימין לשמאל): חיים אלפרין, דוד הכהן, דוד אדירי, דב יוסף, יצחק גרינבוים, משה שרת ודוד רמז

'ההגנה'. עד כמה נכון המידע ניתן היה לראות על פי תוצאות החיפוש הגדול שנערך ב"שבת השחורה" (29 ביוני 1946). בשלב הנוכחי (קיץ 1944) נאגר המידע בארכיון ה-C.I.D וחשיבותו הייתה בעצם איסופו. רמת הפירוט הוכיחה בקיאות של המקור, ולא ברור היכן ישב. ייתכן שהייתה כאן גם "השתלת" מידע לא נכון עם מידע מדויק, שמטרתו הייתה להראות לבריטים עד היכן הגיעה רמת הארגון המבצעי של 'ההגנה'.

בסתיו 1944 החל להסתמן מאבק בטרור מצד ארגון 'ההגנה'. ב-18 באוקטובר 1944 דיבר אליהו גולומב במסיבת עיתונאים, וג'ילס ראה בכך סימן ראשון לנכונות היישוב לפעול נגד הטרור. גולומב קרא ליישוב להפסיק את הטרור ולהיאבק בו. לשמע דבריו עלה חשש מפני התפרצות מלחמת אזרחים שפירושה שפיכות דמים. ימים מספר

נוספים: יחזקאל סהר, יעקב דוסטרובסקי וישראל גלילי. כשהתחלפה הממשלה בלונדון ביולי 1945 ועלתה לשלטון ממשלת הלייבור, החלו תקוות לשינוי במדיניות 'הספר הלבן'. אך משהובן שביוון ואטלי לא מתכוונים לשנות את מצב העניינים מהר כל כך, החלה ביישוב התארגנות למאבק בממשל הבריטי בארץ-ישראל במסגרת של תנועת המרי העברי.

ב-11 בנובמבר 1945 העביר ה-D.S.O מידע על ההתארגנות החדשה של היישוב לקראת הבאות: קודם כול, שרתוק ששהה בלונדון, נותר במיעוט והתנגד לפעולות האחרונות. ועוד: ביישוב הבינו שלאחר הפרעות האחרונות בקהיר ובטריפולי, אין ליהודים תקווה במצרים ובלוב.

ב-12 בנובמבר 1945 הוציא ריצ'ארד קטלינג סיכום מיוחד בנושא ההתנגדות היהודית. לדעתו, מבחינת רוב הציבור היהודי, ההתקפה על סירות המשטרה, על מערכת הרכבות ועל מתקני הזיקוק, באה בהפתעה מוחלטת. נראה לכאורה שאירועי עתלית, כפר גלעדי ורובע מונטיפיורי בתל אביב, שהתרחשו במהלך אוקטובר, יימוגו, והייתה תחושה כללית שגל הטרור הבא לא יבוא לפני ההכרזה הצפויה מלונדון על מדיניות חדשה. רמת המבצעים ועוצמתם הפליאו את רוב היהודים והם לא מצאו הסבר או מניע לביצועם. עם

זה היישוב לא קיבל זאת בעוינות כמקודם, באירועי טרור של האצ"ל ו'קבוצת שטרן'. לאחר בחינת ממצאי הפעולות, הציבור היהודי הגיע לידי מסקנה שהן היו תוצאת איחוד כוחות בין 'ההגנה', האצ"ל ו'קבוצת שטרן'. לדעת בכיר בסוכנות, שעמו שוחח ה-C.I.D לאחר החליטה 'ההגנה' על המועד מתוך תחושה שבסמוך לו תוכרז המדיניות החדשה של הממשלה, מדיניות שאינה מקובלת על הציונות. הוחלט לתקוף את רשת מסילות הברזל,

פעולת מחאה על כי היישוב אינו מקבל מדיניות שאינה צודקת. הסיירות הותקפו כרומי לאי-שביעות הרצון ממדיניות הפוגעת בעלייה.

עוד הוסיף המקור בסוכנות היהודית ש'ההגנה' ידעה על התכנית של האצ"ל והלח"י, ואף ביקשה מהאצ"ל לבצע את התקפתו עמה באותו הלילה. לא ברור אם מסרה לאצ"ל על תכניותיה. אשר ל'קבוצת שטרן', נעשה ניסיון כושל למנוע את הפעולה.

בהמשך הסיכום הציג קטלינג מידע נוסף שעמד לרשותו המקורות הללו אישרו, פחות או יותר, את רוב דבריו של הבכיר בסוכנות. לפי שידורי 'ההגנה' הלא-חוקיים, היא קיבלה עליה את האחריות על תקיפת הסיירות ומסילות הברזל. כאן נקט קטלינג לראשונה את הביטוי "Jewish Resistance Movement" – היא שנטלה את האחריות. לפי

לאחר מכן הופצו כרוזים מטעם 'ההגנה' לגינוי האצ"ל, בהדגשת הנזק שגורמת פעילותו לנושא הציוני. בכרוזים הוצהר שאין לאצ"ל כל קשר עם 'ההגנה'.

בראשית נובמבר 1944 יצא דוח מיוחד בקהיר בנושא ארגוני המחותרת היהודיים בארץ-ישראל. בדוח הוענקה ל'הגנה' חשיבות גדולה מאוד וצוין בו שיש לה יכולת טובה מאוד בתחומי הארגון, האימונים, הנשק ומיומנויות הלחימה. סוכן ה-C.I.D מסר לשולחיו באמצע אוקטובר 1944 על התארגנות ה'הגנה' בערים הגדולות, לצורך המאבק בטרור היהודי.

בולט מאוד שכמעט שאין ה-C.I.D מזכיר את נושא ה"סוזן" ושיתוף הפעולה של 'ההגנה' והפלמ"ח עם הבריטים במאבק באצ"ל. רק ב-24 באפריל 1945 ערך ג'ילס סיכום בנידון. לפיו העבירה 'ההגנה' רק שמונה חטופים לידיהם. רק יעקב פרשטיין (אלי תבין) נשאר כעת בידי 'ההגנה'. ג'ילס הוסיף ואמר שהיעדר פעילות טרור מצד האצ"ל מהסתיו שחלף הייתה עדות להישגים בפעולה נגד טרור. עם זה, את הכישלון להילחם באנשי הלח"י הסבירו אנשי הסוכנות היהודית ברמת המידור הגבוהה ובחשאיית הקבוצה.

המידע שהגיע לידי ה-C.I.D מהיישוב המאורגן, נכתב בסיכום, אף שהיה כרוך במה שהוגדר (אפילו על ידי גורמים

ביישוב) כפעולת טרור (כמו חטיפות, חיפושים לא חוקיים, גירוש ממקומות עבודה, מבתי ספר וכדומה) - בהחלט הפיק תוצאות במלחמה באצ"ל. המידע הביא לידי מעצר חברים חשובים באצ"ל, כמו מרידור, ולתפיסת חומרי נפץ ותחמושת. יש מקום להניח באופן לא מפתיע, המשיך ג'ילס, שחלק מה"סליקים" של הנשק נפלו לידי 'ההגנה' ולא הועברו לרשויות.

לדברי ג'ילס, כישלון המאבק ב'קבוצת שטרן' נשאר בלא הסבר. המאבק בקבוצה, מחוץ

לגבולות ארץ-ישראל, כמו במצרים, הצליח. לעומת זאת הקבוצה בארץ-ישראל נותרה בלא פגיעה. מקורות רבים של ה-C.I.D טענו שהכישלון בעניין 'קבוצת שטרן' היה תוצאת ההסכם בין 'ההגנה' ל'קבוצת שטרן': 'ההגנה' לא תמסור את אנשי שטרן תמורת הפסקת פעילות טרור מצד הקבוצה.

מהר מאוד עבר ה-C.I.D לסדר היום, ועם פטירת אליהו גולומב ב-11 ביוני 1945 עלה רצון ברור לדעת מי יהיה יורשו. ה-C.I.D עקב בערנות אחר הרעיונות שהועלו בנוגע ליורשו של גולומב. לפי הסוכן Y.40, כוחה של 'ההגנה' ביישוב היה גדול כל כך, עד שכל מינוי של מורה במחלקת החינוך של 'הוועד הלאומי' היה טעון את אישורה. לכן מינוי מחליף לגולומב ירמוז על הלך הרוח ביישוב. הרצון לדעת את זהות מנהיג ארגון 'ההגנה' היה מובן, והבריטים עשו מאמצי איסוף רצופים לצורך כך. עם הזמן עלו שמות

21.8.1946, מצור על קיבוץ שדות ים, הפל"ם. בעקבות הפיצוץ שבוצע בספינת גירוש המעפילים ה'רויאל אמפייר'

השידורים, בהתקפות לא נפגע איש מ"תנועת המרי" ומה"אויב". לעומת זאת, הנפגעים מהאצ"ל ומ'קבוצת שטרן' בהתקפות בלוד ובבתי הזיקוק זוהו בשמותיהם ובשייכום המבצעי בשידור.

באביב 1946 המשיך המאבק בבריטים. 'ההגנה' נתפסה כחלק ממאבק זה ולכן היה צורך לנטרל אותה. עם החרפת הפעילות ועקב "השבת השחורה" הושמו במעצר 82 חברי 'ההגנה', 112 חברי הפלמ"ח, 14 של האצ"ל ואחד מהלח"י. אחרי שפורקה "תנועת המרי העברי" בקיץ 1946, החלה 'ההגנה' לבחון מחדש את פעילות האצ"ל והלח"י. בסתיו 1946 הסתמן רצון להגיע להבנה על שחרור העצירים מ"השבת השחורה", ורצון למאבק משותף בטרור של הימין. לפי ה-C.I.D החלה 'ההגנה' להילחם בטרור היהודי: חשיפת סליקים של האצ"ל, נטרול מטעני חבלה, החזקת אנשי אצ"ל במעצר מונע וכדומה.

עם התגברות הטרור באביב 1947 נבחן שוב ושוב טיב הקשר בין 'ההגנה' ובין האצ"ל. לדעת ה-C.I.D, 'ההגנה' הייתה מסוגלת להילחם באנשי האצ"ל ולעצורם. כל העת היו דיבורים בנידון, ויש מקורות יהודיים שהעבירו דוחות ברוח זו. מצד אחר היו כמה מסרים:

א. המסר העיקרי היה ש"האצ"ל נלחם את המלחמה של היישוב ולכן היישוב יתמוך בו ולא ב'הגנה', אם זו תיאבק באצ"ל".

ב. 'ההגנה', בדרכה שלה, כן נלחמת בטרור. בחיפה, לדוגמה, היא תומכת באנשים החשופים לסחיטה. הפעולה היא בעיקר פעולת מניעה, ו'ההגנה' מעודדת העסקת אנשים, על מנת שלא יעברו לאצ"ל.

ג. 'ההגנה' תסרב לשתף פעולה עם השלטונות, מאחר שלא ניתן לבטוח בהם. בעבר גילו קצינים ופקידים בריטיים

ככירים לחברי האצ"ל שאנשי 'ההגנה' היו אלה שהסגירו אותם.

ד. 'ההגנה' לא אהבה את רעיון המשטר הצבאי. הוא פגע ביכולת פעילות הסיכול שלה נגד האצ"ל. לא ניתן להמשיך לעקוב אחרי האנשים ביעילות.

ה. הבכיר ב'הגנה' הכחיש שקיים הסכם ג'נטלמני בין מנהיגי 'ההגנה' לאצ"ל. "אנו שונאים אותם והם אותנו", הוסיף, "אך אנו לא נילחם בהם - היישוב לא יאשר זאת. עם זה 'ההגנה' פועלת נגד האצ"ל, לא למען הבריטים אלא למען עצמה".

ה-D.S.O (Defence Security Office) הביא סימוכין ממקור נוסף למידע הנ"ל, וממנו עלה שהאצ"ל אכן נעשה פופולרי יותר בתל אביב. התושבים זכרו את התנהגות הבריטים לאחר ניסיון הפיצוץ ב"בית הדר". מנהיגי 'ההגנה' מנסים אמנם לשכנע שהטרור אינו הדרך להשגת המטרות, אך מלבד הצהרות, נאומים, כרוזים ודברים ב'קול ישראל', לא תינקט כל פעולה. היישוב לא יפסיק את שיתוף הפעולה הפסיבי. לסיכום, המשיך המקור, 'ההגנה' מאבדת אנשים לטובת האצ"ל. הציבור מעריך את הסכנות שבטרור להמשך הדרך, ועם זה מכיר בעובדה שהסיבה שבגינה יש פעולות טרור (קרי - המדיניות הבריטית כלפי שאלת ארץ-ישראל) היא אותה סיבה שבגינה פועלת 'ההגנה' ולכן נתן הציבור מחסה לטרוריסטים וימשיך לעשות כן.

ב-1 באוגוסט 1947 שלח המילטון ממחוז הגליל מכתב אל

מפקד ה-C.I.D, בנוגע לפעילות 'ההגנה' במחוז נגד אלמנטים העוסקים בטרור. הוא פירט את ההצלחות ותיאר כיצד זה נעשה: חלק מהפעילות נעשה בשכנועים ובדיבורים, חלק מהמאבק נעשה בהכאת אנשים ובהברחתם לאזורים אחרים בארץ.

פני הדברים הלכו ונשתנו ככל שהתקרב מועד פרסום מסקנות ועדת אונסקו"פ. הציבור הערבי הלך והקציץ את עמדותיו. הערבים, שלא היו גורם בעל השפעה בשנים 1939-1947, החלו להרים ראש ואף את נשקם. המאבק הלך והחריף בסתיו 1947, וה-C.I.D נהפך בעיקר לגורם חוקר ומדווח על אירועים שהתרחשו. ב-10 בדצמבר 1947 הוא הפיץ דוח חשוב שעסק בדרכי התגובה של הצד היהודי על הפרות הסדר של הערבים. המקור מסר שתגובת 'ההגנה' הולכת ומחריפה, ונראה כעת שרק כך ניתן יהיה למנוע את התפשטות הפרעות. היהודים מאמינים של"ועד הערבי העליון" יש כסף ונשק מספיק כדי לצייד קבוצות גרילה. מדינות ערב לא יכניסו צבא לארץ-ישראל, אך יסייעו בכסף, בנשק ובמתנדבים. לכן יש תמיכה רבה ברעיון ש'ההגנה' חייבת לנקוט צעד התקפי מידי, במאמץ למנוע את הפעילות הערבית שנוראית בשלב זה לא-מאורגנת. 'ההגנה' עדיין מהססת אם לנקוט צעד כזה. ואילו האצ"ל לוחץ לצאת מיד למתקפה רחבת היקף, הכוללת הצעות, רצח (לשון המסמך), התקפות על אוטובוסים וכדומה. נראה שאם תמשיך 'ההגנה' להסס, האצ"ל יפעל בעצמו.

לפי הדוח, אנשי האצ"ל תפסו עמדות בגבול תל אביב-יפו וסירבו להתפנות, על אף בקשת 'ההגנה'. הם אף מתכננים לפעול נגד אנשי משטרה בריטיים שיסייעו לערבים. בשלב זה, המשיך הדוח, חיי היום-יום של היישוב נפגעו קשות בשל מחסור בידיים עובדות עקב הגיוס לטובת ענייני הביטחון. היישוב נפגע גם מההתקפות על כלי רכב בכבישים. המשך תופעות אלו עשוי לפגוע קשות בכלכלת היישוב. ירושלים צוינה כנפגעת עיקרית אפשרית, מאחר שרוב ההספקה מגיעה לעיר ממקומות אחרים.

משהובן שבזמן ואטלי לא מתכוונים לשנות את מצב העניינים מהר כל כך, החלה ביישוב התארגנות למאבק בממשל הבריטי בארץ-ישראל במסגרת של "תנועת המרי העברי"

גיוס הכספים לקרנות החירום נמשך. 'ההגנה' עושה מאמצים גדולים למנוע את הידרדרות המצב. קיים חשש שהערבים יגבירו את פעילותם עם בוא ועדת הביצוע של האו"ם, כשבכוונתם להפריע לה בפעילותה ככל האפשר, ולהביע, הלכה למעשה, את התנגדות הערבים להחלטת האו"ם. כנגד זה, היישוב יעשה הכול כדי להוכיח את יכולתו לפעול באופן עצמאי.

אנשי ה-C.I.D נשארו בארץ-ישראל עד גמר הפינוי במאי 1948, אך למעשה היו יותר במעמד של "משקיפים" והעבירו דיווחים יומיים לקהיר וללונדון. רמת המידע הוכיחה כיסוי טוב של מרב הנושאים, כולל מהלך הקרבות שהתרחשו, פעילות המוסד לעלייה ב', רכישת נשק וכדומה. עם הכרזת המדינה נהפך ארגון 'ההגנה' ל'צבא ההגנה לישראל'. הבריטים פינו את ארץ-ישראל והמנדט הבריטי בא אל קצו. יחסי אהבה-שנאה היו חלק בלתי נמנע ממערכת היחסים בין השלטון הבריטי ובין מוסדות היישוב המאורגן. כאלה היו גם יחסי ארגון 'ההגנה' וה-C.I.D - עדיין לא הכול גלוי וברור, אך בוודאי היה קשר בלתי אמצעי בין הארגונים.

קניות	תרבות	בריאות/רפואה	תקשורת	פרסום/שיווק	ס
ניודלטר	אקדמיה	פנאי/תיירות	רכב	בורסה	ט

<<< הדפדפן של Nfc >>>

שלח הרשימה לחבר

חדשות

אינטרנט ביטחון/טרור מדיני/פוליטי

הג'יהאד האיסלמי יוצא נגד המל"מ: "ניסיון להשתיק את הקול הפלשתיני"

חברי התנועה יצאו בהודעה בעקבות הפלת אתרי האינטרנט; טוענים: הפעולה ננקטה בניסיון להשתיק את הקול הפלשתיני הלוחם

עודק: 11:48 31/08/2004 | מירב לוי | merav@Nfc.co.il

כיממה לאחר שהופלו אתרי האינטרנט של ארגון הג'יהאד האיסלמי, בעקבות פרסום של המל"מ, יצאו הטרוריסטים בהודעה לציבור הגולשים שהתפרסמה באתר: www.palestineway.com

אתרי הג'יהאד האיסלמי הורדו מהרשת בעקבות פרסום של המל"מ

אתר זה, המקבל את שירותיו מחברה אירנית ומחברה הממוקמת באמסטרדם - הולנד, הופל בסוף השבוע, אך ממשיך לפעול בצורה שלדית.

בהודעה מציין הג'יהאד האיסלמי, כי "גורמים ציונים הפילו 3 אתרי אינטרנט של תנועת הג'יהאד האיסלמי והם:

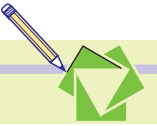
- www.shikaki.com - אתר רשמי של הארגון המוקדש לזכר מנהיגו ומייסדו פתחי שקאקי;
- www.rabdullah.com - אתר רשמי של הארגון המוקדש למנהיגו הנוכחי רמדאן עבדאללה שלח;
- www.sarayaalquds.com - האתר הרשמי של הזרוע המבצעית-טרוריסטית של הארגון ("פלוגות ירושלים");

"פעולה זאת ננקטה בניסיון להשתיק את הקול הפלשתיני הלוחם. כעת מתבצעות פעולות להעלות מחדש את האתרים במהלך הימים הקרובים".

מנהל מרכז המידע למודיעין ולטרור במל"מ אמר בתגובה, כי "למרות ההצלחה של המרכז, זהו ניצחון בקרב ולא ניצחון במערכה, זאת משום שהג'יהאד האיסלמי בפלשתיין, החמאס וחזבאללה וארגוני טרור אחרים ממשיכים להסתייע בשירותיהם של חברות מערביות כולל אמריקניות. חייבת להיות מערכה בינלאומית על-מנת לשים קץ לתופעה חמורה זאת".

על הסטטוס והפרטים אודות האתרים שהופלו ניתן למצוא באתר האינטרנט של מרכז המידע למודיעין ולטרור במל"מ: <http://www.intelligence.org.il>

נצר ביום: 31/08/2004

זוהו בוודאות גופות שני מסתערבי הפלמ"ח שנעלמו ב־1947

גיבורים בחייהם, גיבורים במותם

עכשיו כבר מותר לספר מה עלה בגורלם של סגן גדעון בן דוד וסגן דוד שמש ■ השניים הוצאו להורג על ידי שוביהם ביפו כ"ערבים שבגדו בעמם" ■ עד הרגע האחרון לא נשברו השניים ולא הסגירו את זהותם כיהודים ■ שרידי גופותיהם נמצאו כבר ב־1977 בתל-גיבורים, אך רק אתמול נקבע בוודאות כי מדובר בלוחמי הפלמ"ח הנעדרים

סגן גדעון בן דוד ז"ל

סגן דוד שמש ז"ל

ועצמות. הממצאים הועברו למכון לרפואה משפטית בארכיבי, ובאמצעות הבריקות שהיו אפשריות באותן שנים נקבע כי מדובר בלוחמים יהודים שנפ" לו במלחמת השחרור. השלדים הועברו לקבורה בבית העלמין הצבאי בחיפה, ונטמנו בחלקה המיועדת לחללים שזהותם הלאומית אינה מוכחת.

■ "קומי, אח שלך פה"

בשנת 2003 הורה השופט הצבאי שעמד בראש חקירת הפרשה, סגן-אלוף ארוז פורת, לפתוח את שני הקברים כדי לקבוע אם מדובר בשרידי המסתעררים בים הנעדרים. רגימות דנ"א מהשלדים נשלחו לבריקות בארצות-הברית, ושם נקבע כי קיימת התאמה מלאה בין השלדים שנמצאו בחולון לבין רגימות הדנ"א שנלקחו מאחיותיהם של שמש ובן דוד.

אתמול, כפי שפורסם לראשונה במעריב, ניתן האישור הסופי לפתרון התעלומה. בני משפחות שני הנעדרים, נציגי היחידה לאיתור נעדרים, עוזרי הפרקליט הצבאי הראשי בתיק, סגן-אלוף תמיר מודיץ ועורך הדין סרן ירון קוסטליץ הגיעו לבית המשפט הצבאי כדי לשמוע את הודעתו של השופט פורת. מיד לאחר שהכריזו השופט כי גופותיהם של בן דוד ושמש זוהו בוודאות, פרצו בני משפחותיהם בככי.

"אמא שלי באה אליי בשבוע שעבר בחלום", סיפרה בדמעות אחותו של דוד שמש. "היא אמרה לי: 'קומי, אח שלך פה'". בני המשפחות הודו ארוכות לכל מי שהיה מעורב בחקירה המסובכת, וכבר החלו לדון עם נציגי הצבא בסידורי ההלוויה. שני לוחמי הפלמ"ח שנפלו במילוי תפקידם לפני 57 שנה, יובאו בקרוב למנוחות בטקס צבאי ממלכתי רשמי.

אייל פל

ב־20 בדצמבר 1947 יצאו סגן דוד שמש וסגן גדעון בן דוד, בני 21, למשיך מה האחרונה בחייהם. השניים נשלחו מטעם יחידת המסתערבים של הפלמ"ח ליפו הערבית, כדי לאסוף מידע לקראת פעילות מבצעית אפשרית של החגנה. מאז אותו יום לא רדע איש מה עלה בגורלם של השניים, עד שאתמול נקבע בוודאות כי הם נרצחו על ידי הערבים ונקברו באזור תל אביש.

במשך עשרות שנים היתה תעלומת המסתערבים מיפו אחד הסודות השמורים ביותר של מערכת הביטחון. רק עכשיו מותר לספר כי בן דוד ושמש גיי לו במשימתם כי הכוחות הערביים מתכננים לבצע מתקפה על שכונת התקווה בתל-אביב. הם הגיעו לסניף הדואר המרכזי ביפו, ויצרו קשר טלפוני עם שירות הידיעות של החגנה, שהיה כופף באותן שנים ליגאל אלון. מיד לאחר שיחת הטלפון הם נלכדו על ידי ועדת הביטחון של יפו.

מהמידע שהצטבר במערכת הביטחון מאז האירוע, עולה כי השניים נעצרו וכעבור שלושה ימים חוסלו בכפר תל אביש הסמוך ליפו. גדעון בן דוד הוצא להורג בירייה בראשו, ואילו דוד שמש הוכה למותו. שוביהם של המסתערבים היהודים היו משוכנעים עד לרגע האחרון כי בן דוד ושמש הם למעשה ערבים, והם הוצאו להורג כערבים שבגדו בעמם. על אף שעונו קשות, לא הסגירו שני הלוחמים היהודים את זהותם האמיתית, ולא מסרו לירי שוביהם כל מידע. בשנת 1977 חלה פריצת דרך משמעותית בחקירת הפרשה, כשבמהלך חפירת יסודות לבית ספר בתל-גיבורים שבחולון נמצאו שתי גולגולות אדם

"העוקץ הישראלי"

חיסולו של מוצטפא חאפז

סיפור העוקץ של המודיעין הישראלי שתרם תרומה מכרעת להפסקה כמעט מוחלטת של כל פעילות ה'פדאיון' בישראל בשנות ה-50

גליל אלישיב

מפקד בסיס המודיעין
שממנו יצאה הפעולה

ושוטטו בה לעתים עד שבוע ימים בטרם נתפסו. החוליות הגיעו עד מרכז הארץ, ונמצאו אף חגורות נפץ שנועדו להיצמד למטוסים. באפריל 1956 הוחדרו במשך שבוע אחד 200 חברי 'פדאיון' לתוך שטחי ישראל. הם רצחו תושבים בכפר חב"ד, במושב שפיר, במושב סתריה, תקפו כלי רכב בדרך לבאר שבע, בכביש רמלה-תל אביב, רצחו חיילי צה"ל ועוד - והכול בשבוע אחד. ישראל הייתה משותקת בצל הטרור המתמשך ולכן כנראה חרג בן-גוריון מערכיו בעניין דרכים לגיטימיות לפתרון בעיות ביחסים בין-לאומיים. בן-גוריון היה ממתנגדיו הנחרצים של מה שמכונה היום "חיסול ממוקד", אך אישר לדיין להפעיל את צה"ל כפי שפעל.

המודיעין הישראלי כבר ידע שראש ה'פדאיון' ומתכנן הפעולות היה רב-סרן מצרי, מוצטפא חאפז. בראשית שנות ה-50 התנגד חאפז להסתננויות, אך לפי עדות המסתננים שנתפסו, הוא עצמו גייסם. בתזה שכתב על הנושא ב-1979, הציע יערי פתרון לסתירה: חאפז אולי התנגד להסתננויות כל זמן שלא היו מבוקרות על ידו. מכל מקום, הנגישות לחאפז הייתה קשה במיוחד, לאחר שבאוגוסט 1953 ניסתה יחידה 101 לחדור לרצועה ולפוצץ את משרדיו, בתקווה שהוא שוהה בהם. חאפז לא נפגע, אך מאז ידע שהישראלים שמו להם מטרה לתופסו ולהפסיק את פעילותו. בד בבד התמודד צה"ל גם עם חוליות מצריות שהופעלו בידי הנספח המצרי בעמאן מוצטפא צלאח, שהיה אחראי על פעולות ה'פדאיון' מהגבול הירדני. הרמטכ"ל נזקק למבצע שיעקור את הבעיה מן השורש - לתפוס את הנחש בראשו. בתחילת יוני 1956 קיבל הרמטכ"ל אישור לפגוע בשני ראשי ה'פדאיון' והטיל על אמ"ן למצוא דרך לעשות כן.

מצרים מעולם לא הודתה בפה מלא שישראל שמה קץ לחייהם של ראשי ה'פדאיון'

ראש אמ"ן יהושפט הרכבי וסגנו יובל נאמן היו נתונים במכשך לחצים מצד הרמטכ"ל דיין. הוא דרש מידע איסופי מפורט, ואילו למודיעין היה מידע חלקי בלבד על פעילות ה'פדאיון', מידע שלא היה בו כדי לקדם את המודיעין להערכות מדויקות שיאפשרו להציג כוונות או תכניות. איכות החומר נשארה ברמה הטקטית, הן בצפון והן בדרום, בלי יכולת להתריע על פעולות תקיפה. בינתיים החלו להצטבר ראיות וחומרים מפי סוכנים ומפי פעילי 'פדאיון' שנתפסו, שהפנו כאמור יותר ויותר אל מוצטפא חאפז, הגורם העיקרי במתקפות ה'פדאיון'. המודיעין האיסופי התעבה, והחלה מתגבשת תחושה שהפתרון האופרטיבי למצב יכול להיות חיסול ממוקד בלבד. כיצד? פעולת קומנדו ממוקדת שביצעה יחידה 101 שלוש שנים לפני כן נכשלה. נדרש תחכום, אך באותה העת פעולות עתירות דמיון לא היו מקובלות.

מלחמת העצמאות של ישראל נסתיימה בהסכמי שביתת נשק ולא בהסכמי שלום בין המדינות. ניסוחם המעורפל של הסכמים אלה ואי-בהירות ה"אזורים המפורזים" גרמו להסלמת יחסי ישראל-ערב: מסיום מלחמת העצמאות עד מלחמת סיני נפגעו כ-1,300 אזרחים בידי מסתננים וחוליות. באוגוסט 1955 הפעילו המצרים את ה'פדאיון', יחידות

ישראל הייתה משותקת בצל הטרור המתמשך ולכן כנראה חרג בן-גוריון מערכיו בעניין דרכים לגיטימיות לפתרון בעיות ביחסים בין-לאומיים

פשיטה ערביות קטנות, לשם ביצוע מעשי רצח וחבלה בתחומי ישראל. ישראל הגיבה מדי פעם בפעם בפעולות התגמול' שנחיצותן והיקפן הלכו וגברו, אך לא הצליחו להפסיק את הטרור הפדאיוני.

מדינת ישראל נאלצה להתגונן מפני הפיגועים הרבים, וצה"ל נדרש לפעול בתנאי אי-בהירות מדינית קשים סביב הגבולות. בדרגים הצבאיים והמדיניים התגבשה תפיסה שאי-אפשר לפגוע בכל מסתנן שחודר דרך הגבול, אבל אפשר לתקוף את המקום שיצא ממנו המסתנן ולהעביר את שדה הקרב אל מעבר לגבול.

נאום שנושא הרמטכ"ל משה דיין לפני מפקדים ב-1955 מלמד על הלך הרוח של התקופה ומבהיר את הרעיונות והתפיסות הצבאיות שרווחו: "לא היה בידינו להבטיח כל צינור מים מפיצוץ וכל עץ מעקירה, למנוע רצח עובדים בפרדס ומשפחות בשנתן, אולם היה בכוחנו לקבוע מחיר גבוה לדמנו, מחיר שלא יהיה כדאי ליישוב הערבי, לצבא הערבי ולממשלות ערב לשלמו. יכולים היינו להבטיח שהכפרים הערביים יתנגדו לכנופיות העוברות דרכם, במקום להושיט להם יד לעזרה, שמפקדי הצבא הערבי יבחרו הגשמה קפדנית של התחייבויותיהם בשמירת הגבול על פני הכישלון בהתנגשות עם יחידותינו, שהממשלות הערביות תוותרנה על 'מדיניות של כוח' כלפי ישראל על ידי הפיכתה להפגנה של חולשה".

כאמור, תושבי רצועת עזה והבדווים מסיני הרבו להסתנן לשטחה של ישראל, בעיקר למטרות גנבה והברחות אך גם לביצוע פיגועים בתושבים היהודים של אזור הגבול. המצב החל מידרדר בייחוד בשנים 1952-1956. 'פעולות התגמול' הלכו והעמיקו, ולמרות נחרצות דיין בנאומו לא פחתו פעולות ה'פדאיון'. ה'פדאיון' המצרי הוקם כדי לחולל כאוס ולהפך את השקט בגבול הישראלי. פשיטות על רצועת עזה לא הרתיעו אותו, כשם שחיהיה של הפלסטינים לא היו מעניינו. יחידות אלה החלו לעשות פשיטות, לעתים נועזות ביותר, שכללו מארבים לכלי רכב ישראליים. התקיפות היו קשות והתוצאות הרוות אסון, עד שבשלב כלשהו כמעט שפסקה לחלוטין תנועת כלי הרכב בלילות, אפילו בכביש הראשי באר שבע-גדרה. מאוגוסט 1955 עד יולי 1956 חדרו חוליות ה'פדאיון' לארץ

המצרים לפי ה"טיפ" השתול. הימים היו ימי 'פעולות התגמול' של צה"ל, ובבסיס ידעו שהמודיעין המצרי עושה מאמצים רבים ללמוד על כוונותיו של צה"ל. חלק מ'פעולות התגמול' כוונו אל קווי התחבורה בדרום הארץ. לכן הוחלט "לרמוז" למצרים באמצעות הסוכן הכפול, שצה"ל מתכנן פעולת תגמול כנגד אחד הגשרים בכביש עזה-ח'אן יונס. לשם כך נבחר הגשר הנתון לתצפית קבועה של צה"ל. למפגש עם טלאלקה הצטרף כאמור סגן מפקד הבסיס יעקב זאגא, כדי להרשים את טלאלקה בחשיבות המידע שמצופה ממנו להשיג, וכדי להראות לו שהוא סוכן חשוב וקריטי למשימה המתוכננת. הוטלה על טלאלקה המשימה להביא מידע בהול על

יש כמה וכמה גרסאות לפרשת חיסולו של מוסטפא חאפז, בכל הנוגע לאנשים המרכזיים שפעלו בה. בספרו "זה היה סודי ביותר" מביא יוסי ארגמן גרסה אחרת לסיפור, עם נפשות פועלות אחרות, אך בבסיסן המבצעי הגרסאות דומות.

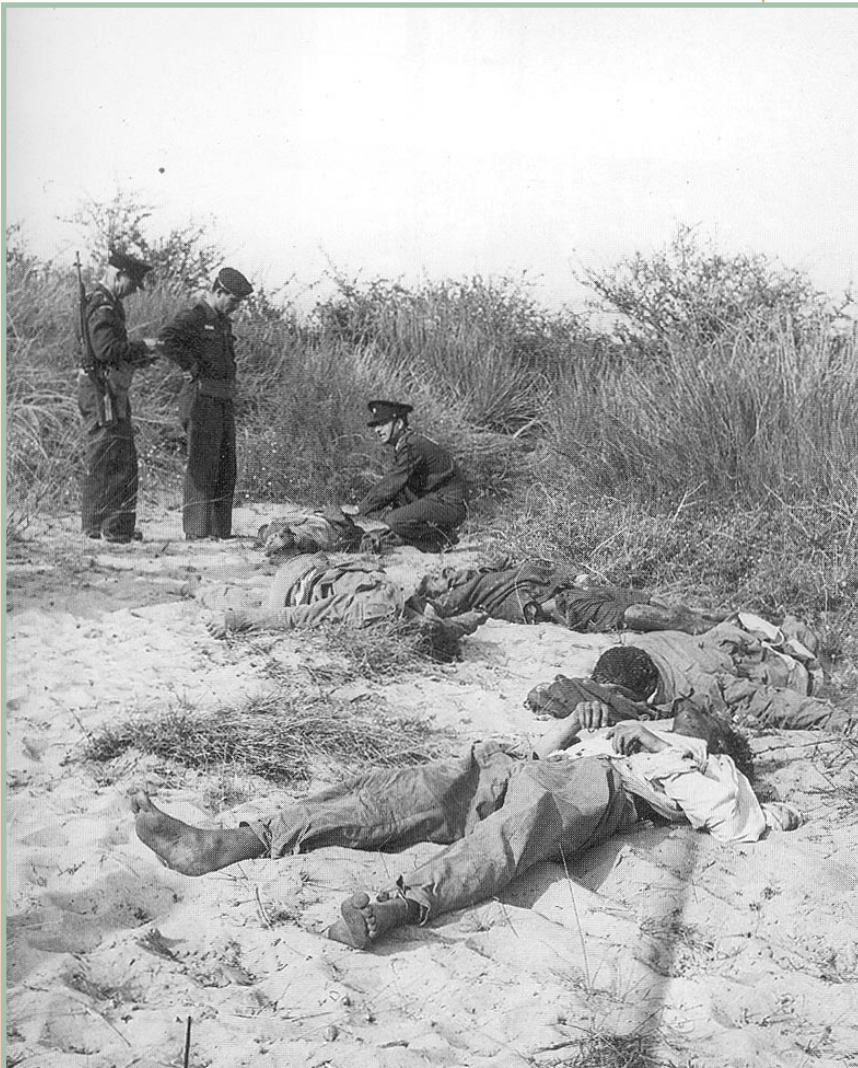
תכנית אמ"ן בחרה לשלוח לשני ראשי ה'פדאיון' ספרים ממולכדים. ראש אמ"ן אז, אלוף יהושפט הרכבי, הטיל את המשימה על יחידה 504. במטה היחידה נקבע שבסיס ירושלים יהיה אחראי על משלוח החבילה לירדן, ובסיס הדרום ששכן בבאר שבע אחראי על חיסולו של מוצטפא חאפז. ירושלים מצאה מהר מאוד סוכן מהימן שנועד לשגר את חבילת הספר בדואר ירדני, ממשרד הדואר בעיר העתיקה. לעומת זאת, מפקד בסיס הדרום אז, אלישיב גליל (אבו ניסאן), ידע שאין כל סיכוי סביר להצלחת המשלוח בדואר מצרי, משום ששיגור חבילת דואר מתוך הרצועה יעורר חשד בעיני מקבלה, והסיכוי שחאפז יפתח את החבילה בעצמו אפסי. לפיכך הוחלט בבסיס שיש למצוא סוכן שיעביר באופן אישי את המעטפה לנמען. לשם כך היה צורך להפעיל סוכן כפול, בתנאי שהוא עצמו לא יהיה ער לעובדה שכפילות נאמנותו ידועה לצה"ל.

מיד פנו לחפש במאגר הסוכנים של הבסיס, ועלה שמו של סוכן לשעבר שפעילותו הוקפאה זה כמה חודשים, אחרי שנחשד בקשרים ובנאמנות למודיעין המצרי. האיש, בדווי צעיר תושב רצועת עזה ושמו מוחמד סולימאן אל-טלאלקה, גויס בשעתו באמצעות אחד מחשובי השיח'ים בנגב, שהיה סייען הבסיס. לדעת מי שהפעיל את טלאלקה בזמנו, צדוק אופיר או "סאדק", היה לו אז מעמד גבוה ברשת שפרס המודיעין המצרי, והיה סביר למדי שהוא אפילו יגיע למפגש אישי עם ראש המודיעין ברצועה, מוצטפא חאפז. הערכה מודיעינית זו הייתה חשובה במיוחד, משום שבאותה תקופה תושבי הרצועה זכו ליחס מזלזל מאוד מצד המצרים, ולכן לא כל פלסטיני, כל שכן בדווי עני שמעמדו נחות, היה יכול להגיע עד ל"נמען".

ה"שליח" נבחר, וכעת היה צריך "לפטמו" בסיפור שיעלה את קרנה של המשימה בעיניו, שיבין שמדובר במידע מודיעיני חשוב ביותר שנדרש להגיע היישר לראש המודיעין ולא לשום אדם אחר. הסיפור גם נדרש לגרות את תאבונו המודיעיני של חאפז, כדי שיסכים לקבל את טלאלקה במעונו ולא יפנה אותו לדרג נמוך יותר.

זה חודשים רבים נותק הקשר עם טלאלקה בשל כפילות נאמנותו, ועתה נדרש ליצור עמו מגע שוב, ולהעמידו ל"מבחן נאמנות", שבו עליו להוכיח שהוא סוכן "אמין ביותר" היחיד למשימה החשובה כל כך. נדרש גם לוודא שאכן תהיה לטלאלקה נגישות לחאפז וכי הוא אכן בכיר במודיעין המצרי ברצועה.

השיח' שגייס את טלאלקה בשעתו, דודו השיח' עאמר טלאלקה, נתבקש להזמין את טלאלקה לצורך קבלת "משימה חשובה". כבר למחרת הופיע טלאלקה אצל השיח', וזה הביאו לבסיס למפגש עם סגן מפקד הבסיס, יעקב זאגא גזית או "אבו יעקוב". תוכננה לטלאלקה "משימת מבחן". במשימה נדרש טלאלקה להוכיח את נאמנותו לצה"ל על ידי שיביא לצה"ל מידע. על צה"ל היה למעשה לברר ולאמת שאכן יש לטלאלקה קשרי מודיעין בצד המצרי וכי המידע שהוא מוסר נחשב מהימן, דבר שיתבטא בהתפרסות כוחות

גופות מסתננים בדרום. הטרור בדרום הארץ ובמרכז נעשה בלתי נסבל

היערכות המצרים באזור הגשר. מול טלאלקה עמדו כעת מפעילו משכבר הימים "סאדק", וכן סגן מפקד הבסיס "אבו יעקוב", ואלה שיחקו בו כאילו אינם יודעים אם לסמוך עליו אם לאו. בתום שקלא וטריא ארוכה "השתכנעו" השניים באמינותו. נדרש ממנו לחזור עם המידע בתוך 48 שעות, ונרמז לו שאם יצליח יחודש עמו הקשר הסדיר והוא ישוב לעסוק כסוכן פעיל של צה"ל ויקבל שכר. עוד באותו הערב הסייעו "סאדק" לקיבוץ נחל עוז, ומשם שוגר לרצועת עזה.

התוצאות עלו על המצופה. כמה שעות אחרי שנפרד ממנו המפעיל "סאדק", כבר דיווח צה"ל לבסיס שהתצפיות גילו תגבורת משמעותית של צבא מצרי בעמדותיו הקבועות,

על-פי התכנון הוטמנה הפצצה בספר והוא נארז בחבילה. סיפור הכיסוי היה שמדובר בספר שיש בו קודים לשימוש בתחנת האלחוט שברשותו של עכאווי. עכאווי תואר כ"הסוכן החשוב ביותר" בעזה, והספר יכול לפצח את הקודים של המודיעין הישראלי. "ספר הקודים" היה הוכחה ניצחת שעכאווי הוא בוגד, והיה ברור שחאפז ירצה את הספר, הן בשל הקודים והן כהוכחה שעכאווי אכן בוגד. במקרה הגרוע, יפתח עכאווי את הספר ויענש על סירובו לסייע לישראל.

ב-11 ביולי 1956 הגיעו לפגישה עם טלאלקה, מפעילו "סאדק", מפקד הבסיס אלישיב או "אבו ניסאן" וסגנו "אבו יעקוב", הכול כדי לשוות לאירוע חשיבות גדולה ביותר. הישיבה התקיימה כמתוכנן, ובמהלכה התווכחו המשתתפים אם טלאלקה מסוגל או לא מסוגל לעמוד במשימה. ספר דומה נעטף ונפתח לפני טלאלקה, כדי שיראה במו עיניו את החבילה ואת תוכנה, וכדי למנוע ממנו סקרנות שבעטיה יפתח את החבילה בטרם עת. לבסוף "נתרצה" מפקד הבסיס "אבו ניסאן" והסכים להמשיך בביצוע המשימה עם טלאלקה. נמסר לידי כרטיס הביקור של הקצין הפלסטיני עכאווי וניתן לו מחצית השטר של 25 פיאסטר מצריים - את מחציתו השנייה יראה לו עכאווי כאמצעי זיהוי. טלאלקה הבטיח לאלישיב שהוא "מוכן להקריב את חייו למען המפקד החשוב ופקודיו...". לאנשי המודיעין בבסיס הייתה תחושה טובה בעניין סיכויי החבילה להגיע במישרין למוצטפא חאפז. כעת הכול היה תלוי בחאפז עצמו - אם יתפתח לסיפור ויפתח את החבילה בעצמו. עלו שאלות: האם חאפז אפילו נוכח בעזה? האומנם יסכים לחרוג ממנהגו ולפתוח את החבילה בעצמו? אנשי הבסיס ספרו את השעות ותפילה בלבם שהחבילה לא תפגע בחפים מפשע. בינתיים נתקבלה הודעה בירושלים שהחבילה שיועדה לנספח המצרי בירדן כבר נשלחה בדואר ירדני בעיר העתיקה. המתח גאה.

טלאלקה הוסע בידי מפעילו צדוק אופיר מבאר שבע לנחל עוז, וחבילת הנפץ על ברכי המיטלטל בדרכים. "סאדק" ליווה אותו עד לנקודת הגבול שממנה היה אמור להסתגל לצד המצרי ברצועה, ורק שם מסר לו את החבילה. סולימאן אל-טלאלקה חצה את קו הגבול בלי בעיות מיוחדות, שהרי היה מוכר לשומרי הגבול המצריים כמי שנמנה עם המודיעין המצרי. הוא מיהר אל מפקד המוצב המצרי וביקשו לקשרו בדחיפות עם מפקד המודיעין המצרי בעזה, חאפז בכבודו ובעצמו. קו הטלפון לא פעל, ולכן נשלח בג'יפ של המוצב היישר אל משרד המודיעין בעזה.

חאפז עצמו ישב באותה העת במשרדו בחברת שני סגניו, ובחדר הסמוך שיחקו להם לתומם שני בניו. עם קבלת ההודעה שטלאלקה הגיע ובידו חבילה לחאפז הוצאו הילדים מהחדר. טלאלקה הנרגש שלף את החבילה מתחתונו והגיבה אותה באופן שסובביו יראו מה בידיו. על תוכנה סיפר להם בהתרגשות מרובה. הוא סיפר כיצד שוכנע על ידי המודיעין הישראלי להעביר את החבילה לשוטר הקצין עכאווי, "סוכנם הוותיק", לגלג. חאפז דרש לקבל את החבילה לידי, אך טלאלקה הפציר בו שלא לפתחה מחשש שתפיגע אמינותו כלפי מפעיליו הישראליים. חאפז התעלם מדאגותיו של טלאלקה, הרי יש בידו "הוכחה"! במשיכת יד שחרר את הסרט שהידק את נייר העטיפה לחבילה. נייר העטיפה נשמט וכן פיסת נייר נוספת. חאפז התכופף להביט בנייר שנשמט ואז

בסמוך לגשר ש"יועד" לפעולת תגמול' צה"לית. כעת הובהר מעל לכל ספק שטלאלקה מעביר מידע למודיעין המצרי, וכי המצרים מחשיבים את המידע למהימן מספיק כדי שייערכו ויעתיקו כוחות. טלאלקה חזר לנחל עוז ומיד הגיע ל"תחקור". הוא מסר פרטים כלליים ביותר על היערכות הצבא המצרי באזור, מפעילו הודה לו והבטיח ליצור עמו קשר שוב.

כשהיה בידי בסיס המודיעין הדרומי "שליח", לא נשאר אלא לתכנן את מלכוד החבילה לחאפז ולרקום סיפור עוקץ מעניין שילכוד את תשומת לבו. בסיס המודיעין ארגן ישיבת

משה דיין, ראש אג"ם; אריאל שרון, מפקד יחידה 101; והלוחם מאיר הר-ציון - בהכנה לפעולת תגמול'

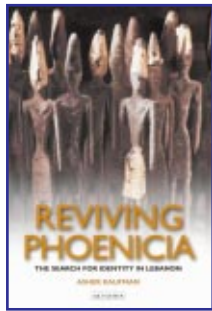
מוחות, ובה עלה שמו של אחד מקציני המשטרה הפלסטינית ברצועה, שבעבר ניהל עמו צה"ל "פלירט מודיעיני" שכשל. שמו של הקצין עלה בפי שיח' מהנגב, אך הקצין סירב להתקשר עם צה"ל ולא הופיע לפגישה כלל. בידי הבסיס נשאר כרטיס ביקור יתום של אותו קצין פלסטיני. שמו היה לוטפי אל עכאווי, ובזמנו שימש מפקד המשטרה האזרחית הפלסטינית בעזה. זה היה מעמד בכיר מספיק כדי "להקפיץ" את המודיעין המצרי, אם ישתכנע שהוא אכן משתף פעולה עם המודיעין הישראלי.

**Reviving Phoenicia:
The Search for Identity in Lebanon**
Asher Kaufman, (London: I. B. Tauris, 2004).
עמודים 255

הספר עוקב אחר ההתפתחויות החברתיות, הרעיוניות והפוליטיות של מיתוס המוצא הפניקי בלבנון מאמצע המאה ה-19. ועד סוף המאה ה-20. הספר מתחקה אחר תפקיד שכבת המשכילים החילונית הסורית-לבנונית שחיה בביירות, באלכסנדריה ובאמריקה בסוף המאה ה-19 בעיצוב המיתוס הזה ובהפצתו. הספר גם עוסק בתפקיד המכריע שמילא המיתוס הפניקי בתהליך הקמתה של לבנון הגדולה ב-1920.

בספר מודגש מקומם של המסדר הישועי ושל הנציבות הצרפתית העליונה בהפצת הרעיון בשנות המנדט הצרפתי. פרק שלם בוחן את עבודותיהם הספרותיות של מפיצי המיתוס ומתנגדיו. לבסוף, הספר סוקר כיצד שימש המיתוס הזה מעצמאות לבנון ב-1943 ועד ימינו, והוא מראה שלמרות ההתנגדות הרבה לפניקות חדר המיתוס, מבחינות מסוימות, אל מרכז הנרטיב הלאומי הלבנוני.

מהנכפה לנכסה: הסכסוך הערבי-ישראלי והבעיה הלאומית הפלסטינית 1957 - 1967
דרכו של נאצר למלחמת ששת הימים

משה שמש; הוצאת ספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, מכון בן-גוריון לחקר ישראל, קריית שדה בוקר; 850 עמודים.

התקופה הנדונה בספר (1957-1967) מתחילה לאחר מלחמת סיני-מערכת סואץ, עם הופעתו של נאצר כמנהיג הבלתי מעורער של העולם הערבי ועלייתה של הבעיה הפלסטינית למרכז השיח הערבי, ומסתיימת במלחמת ששת הימים ובגיבושה של אסטרטגיה ערבית חדשה לסכסוך הערבי-ישראלי, בפסגה הערבית בח'רטום (אוגוסט 1967). הספר סוקר את התקופה שבין ה'נכפה' הערבית-פלסטינית של 1948 ובין ה'נכסה' - התבוסה הצבאית הערבית ביוני 1967.

כמה מסקנות עולות ממחקר זה:

- תוצאות מלחמת סיני חרפו את הסכסוך הערבי-ישראלי.
- בעיית פלסטין נעשתה לנושא מרכזי במדיניות הבין-ערבית ובמדיניות של מדינות ערב בנוגע לסכסוך.
- הגורמים למלחמת ששת הימים היו תהליכים אסטרטגיים שהתפתחו אחרי מלחמת סיני - במסגרת הסכסוך הערבי-ישראלי בכלל והבעיה הפלסטינית בפרט - ולא רק מאורעות 13 במאי 1967, היום שבו התרעו הסורים לפני מצרים על ריכוזי צה"ל, כביכול, בגבולם, כדי לתקוף את סוריה.
- נאצר הוביל ביוזמה את מצרים ואת העולם הערבי למלחמת ששת הימים. הוא שקל היטב את משמעותו של כל צעד שנקט לקראת המלחמה למן 14 ביוני 1967, גם שטעה בשיקוליו.

התפוצצה החבילה. חאפז נפטר שעות מספר אחר כך בבית חולים. סגנו עריידי וטלאקה נפצעו קשה ונשארו נכים לצמיתות; טלאקה התעורר.

עכאווי נחקר כמובן, אך שוחרר ואף הוחזר לתפקידו לאחר שהבינו המצרים שהיה חלק מסיפור עוקץ. ארגמן מספר כי לאחר הפיצוץ, ולשמע עדותו של עריידי, מיהר התובע הכללי של הרצועה לחקור את עכאווי. בחיפוש שעשו בביתו ובמשרדו לא נמצא מכשיר האלחוט או כל עדות אחרת להאשמתו בריגול. עכאווי הכחיש כל קשר לפרשה. אשר לכרטיס הביקור שלו, טען כי הוסרה מהכרטיס הפינה שבה נהג לרשום את שם מקבל הברכה. לתובע לא הייתה סיבה שלא לקבל את גרסתו.

חאפז התכופף להביט בנייר שנשמט ואז התפוצצה החבילה. חאפז נפטר שעות מספר אחר כך בבית חולים

כעבור יומיים, ב-13 ביולי 1956, פורסמה הודעה בעיתון המצרי 'אל-אהרם' במקום מוצנע: "ביכבאשי (אלוף משנה) מוצטפא חאפז, שהיה מוצב ברצועת עזה, נהרג בעלות רכבו על מוקש... היה מגיבורי מלחמת פלסטינה, לחם לשחרורה. ההיסטוריה רשמה לזכותו מעשי גבורה. שמו זרע פחד ובהלה בישראל".

בדוח ועדת החקירה המצרית שהוגש לנשיא נאצר נכתב: "זה היה תכנון שטני של המודיעין הישראלי שאנשיו ניצלו את טיפשותו של טלאקה ועשוהו מכשיר לביצוע מזימה שפלה. טלאקה לא הבין כלל במה מדובר ולכן לא חשש לשאת את הפצצה בתחתונו. המודיעין הישראלי פעל בפקחות ובדרכים עקלקלות". הדוח הזה נתפס בין מסמכי השלל בעזה אחרי מבצע קדש, אך מצרים מעולם לא הודתה בפה מלא שישראל שמה קץ לחייהם של ראשי ה'פדאיון'.

העיתונות הישראלית בחרה לרמוז שטלאקה נרצח בידי פליטים פלסטיניים, משום ששלח פלסטינים כה רבים אל מותם בישראל בפעילות 'פדאיון'. חיסולו של חאפז מוצטפא ופציעתו הקשה של הנספח המצרי בירדן צלאח מוצטפא תרמו תרומה מכרעת להפסקה כמעט מוחלטת של כל

זה היה תכנון שטני של המודיעין הישראלי שאנשיו ניצלו את טיפשותו של טלאקה ועשוהו מכשיר לביצוע מזימה שפלה

פעילות ה'פדאיון' בישראל. חמישה ימים לאחר מכן הלאים נאצר את תעלת סואץ, צעד אחרון בשרשרת פעילות טרור נגד ישראל שהביא למלחמת סיני.

יוסף ארגמן, שכתב על הפרשה ואשר ראיין את המעורבים בה, טוען שעד היום סבורות הנפשות הפועלות שחיסולם של ראשי ה'פדאיון' היה הדרך היחידה להפסיק את שפיכות הדמים ואת הטרור האכזרי של חוליות ה'פדאיון'. אפילו בן-גוריון, למרות תחושותיו החזקות נגד פעילות כזו, הודה לדיין בקבלת פנים חגיגית לכבוד הצלחת המבצע המורכב, בביתו שבצהלה.

מוצטפא חאפז נולד באלכסנדריה, בן 34 היה במוותו ונחשב לאחד המוחות הגדולים והמוערכים בצבא המצרי. נאצר עצמו בא ללחוץ את ידו בעזה לאור הצלחת ה'פדאיון' כנגד ישראל. חאפז מונה לתפקידו בשנת 1949 ומשימתו הוגדרה 'הפעלת כל פעולות הריגול בתוך ישראל, הריגול הנגדי ברצועה ופיקוח על האוכלוסייה הפלסטינית'.

הזכות והגאווה

הוקרה - אלה שנשאו על כתפם את עיקר מעמסת מימון האתר מראשית הדרך. יש ניצני התחדשות לקבוצה, וחיוני לתת תנופה לגיוס ידידים חדשים ואף לדון עוד במגוון שיטות לגיוס כספים (חלק מגישות חדשות כבר יושמו למעשה).

- חיד"ה - חוג ידידי המל"מ בישראל - קיים ומתפקד. זו קבוצה מיוחדת שחבריה חשים שותפות, אהדה ואחריות לעניין. אנו מחויבים לטפח את הקבוצה ולהחזיקה, שתרומתה הפיננסית תהא משוערת מראש וישמשו חבריה מנוף להחדיר את המל"מ לתודעת קהלי יעד במחוזותינו.
- שיתוף פעולה עם גורמי הקהילה - הוקמה תשתית איתנה ליחסי עבודה ולנשיאה משותפת באחריות עם השב"כ, המוסד ואמ"ן-חמ"ן.
- יש להמריץ את משפחות המונצחים להתמסד ולשלב את נציגיהם בוועדות המל"מ.
- נעשית פעילות מתמדת להעמקת תחושת השותפות וההשתייכות בקרב חברי העמותה והמל"מ.

דקות במטרות ופתיחות המחשבה

כבר בתחילת הדרך ידענו לדבוק במטרות העמותה ברוח שקבענו בתקנון: הנצחה, חינוך ומורשת. בהמשך, העמקנו לבחון רעיונות משלימים ולא היססנו לאמץ את אלה

חלום הקמת 'מוזאון המודיעין הישראלי' הוא פרויקט ליבה וענייניו בהנחלת המורשת

המתאימים לנו: הקמת ספרייה, בניית מיצג על קהילת המודיעין (מולטימדיה), תערוכה זמנית, פיתוח קרנות, הפקת ידיעון ובעיקר ייעול שיטות החינוך, שיתרמו לעיצוב דמותם של בני הנוער בארץ ובתפוצות.

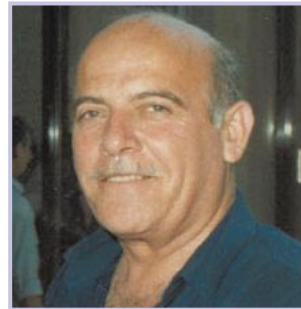
חלום הקמת 'מוזאון המודיעין הישראלי' הוא פרויקט ליבה וענייניו בהנחלת המורשת. הרעיון והקונצפט מונחים על המדף ואין לנו אלא להעלות את רף העדיפויות ולרכז מאמץ. כל הארותיי לא נועדו אלא להדגיש את רב-גונית המשימות והיקפן, את הפיתוח והאחריות, שיונחו גם על שולחנו של מחליפי.

אנוכי, כבני דורי האחרים, נרתמתי לשירותכם בלא שכר, מתוך תחושת שליחות, שברבות הימים הייתה לי גם מפעל חיים ומקור לגאווה; ותמיד-תמיד יהי חלקי עמכם. יקירי, התברכתי בידידות מיוחדת, שנרקמה בינינו עם השנים, והיא בעבורי נכס יקר ערך. הבה נמשיך לטפח ולנצור אותה.

שלכם באהבה ובברכת שנה מאושרת,

שייק'ה דליות (בלומברג)

מנכ"ל המל"מ

חברים יקרים,

ראשיתה של שנת 2005 תהיה לי סימן דרך וסיכום 22 שנים, שהייתה לי בהן הזכות לחוות חוויה מאין כמוה - להיות ממניחי אבני היסוד של המל"מ ולכהן כמנכ"ל הראשון שלו (מהן כ-20 שנים גם חבר הוועד הפועל והמנהל) - וכל הפעילות הזאת עוקבת ל-22 שנות שירותי במוסד, במודיעין ובתפקידים מיוחדים.

העיתוי סמלי מבחינתי. בחרתי ב-31 בדצמבר 2004 למועד סיום תפקידי, על מנת לאפשר לנציגי הדור הצעיר להשתלב ברמת מקבלי ההחלטות וליטול אחריות ניהולית.

ברוח זו מסרתי הודעה אישית בפגישת הוועד המנהל, כדי לאפשר למוסדות העמותה לחפש ולבחור מחליף ראוי, ולי אישית - למסור את תפקידי באופן מסודר.

חבריי ורעיי, מכתבי אליכם אינו סיכום (מסמך מפורט כזה יוכן למועד). רק ארשה לעצמי להביא כמה הארות וכמה הדגשים, כדוגמאות בלבד למכלול עתיר תחומים המונחים תדיר לפתחה של ההנהלה:

צפייה מתוך דאגה לעתיד

כאשר ייעלמו מן האזור מחנות צה"ל שסביבו וידרימו, יישאר המל"מ על כנו, בעתיד הנראה לעין. לכן החלטנו, כבר בתחילת הדרך, בעודנו מתמודדים עם קשיים קיומיים, לפעול ולכונן תשתית לצורכי העתיד:

קרב צמיחה - הוקמה קרן מתמדת, המסתכמת כיום בכ-15 מיליון ש"ח (ועוד היד נטויה), שתהא תשואתה מיועדת לתחזוקה ולפעילות שוטפת.

קרקע - ברשותנו תוספת כדונם אחד, ועוד שני דונמים בתהליכי אישור לשימוש המל"מ (בסה"כ יותר משלושה דונמים).

הרחבת אזור ההנצחה - הוכשרה תשתית שטח לעשרות שנים שיבואו.

הגדלת קיבולת התאטרון הפתוח - עובדה תכנית רעיונית להוספת מקומות ישיבה באגף המערבי.

מעגלים חובקי מל"מ

חשיבות רבה ניתנה לעיבוי הקשרים עם גופים המשיקים לנו בעשייה. טיפוח הקשר עמם והחזקתו הוא בבת-העין:

- 'ל"ו הצדיקים' - קבוצת הידידים מחו"ל, הראויים לכל

סיכום אירועי המל"מ, יולי - ספטמבר

הודעה לחברי עמותת המל"מ - ציבור הבוחרים

עמותת המל"מ - ועדת הבחירות

ועדת הבחירות של עמותת המל"מ, שמונתה על ידי הוועד הפועל של המל"מ, שוקדת בימים אלה על ההכנות לבחירות כלליות לוועד הפועל של המל"מ.

ועדת הבחירות פונה לכל חברי העמותה ולכל בני המשפחות השכולות במכתבים אישיים, בבקשה להציג את מועמדיהם לכהונה בוועד הפועל של עמותת המל"מ. אנו מבקשים להסב את תשומת לב כל חברי העמותה לחשיבות הרבה ולייחודה של העמותה ולתפקידה בעשייה להנצחת חללי קהילת המודיעין ולהנחלת מורשת המודיעין. בהיותכם חברי העמותה, אנו מקווים שתביעו את מחויבותכם ומעורבותכם בתהליך הבחירות ותציגו מועמדים ראויים לתפקידי יו"ר העמותה, יו"ר ועדת הביקורת וחברי הוועדה, נציגי המשפחות השכולות בוועד הפועל וחברי הוועד הפועל - לצורך העשייה והנעתה בוועדות השונות של הוועד הפועל.

ועדת הבחירות מצפה שכל חברי העמותה ייענו לפנייתה וישיבו במכתב חוזר, במילוי הטפסים שצורפו אליו, ויציינו את שמות המועמדים המוצעים כנדרש וכמוסבר במכתב, ובמועד.

בחודש אוקטובר יישלחו אל כל חברי העמותה שמות המועמדים למגוון התפקידים. בזאת אנו פונים אליכם לשתף פעולה בתהליך הבחירה ולמלא את מחויבותכם מתוך אחריות ומתוך הכרת חשיבות העשייה במל"מ, ולהצביע, באמצעות הטפסים ושליחתם בדואר, בבחירות לוועד הפועל.

בברכת גמר חתימה טובה ומועדים לשמחה
ועדת הבחירות - עמותת המל"מ

מדי פעם בפעם פונים אלינו חברים שמעוניינים לצפות בסרטים עם בני משפחותיהם - דור העתיד. זה המקום להביא לידיעתם כי לחברי העמותה הזכות להביא עמם אורחים לצפות במכלול סרטי המל"מ וכן בסרטים שב'מרכז המידע למודיעין ולטרור' (כולל סרטים שמפיקים גורמים עוינים).

המעוניינים לבקר ולצפות בסרטים מוזמנים לתאם מראש בטלפון עם הנהלת האתר.

1/7/04 - טקס השבעת טירונים.

1/7/04 - כנס מודיעין חיל הים.

4/7/04 - ביקור אברהם פוקסמן, נשיא הליגה נגד השמצה (ADL).

5/7/04 - יום עיון מודיעין משטרת ישראל.

6/7/04 - כנס פרויקט 'תגלית' חמ"ן.

8/7/04 - ביקור גמלאי צה"ל, סניף רמת השרון.

14/7/04 - ישיבת פורום הוועד המנהל של מל"מ.

15/7/04 - ביקור קציני מודיעין מסינגפור.

22/7/04 - ערב לזכרו של שלמה בן אלקנה ז"ל.

8/8/04 - טקס תגיות לקורס קמ"נים.

17/8/04 - ביקור קבוצת ה-UJA והמגבית מארצות-הברית.

23/8/04 - ישיבת פורום הוועד הפועל של המל"מ.

25/8/04 - ערב יחידת חצב.

6/9/04 - ערב של הצנזורה הצבאית.

7/9/04 - ערב לזכר דפנה ושלמה גל ז"ל.

12/9/04 - טקס לכבוד ראש השנה עם ראש אמ"ן.

13/9/04 - טקס חיילים מצטיינים של אחת מיחידות אמ"ן.

13/9/04 - חיילי המל"מ ועובדי יצאו לטיול בעכו.

22/9/04 - טקס בנות/בני מצווה - ילדים של עובדי הקהילה.

26/9/04 - כנס משפחות שכולות קמש"ר.

27/9/04 - כנס שנתי של חברי עמותת המל"מ.

אירועים צפויים

10/10/04 - ערב לזכר משה (קוקלה) לוי ז"ל.

12/10/04 - אסיפה כללית של חברי המל"מ.

14/10/04 - טקס השבעת טירוני חמ"ן.

18/10/04 - ערב לזכרו של ג'וש פלמון ז"ל.

28/10/04 - כנס ותיקי מחב"ש.

1/11/04 - ערב 'מועדון חבצלת'.

18/11/04 - טקס השבעת טירוני חמ"ן.

25/12/04 - יום חוויה מודיעינית לתלמידי

תיכון 'אלון' רמת השרון.

תחנות אוטובוס ממוגנות

פרס עידוד של 'קרן ענבר - אל מול הטרור' הוענק לפרויקט גמר בעיצוב תעשייתי במכון הטכנולוגי האקדמי בחולון. הפרויקט של מאיה שפיר ורונון מכניק צופה כי משמצאה 'תעש' פתרון טכנולוגי למניעת כניסת מחבלים מתאבדים לאוטובוסים, תיהפך תחנת האוטובוס ליעד החבלה המרכזי. לפיכך נקבעה מטרת הפרויקט לעצב תחנת אוטובוסים שתפחית, כך שואפים מתכנניו, את הנזק במקרה של פיגועים המוניים בשתי דרכים עיקריות: עיצובה המיוחד של תחנת האוטובוס יגדיל את הטווח בין הממתנים, ימנע התגודדות ויפחית אבדות בנפש; יופחת מספר הממתנים בעזרת מערכת מידע אלקטרונית שתעדכן את הממתנים על מועד הגעת האוטובוס במדויק. התחנה בעיצובה האסתטי תתאים מבחינה חזותית לסביבת הרחוב ולא תסגיר את ייעודה הביטחוני, ולפיכך תהיה נעימה ונינוחה גם בימות שלום. לפרויקט יש ערך חדשני מאחר שמתוכנן בו שילוב מערכת סלולארית לאיתור אוטובוסים בתחנה המתוכננת, עם מתן שירות אישי לכל משתמש, תחנה שלא קיימת עד כה בעולם. יש לציין כי בעידן הגלובלי, עם התרחבות תופעת הטרור הבין-לאומי והחמרתה בעולם כולו, התחנה עשויה להיות מוצר בעל פוטנציאל לייצוא ידע וטכנולוגיה ישראליים.

ל"ו צדיקים' במל"מ

השנה מלאו 20 שנים לייסוד ביקור משלחות ל"ו צדיקים למל"מ. אחרי שש שנות הפסקה בשל המצב הביטחוני, באו חברי המשלחת לביקור של כמה ימים

זה שנים מספר לא הגיעו משלחות ל"ו צדיקים' למל"מ, בשל המצב הביטחוני בישראל. השנה, 20 שנים מאז ביקרה המשלחת הראשונה של ל"ו צדיקים במל"מ, נשבר ה"צום" הכפוי בן שש השנים, וחברי המשלחת באו לביקור של כמה ימים. המבקרים חוו מקרוב את המצב הביטחוני האמיתי בארץ, ונוכחו עד כמה חשובה תרומת קהילת הביטחון לישראל. בביקור המשלחת השנה היינו בלב ההתרחשות הביטחונית בארץ. ביקרנו בשדרות, יום אחד בלבד אחרי שנפלה רקטת קסאם בלב העיר והרגה ילד קטן בדרכו לגן הילדים.

ביקרנו במפעל לייצור תחמושת שהוקם בשנת 1945 בקיבוץ איילון והוסווה במאפיית לחם בקיבוץ.

זכינו למבט נוסף בעברה של מדינת ישראל, בסרט שהפיק המל"מ על סאגת היהודים במדינות צפון אפריקה ועל הכשרתם בידי כוחות הביטחון והמודיעין של ישראל, להגנה על עצמם ועל קהילתם.

הפגשנו בערב הגאלה המסכם את חברי 'חוג חידה' עם חברי ל"ו צדיקים' למפגש שיפתח, אנו מקווים, נתיב היכרות בקרב ידידינו ותומכינו בארץ ובחו"ל.

משלחת המבקרים במל"מ שוב הדגישה השנה את חשיבות הקשר שבין ישראל לתומכיה בחו"ל. לאחר 20 שנות ביסוס קשרים אמיצים עם ידידינו בחו"ל, ומאחר שהזמן עושה את שלו, אנו נערכים כעת להקמת דור חדש לחוג ידידי המל"מ, כפי שדור חדש של ותיקי מערכת הביטחון הולך ומתהווה בישראל.

מודיעין לבני הנוער

המודיעין. משתתפי הקבוצה פגשו ממלאי תפקידים בעבר ובהווה מקהילת המודיעין לזרועותיה. התלמידים למדו את עקרונות הפעולה של המודיעין, מושגי יסוד, גיבוש הערכת מצב לנוכח מידע מודיעיני, יחסי דרג מעריך-דרג מקבלי החלטות ותהליכי קבלת החלטות - ברמה הלאומית וגם במודלים אזרחיים ועסקיים.

בסדנה נחשפו התלמידים, חלקם בוגרים העושים את צעדיהם הראשונים בחיל המודיעין, לעולמם של אנשי השטח ולשגרת חייהם המורכבת.

הסדנה, שהתאפשרה בזכות תמיכתה של 'קרן אהרן יריב', הייתה סיום הולם לשנת הלימודים השישית במכללה לביטחון לאומי לנוער והשאירה בקרב המשתתפים "טעם של עוד". עם השנים הולך וגדל מספר בוגרי המכללה (ובעיקר בוגרותיה) המוצאים את דרכם לשורות חיל המודיעין.

תפקידים, מחנות גדנ"ע, סדנאות מנהיגות ועוד. מטרת התכנית לעודד מוטיבציה למעורבות ולטפח מנהיגות ערכית בקרב בני הנוער. סדנת המודיעין הייתה השנה אחד משיאי הפעילות בסדרת המנהיגות

המסכמת את שנת הלימודים. קבוצה נבחרת של תלמידים ובוגרים השתתפה בסדרה לימודית בת שלושה ימים באתר 'יד לשריון' שבלטרון. בסדרה שולבה פעילות אתגרית (ניוטים, שדאות, סנפלינג ועוד) עם פרקים עיוניים כגון סדנת מנהיגות. הפרק העיוני המרכזי היה סדנת

סדנת מודיעין לתלמידי המכללה לביטחון לאומי לנוער בתמיכת קרן אהרן יריב

"השנה החליטה ועדת השופטים של קרן אהרן יריב להעניק מלגה בסך 5,000 ₪ לתכנית הלימודים של המכללה לביטחון לאומי לנוער, לצורך סדנת מודיעין להעמקת הלימוד של נושא המודיעין בתכנית".

בהכרזה זו, מעל בימת 'היכל צה"ל' בכנס השנתי של 'קרן אהרן יריב', נורתה יריית הפתיחה לשילובה לראשונה של סדנת מודיעין בסדנת הקיץ המסכמת של שנת הלימודים במכללה.

המכללה לביטחון לאומי לנוער (מבל"ל) היא תכנית לימודים של משרד החינוך במחוז תל אביב, המפגישה בני נוער עם סוגיות מורכבות בביטחון לאומי. חניכי המבל"ל לומדים במסלול אקדמי בחסות המרכז הבין-תחומי בהרצליה, הכולל הרצאות, ימי עיון, סיורים, סימולציות, מפגש עם ממלאי

תערוכת צילומיו של ניצן גלפז: 'פתחים ושערים במרוקו'

ניצן גלפז, חבר קיבוץ מעגן מיכאל, ומתנדב באתר ההנצחה של מל"מ מאז 1987. תערוכת הצילומים שלו מוצגת בתורה, בתערוכה מתחלפת במבואות האתר. את התצלומים צילם גלפז במהלך טיול של חברי קיבוץ מעגן מיכאל, שהשתתף בו בשנת 1990, זמן קצר לפני ניתוק היחסים בין ישראל למרוקו עקב אינתיפאדת אל-אקצה. נושא התצלומים: 'פתחים ושערים במרוקו', שהתרשם מהם עמוקות.

זו התערוכה השלישית של ניצן גלפז. בתערוכתו הראשונה, בסינמטק בתל אביב, הציג תצלומים בנושא 'בתי קברות בישראל'. נושא תערוכתו השנייה היה 'עצים מתים בקניה', והיא הוצגה בבית גבריאל שלרגלי הכנרת ובסינמטק בתל אביב. תערוכת 'פתחים ושערים במרוקו' מוצגת כאמור באתר מל"מ. בימים אלה סיים גלפז את ההכנות לתערוכה רביעית ונושאה 'ארץ-ישראל בהשתקפותן של מראות שבורות'.

עשר שנים למותו של יוסף הרמלין

1994 - 1922

דמותו של יוסף הרמלין ז"ל, האיש שעיצב, חניך וגיבש דורות על-פי דרכו המוסרית והממלכתית

דוריס לילינג

עיתונאית

יודעים מה אנחנו צריכים ומה המטרות שלנו, ואמונה מה מותר ומה אסור ולאן פנינו מועדות. הכפופים לו ידעו כל הזמן ידיעה שלמה שהכול זורם בנהר העשייה ובכיוון הנכון. בתקופת שירותו, אי-ודאות לא הייתה מנת חלקנו. התחושה שהוא ידע להשרות, שיש מי שדואג, שיש מי שיודע את הפרטים ושההחלטות שמתקבלות הן ההחלטות הטובות ביותר במצב הנתון, גרמו לכולם לחוש אחדות בעשייה ובהשגת המטרה, ובדרך זו המטרות שהציב אכן הושגו". בתקופתו של הרמלין ידע השירות כמה אירועים דרמטיים: מלחמת ששת הימים ואחריה הכניסה לחבלי ארץ יהודה, שומרון ועזה; מהפכת הטרור הערבי (שלימים כונה פח"ע - פעילות חבלנית ערבית), ובמרוצת השנים נהפכה מטלה זו, מלבד סיכול חתרנות מדינית, למטרה מרכזית. הרמלין הגדיר את המטרות, התווה את הדרך והוביל את השירות בהגדירו כללים ברורים.

תורת הפעלת המקורות (סוכנים, מודיעים, סייענים ואף אמצעים אחרים) שונתה והותאמה אף היא. בתחום זה לא היה ממי ללמוד, מלבד לקחי המציאות, ואיש לא התאים לכך יותר מיוסף הרמלין. הרמלין, שניחן בהיגיון חד ובנחישות הדעת, הצליח, בעזרת מפקדים מנוסים בתחום הערבי ובתחום המודיעין, לסכל פעילויות חבלניות עוינות (פח"ע) ומנע מהן להיחפז לתופעה. כך היה עד מלחמת של"ג. "למרות כל הקושי, התחושה החזקה ביותר שזכורה לי מאותה תקופה, הייתה שאין מה לדאוג ואנו נוכל להם ונצליח. בהנחייתו של הרמלין, כל הדרגים התארגנו, ובשיתוף פעולה מלא וחדוות עשייה הוגשו לו תכניות והוא נתן את אישורו והכול באווירה נעימה ורגועה", מוסיף אותו בכיר. הרמלין - איש בלא השכלה פורמלית ובלי תעודות מרשימות, אך אוטודידקט מוכשר - הצליח גם במשימות המורכבות של סיכול ריגול מזרח אירופי או אחר. כאן עמדו לו הידע והניסיון שרכש, המגע עם ראשי שירותים זרים ובייחוד יכולתו העצומה ללמוד, לקרוא ובעיקר ליישם. אותו בכיר מעיד: "הרמלין אמנם לא היה למדן בהיבט התורתית-תאורטי ולא היה מומחה לניהול ארגוני, ונכון שלא בא מהמגרש התאורטי של האקדמיה, אך היה איש של תרבות, חכם מאוד וסקרן בלתי נלאה, וחכמתו סייעה לו בהרבה מצבים קשים".

הכפופים לו ידעו כל הזמן ידיעה שלמה שהכול זורם בנהר העשייה ובכיוון הנכון

כאמור, בשנת 1974 פרש הרמלין מהשירות ואחר כך כיהן בתפקידים ציבוריים וממלכתיים. בשנת 1984/5 הכה בשירות שבר גדול עקב פרשת קו 300. שררה אווירת אנדרלמוסיה והרגשה שהשב"כ נקלע לדרך בלא מוצא. זה היה אך צפוי שהרמלין הוא שייקרא לאחות את השברים ולחבר את הפאזל מחדש. הוא שב לעמוד בראש

העומד בראש ארגון כמו שירות ביטחון כללי, צריך שיתגלמו בו תכונות מנהיגות ייחודיות, שיש בהן מידה של תכונות מנהל ומידה של תכונות מפקד. היכולת להנהיג ציבור של אנשים, אזרחים מן השורה, למשימות ולפעילויות מורכבות, מצריכה ידיעה ברורה של המטרה, ביטחון מלא שהדרך שנבחרה היא הדרך הנכונה ואמונה בהשגת המטרה. אך אין די בכך. מנהיג טוב נמדד גם ביכולת להעביר כל זאת לכפופים לו. מי שמצליח להשרות את הביטחון המלא ואת האמונה ולהצמיד את כולם למטרה, הרי האתגרים הניצבים בפניו אינם בלתי אפשריים. מעטים המנהיגים שנתברכו ביכולות אלה: שקט, נועם הליכות, רוגע, שיקול דעת, שליטה בפרטים, יושר, אמינות וצניעות. יוסף הרמלין ז"ל נתברך בכולן.

הוא נולד בשנת 1922 בווינה, אוסטריה, ושם למד בבית ספר יסודי ובבית ספר תיכון, והיה חבר בתנועת הנוער 'מכבי הצעיר' ובאגודת הספורט 'הכוח'. ב-1939. עלה לארץ ולמד בבית הספר החקלאי בנן שמן. בזמן לימודיו הצטרף לארגון 'ההגנה' וסיים קורס מפקדי כיתות.

1941-1946 שירת בצבא הבריטי, בגדוד השני של הבריגדה. ב-1948 התגייס לצה"ל, עסק בהכשרת לוחמים והשתתף בקרבות שונים ובהם מבצע 'חשוף'. בשירותו שימש מפקד פלוגה מסייעת בגדוד 58.

בפברואר 1949 הצטרף לשירות הביטחון, תחילה כקצין ובהמשך כאזרח. בתקופת שירותו מילא מגוון תפקידי פיקוד, עד שמונה, בשנת 1960, לסגן ראש השירות. בשנת 1964 מונה לראש השירות וכיהן בתפקיד זה עד 1974. משפרש מראשות השב"כ כיהן בתפקידים ציבוריים וממלכתיים, בין השאר כשגריר ישראל באיראן וכשגריר ישראל בדרום אפריקה. ב-1986, בצל פרשת 'אוטובוס 300', נקרא "אל הדגל" לסייע לשירות להיחלץ מהמספר ומונה שנית לראש השירות, תפקיד שמילא עד 1988. יוסף הרמלין נפטר ב-12 בספטמבר 1994.

בכיר בשב"כ ששירת בתקופתו של הרמלין מספר: "הרמלין היה מנהיג משכמו ומעלה. הוא היה איש שניחן בנחישות שקטה, נחישות של שקט. הוא תמיד שידר תחושה שאנחנו

19 באוגוסט 2004

שלום רב,

ראשית, ברצוני לשבח את הגיליונות האחרונים של ידיעון 'מבט מל"מ'. ניכרת התקדמות, התמקצעות ועריכה חכמה. אני מוצא עצמי קורא את המאמרים והכתבות במשך חודשים ארוכים וחוזר לעיין בנושאים שמעניינים אותי אישית. למרות השינויים שנערכו בידיעון, האם אין המערכת סבורה שיש מקום לערוך סקר בין קוראי העלון על נושאים שהיו רוצים לקרוא בעיתון? - נראה לי כי סקר שכזה יאיר את עיניכם ויפתח פתח להתעסקות בנושאים נוספים, שקשורים במודיעין וביטחון.

ברצוני גם להתייחס למדור האינטרנט האחרון - אתר "המרזב למורשת המודיעין" (גיליון יוני 2004, מס' 37), לנושא עלון המל"מ. גלשתי באתר לפני מספר ימים וגיליתי כי גם אנשי האתר קוראים בעיון את הכתוב. נערכו שינויים וכיום מופיעים כל הגיליונות האחרונים וכן ברור לחלוטין כי הגיליון באנגלית מתפרסם אחת לשנה. כה לחי! בברכה,

חיים רייכמן - חבר מל"מ

למרכז מידע חמ"ן - הגברת פלה שטרצר
מאת רס"ן בנבנישתי

הנדון: מכתב תודה

1. ברצוני להודות לך על שהקדשת זמן רב בחיפוש אחר חומר כתוב, תצלומים, ועל כל עזרה וסיוע שהענקת לי ולשאר צוערי קורס קמ"נים, בעת שהכנו עבודה בנושא ההיסטוריה של המודיעין.
2. העזרים שבספרייה סייעו לנו רבות בביצוע העבודה שהועברה לשאר צוערי הקורס.
3. טוב לדעת שיש בקהילת המודיעין ספרייה מסודרת ששמור בה חומר רב, ובעיקר ספרנית שמסייעת במקצועיות, בחיוך וברצון טוב.
4. בברכה.

יאיר ג' - צוער

קורס קמ"נים - מחזור אוגוסט 2004

הוצאה למערכת

1. נתקבלו במערכת כמה מכתבי ביקורת, שכוונה לכתבתו של אל"ם (מיל") יהודה שפר, על ההטעיה וההונאה המודיעינית שתכנן גנרל מונטגומרי לכוחותיו של הגנרל רומל (גיליון 37). המערכת מודה שבעריכת הכתבה אכן נפתח פתח של טעות בעובדות ומביעה את התנצלותה.
2. במדור 'היסטוריה בתמונות' בגיליון 37 נפלו כמה טעויות ואי-דיוקים בכתוביות לתמונות של תקופת מלחמת העצמאות בירושלים. המערכת מודה לכל הפונים, שהסבו את תשומת לבה לטעות והביאו עובדות לדיוקן.
3. עקב הכתבה על אתר האינטרנט של המל"מ הוער למערכת שהאתר אינו מעודכן וכי גיליונות הביטאון אינם מופיעים במעודכן. ההערה נמסרה לטיפול הנהלת האתר והבעיה באה על פתרונה.
4. בגיליון 37 הוזכרה הספרייה שבאתר ההנצחה ובטעות נשמטה העובדה שהספרייה קרויה על שמו של דודיק כרמון ז"ל, ממניחי היסודות של המחקר באמ"ן.
5. הערות רבות הושמעו בנוגע לריאיון ולפאנל שערכה המערכת בעניין דוח ועדת החקירה של ועדת החוץ והביטחון בעניין היערכות המודיעין למלחמה בעיראק. ראשית, המערכת שמחה שהכתבות עוררו עניין ותסיסה; שנית, אנו מבהירים כי שתי הכתבות עסקו רק בתהליך החקירה של האירועים ובצידוק חקירה על ידי ועדת כנסת.

השב"כ והחל להשקיע מאמץ עצום בשיקום מוסכמות וערכים שנפגעו.

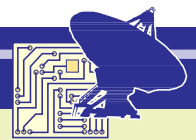
הבכיר בשב"כ מוסיף: "כשהרמלין חזר כדי לסייע לשב"כ לצאת מהסערה הגדולה שפקדה אותו, הוא גילה גדלות נפש מאין כמוה. בתקופה זו היו לאנשים נטיות לחפש גיבוי וחלוקת האחריות בכל מיני גופים ממלכתיים. הרמלין התנגד לכך בתוקף; הוא אמר שהשירות הוא גוף ממלכתי וכי אנו נמצא דרך לגבות את עצמנו ולהיתמך בתוכנו, ואם כשלנו עלינו לקבל עלינו אחריות מלאה לתוצאות. האמונה של הרמלין שלשירות יש הכוח להתמודד לבד, לאסוף את השברים ולצאת מרעידת האדמה, חלחלה בכל

הבדיקה היסודית לוודא שההחלטות המתקבלות הן ההחלטות הנכונות, הייתה בעיני הרמלין ערך עליון בלא פשרות

הדרגים, והייתה תחושה שכל צעד שייעשה, גם בידי העובד הזוטר ביותר, יקבל גיבוי מלא מהמערכת. הוא מעולם לא ניסה "לגלגל אחריות" או להתנער ממנה; אם היה כשל הוא דרש מכולם להתמודד בנחישות הדעת. הוא היה כמו מגדלור זקוף, כשם שקומתו הייתה זקופה". בכל שנות פעילותו בשב"כ נהג הרמלין לבדוק את הפרטים לעומקם. לא נתקבלו החלטות ולא ננקטו צעדים עד שכל הנתונים הובאו בחשבון. כך מעיד אותו בכיר: "אחת העוצמות של שירות ביטחון היא לעשות הכול באורך רוח ובסבלנות, ולא בדהרה. יש לזכור שאנחנו עוסקים באנשים ובגורל של אנשים. העשייה היא במידת-מה 'אנטי-דמוקרטית' ולעיתים פוגעת בזכויות האזרח. לכן הבדיקה היסודית לוודא שההחלטות המתקבלות הן ההחלטות הנכונות, הייתה בעיני הרמלין ערך עליון בלא פשרות". "אני יכול לומר שהרבה שנים מאז הרמלין, יש לנו כעת דמות אחרת שמקרינה אותן איכויות וזהו אבי דיכטר, שגם הוא כמו הרמלין שקול מאוד, נינוח, צנוע ועניו, מקצועי ואינו נמהר בקבלת החלטות, גם אם לעתים אינן מקובלות על דעת הממונים עליו".

נחמן טל, מבכירי השב"כ לשעבר: "למרות העובדה שכל פרט נבדק לאורך ולרוחב, הרמלין דאג תמיד שלא לעכב פעולה הכרחית. במקרים שהיה נחוץ לצאת לפעולה מיידית, הוא לא עיכב את הפעולה, אך הנחה את השירות ואת צה"ל לצאת ולפעול ביתר שיקול דעת וביתר זהירות. הרמלין היה מנהיג אמין ביותר. אנו ידענו תמיד שמילה זו מילה, והייתה בו הגינות בלתי רגילה. הוא היה נעים הליכות, סולח, אנושי וחם ובעל מוסר גבוה מאוד. הרמלין היה גם חסכן מאוד בהוצאות, וכל הוצאה של השב"כ הייתה מבוקרת. הוא היה קפדני כל כך בהוצאות השירות, עד שפעל, כך סופר עליו, באופן שישאר נתח מהתקציב והיה מחזירו למשרד האוצר. כל זה נבע מהעובדה שהוא היה ציוני גדול; הייתה לו אמונה חזקה ותחושת שליחות, והוא האמין בכל לבו בזכות שלנו להקים פה מדינה עצמאית".

תכונותיו של הרמלין כמנהיג אפיינו אותו גם כאדם, חבר ואיש משפחה. "הוא אהב מאוד את רעייתו, את ילדיו ונכדיו והיה מעורב מאוד בחייהם. הוא אפילו נהג לעזור לנכדיו להתכונן לבחינות בבית הספר. בינו ובין רעייתו שררו יחסים של כבוד והערכה הדדית", מספר נחמן טל. יוסף הרמלין ז"ל נפטר לפני עשר שנים. הוא ייזכר במורשת השב"כ כמי שעיצב, חינך וגיבש דורות על-פי דרכו המוסרית והממלכתית. האיש הוא דוגמה מצוינת למשפט שכתב הנרי וורד ביכר: "סודה של הגדולה אינו בהיותך רב-כוח, אלא בהפעילך את הכוח בדרך הנכונה".

ספינות אוויר ניחות לאיסוף מודיעין

צוות 'לוקהיד-מרטין' זכה בחוזה לפיתוח החיישן האווירי המשותף (ACS), המציע פתרון שאין לו תקדים למשימות איסוף מודיעין

ספינת אוויר ניחות, בפיתוחה של 'לוקהיד-מרטין': מספקת יכולות מעקב במחיר זול יחסית לזמנים ארוכים

בחודש פברואר חתם צבא ארצות-הברית עם 'לוקהיד-מרטין', על חוזה שהיקפו 1.6 מיליון דולר, להספקת ספינת אוויר ניחות, ראשונה משתיים, שתופעל בעיראק. ספינת האוויר, שנפחה 1,600 מ"ק והקשורה לקרקע, תצויד בחיישנים ותספק יכולת מעקב מתמיד להגנת כוחות קרקעיים ומתקנים חשובים בבגדד. את המערכת הראשונה קיבל צבא ארצות-הברית ביוני 2004, והמערכת השנייה סופקה לו חודשיים אחר כך.

'לוקהיד-מרטין' תשלב ספינות אוויר קיימות עם החיישנים שלה, תחנות הקרקע ומערכות העגינה במתקניה שבאקרון. במהלך השילוב תבחן את הציד המעבדה הלאומית 'לורנס ליוורמור' שבקליפורניה. את תכנית הרכש ינהל מטעם צבא ארצות-הברית המשרד לתכניות מודיעין, לוחמה אלקטרונית וחיישנים, ומנהל תכנית רובוטיקה וחיישנים בלתי-מאוישים.

"ספינות אוויר ניחות למעקב מקנות לצבא

את היכולת הנוספת לאיסוף מודיעין, שהיא חיונית להגנת הכוחות הקרקעיים ומתקנים חשובים", אמר רון בראונינג, מנהל פיתוח עסקי של מערכות וחיישנים ימיים ב'לוקהיד-מרטין'. "הצוות שלנו מחויב להשלים את ההרכבה ואת שילוב הציד בהקדם, כדי שניתן יהיה לפרוס את שתי המערכות מהר ככל האפשר".

ספינות אוויר ניחות, שהן קלות מן האוויר, מספקות יכולות מעקב במחיר זול יחסית לזמנים ארוכים - יכולות שאין להשיגן באמצעות כלי טיס אחרים. הספינות, שקשורות בכבלים חזקים לתחנת עגינה על הקרקע, יכולות לשאת

ספינת האוויר תצויד בחיישנים ותספק יכולת מעקב מתמיד להגנת כוחות קרקעיים ומתקנים חשובים בבגדד

טכנולוגיה צבאית בתחום האווירונאוטיקה. תחום זה כולל: F-16, מטוס הקרב F/A-22 ומטוס הקרב העתידני F-35; מערכות אלקטרוניקה המתמחות בכול - החל במערכות קרב לטילים ולצלולות וכלה במערכות הגנה לבית, מכ"מים ועוד; מערכות חלל, כולל עיצוב ובנייה של לוויינים, טילים אסטרטגיים ומערכות הגנה לכלי טיס; מערכות מעקב וסיוור לאוויר, הפוקדות, שולטות ומעבירות מידע.

חברת 'מרטין-לוקהיד' לטכנולוגיה מתקדמת הוקמה ב-1995, בפעולת מיזוג שתי חברות טכנולוגיות עולמיות מובילות: חברת לוקהיד וחברת מרטין מריאטה. מיזוג החברות הפך את 'מרטין-לוקהיד' לחברה מספר אחת בעולם לטכנולוגיה צבאית. כיום נראה שהשאירה את מתחריה, 'נורת'רופ-גרומן' ו'בואינג', מאחור. 80 אחוזים מפעילות החברה בתחום מערכות של טכנולוגיות מיזוג ומידע מתקדמות, מיועדים למחלקת הביטחון וסוכנויות פדרליות ממשלתיות של ארצות-הברית.

ב-1998 בחרה 'נאסא' ב'מרטין-לוקהיד' לחברה היחידה שנחתם עמה חוזה למבצעי המראה של צוות מעבורות החלל. ב-1999 חתמה 'לוקהיד-מרטין' עם ממשל ארצות-הברית על חוזה לייצור מטוס תקיפה עתידי של ארצות-הברית. במאי השנה הודיעה החברה לעיתונות כי זכתה במכרז לבנות ספינת קרב של חיל ים, המתאימה לפעילות הקרובה לחוף (בטווח המים הטריטוריאליים), והיקפו ביליוני דולרים. ב-12 בספטמבר 2004 קיבלה החברה "חבילת חג": לפי דיווח 'רויטרס' זכתה החברה במכרז לתכניות תקשורת של חיל אוויר, והיקפו תשעה ביליון דולר. תוקף המכרז חמש שנים, ובו מתחייבת החברה לפתח אינפרה-סטרוקטורה חדשה של מערכות מידע לחיל האוויר האמריקני. מערכות מידע אלה יהיו מסוג Netcents או Network Centric Solutions. לדברי החברה יקנו מערכות אלה יתרון ושליטה במידע שיענה על צורכי ניידות גבוהה וטווח איסוף גלובלי.

ציוד מעקב ממגוון סוגים ולמלא משימות מגוונות. הן ממולאות גז הליום ומרחפות באוויר בהתמדה. 'לוקהיד-מרטין' מערכות וחיישנים ימיים' סיפקה עד כה יותר מ-8,000 ספינות אוויר קשורות לקרקע לשימושים צבאיים ואזרחיים. 'לוקהיד-מרטין' היא גם משלבת המערכות וספקית שירותי התפעול והתחזוקה של ספינות האוויר הקשורות נושאות המכ"ם (TARS) שמפעיל חיל האוויר האמריקני לאורך הגבולות הדרומיים של ארצות-הברית. תכנית TARS מבוססת על ספינות אוויר גדולות יותר, שנפחן 11,900 מ"ק, המצוידות במכ"ם L-88. הן מסייעות לפיקוד ההגנה האווירית של צפון אמריקה, למשמר החופים האמריקני ולמרכז תיאום הפעילות האווירית והימית של רשות המכס בארצות-הברית - לשמור על הריבונות האווירית ולפעול נגד הברחות סמים.

פרויקט ספינת האוויר של 'לוקהיד-מרטין' הוא פרויקט קטן יחסית של החברה. החברה היא קבלנית מכרזים של

אולימפיאדה תחת עין פקוחה

מערך אבטחה שאין לו תקדים הופעל באולימפיאדת אתונה. טוב שמערכת האבטחה המורכבת והסבוכה לא נדרשה לעמוד למבחן המציאות

היחידה לביטחון המשחקים האולימפיים:

<http://www.ydt.gr/main/Section.jsp?SectionID=10082>

באתר כל מידע שנבקש על היחידה, מטרותיה, אימונים, שאלות על ביטחון, ועדה לאימוני טרור וכן סמל היחידה. בשנת 2008 יתקיימו המשחקים האולימפיים בבייג'ינג. אמנם עדיין מוקדם אולם צרפת היא אחת המתמודדות על אירוח המשחקים. התודעה הביטחונית הביאה את צרפת לבנות אתר שעוסק באמצעי הביטחון לפי הצעתה, אם יערכו בה המשחקים האולימפיים, וכתבתו:

<http://www.parisjo2012.fr/en/paris/security/index.jsp>

'יומון העם' הסיני בשפה האנגלית מדווח שאין ישראל רשאית להשתתף במכרזים לניהול אבטחת המשחקים האולימפיים בבייג'ינג, אלא כקבלנית משנה: http://english.people.com.cn/200407/01/eng20040701_148205.html

במאמר מוצגת ישראל כמובילה בטכנולוגיות האבטחה בעולם כולו. עוד מצוין בו שלאחר הפיגוע במגדלי התאומים בניו-יורק, נפתחו לתעשיות הביטחוניות של ישראל הזדמנויות עסקיות נוספות, ולראיה - ישראל ויוון חתמו על הסכם לשיתוף פעולה ביטחוני במשחקים האולימפיים בדצמבר 2003.

לסיכום, יוון פרסה רשת ביטחון שכללה בין השאר עשרות טילי 'פטריוט' חדישים סביב לאתונה ובתוך הכפר האולימפי, וכ-300 מצלמות במעגל סגור שסרקו את הדרכים העיקריות של אתונה ואת הכיכרות והצמתים המרכזיים. שלושה הליקופטרים משטרתיים וספינת אוויר 'צפלין', מצוידים באמצעי מעקב משוכלל, ריחפו מעל אתונה.

11 מכוניות ובהן הציוד החדש ביותר בתחום מעקב ובקרה נסעו ברחבי אתונה וקיבלו מידע שוטף מאמצעי המעקב הנייחים והניידים. מלבדן הפעילו כוחות הביטחון היווניים שתי מערכות שיקוף ניידות, לצורך גילוי וניטור של חומרי נפץ וסמים במשאיות שנסעו בסביבות אתונה. לפי הצפי, כ-2,000 משאיות היו אמורות להיסרק בכל זמן המשחקים. באירוע משחקי הקיץ הראשון מאז אסון 'התאומים', הפעילו השלטונות כ-70,000 אנשי ביטחון ואמצעי ניטור רבים. בצוות ההיגוי לאבטחת האולימפיאדה, לצורכי מודיעין ואימון היחידות הממונות על האבטחה, השתתפו המדינות האלה: צרפת, גרמניה, ישראל, ספרד, ארצות-הברית, בריטניה ואוסטרליה.

ההוצאות הביטחוניות למשחקים האולימפיים האחרונים הגיעו כאמור לשיא כל הזמנים, ומעריכים שהיו למעלה ממיליארד אירו.

http://www.mjourney.com/news/News_from_Greece/e/1.937.ATHENS-SECURE_WEB-MISSILE_SYSTEM.html

אין לנו אלא לנשוך לרווחה שמערכת האבטחה המורכבת והסבוכה לא נדרשה לעמוד למבחן המציאות. רק חבל שבשנת 1972, לקראת המשחקים במינכן, לא הוקם מערך אבטחה ולא ננקטו צעדים ביטחוניים נאותים.

האולימפיאדה באתונה נסתיימה לא מכבר. למרות חוסר האמון, אי-הפרגון והחשש הגדול שלא יעמדו היוונים בלוח הזמנים, ייאמר שהאולימפיאדה האחרונה הייתה אחת היפות בהיסטוריה, אם לא היפה שבהן. אלא שלא במדור ספורט עסקינן ואף לא בסקירת המשחקים האולימפיים, אלא במערך האבטחה שאין לו תקדים, שהדיר שינה מעיני הגופים המארגנים.

מאמר מקיף על סידורי האבטחה לאולימפיאדה האחרונה, כולל סקירת האיומים וזירת הטרור הבין-לאומית, מוצגים באתר האינטרנט שכתבתו:

http://www.civilitasresearch.com/publications/view_article.cfm?article_id=56

בעיות האבטחה לא נוצרו רק לאחרונה עם הופעת ארגונים כמו אל-קאעידה. באולימפיאדת מינכן 1972 נשבו ונרצחו בכפר האולימפי 11 ספורטאים ישראלים.

תיאור מקיף של השתלשלות האירועים, מתפיסת הספורטאים כבני ערובה ועד ניסיון המשטרה המערב-גרמנית לשחררם והכישלון הצורב והעקוב מדם, מובא באתר הזה: http://www.wordiq.com/definition/Munich_Massacre

אולימפיאדת אתונה 2004 הייתה האולימפיאדה המאובטחת ביותר בהיסטוריית המשחקים האולימפיים. במערך האבטחה שימשו אמצעי האבטחה המודרניים ביותר כיום. תיאור כללי של האבטחה במשחקים האולימפיים אתונה 2004:

<http://www.athens2004.com/athens2004/page/legacy?lang=en&cid=5088470429149f00VgnVCMserver28130b0.aRCRD>

אתר המשך לסדר ציבורי של ממשלת יוון מציג בצד אחד את השר וולגראקיס, הממונה על האבטחה והתיאום מהצד האזרחי, ובצד שני את לוטננט-גנרל נסיאקוס מפקד משטרת יוון. בתחתית העמוד יש רשימת חפצים שאסור להכניס לאתרי המשחקים, טיפים לביטחון האישי ועוד:

<http://www.ydt.gr/main/Section.jsp?SectionID=11056>

תיאור מגוון היחידות ותחומי אחריותן מוצג בקישור הזה: <http://www.ydt.gr/main/Section.jsp?SectionID=714>

לצורך המשחקים האולימפיים הוקמה יחידה מיוחדת -

תכנית 'חבצלות' של אגף המודיעין בצה"ל

סא"ל איציק אלקובי

ראש פרויקט 'חבצלות'

אמ"ן משכלל את "כלי הנשק" שלו ומשקיע במשאב האנושי. תכנית ההכשרה היוקרתית 'חבצלות' יוצאת לדרך

● ניתוח מידע מודיעיני רגיש המתקבל מסוכנויות האיסוף באמ"ן ובקהילת המודיעין.

● גיבוש הערכות מודיעיניות בתחומים מגוונים - טקטיים, אופרטיביים ואסטרטגיים - והצגתן למקבלי ההחלטות לדרגיהם.

העיסוק המתמשך יקנה לבוגרים את מרב הבקיאות בתחומי העניין (איזורים והזדמנויות) הרלוונטיים, הנובעים בין השאר מחקירת הנושאים לאורך זמן.

קצין המחקר, בכל רמה, מקיים מעצם תפקידו שיח מתמשך עם עמיתים באמ"ן ובקהילה ואף מעורב במיזוי המידע המודיעיני ממגוון המקורות, על ידי הכוונה ותחקור.

מסלול השירות בתכנית 'חבצלות' הוא בן תשע שנים. המועמדים מתחייבים לשרת, נוסף על שלוש שנות שירות החובה שמיחודות להכשרה אקדמית וצבאית, שש שנים בשירות קבע. בסיום הכשרתם ועם כניסתם לשירות קבע ישובצו בוגרי התכנית בחטיבת המחקר באמ"ן וביחידות המודיעין בחמ"ן ובזרועות (חילות הים והאוויר) ובפיקודים המרחביים.

הבוגרים ישמשו קציני מחקר מודיעיני במגוון רחב של יחידות יוקרתיות ויתקדמו במעלה הדרגות והתפקידים לפי כישוריהם עד לתפקיד ראש מדור. בתהליך זה יש אפשרות לעבור מיחידה אחת לאחרת. בשירות הקבע ישולבו הבוגרים בהכשרות מתקדמות. במהלך שירותם יתאפשר להם על-פי בחירתם לצאת ללימודי תואר מוסמך (חלק משכר הלימוד אפשר שיממן צה"ל). לטובים ולמתאימים שבהם יוצע בבוא הזמן להמשיך בשירות הקבע ולמלא תפקידי ליבה מתקדמים. בוגרי 'חבצלות' יוכשרו לשמש קצינים ומפקדים. במהלך שירותם יעסקו במוקדי עניין רגישים של מדינת ישראל בתחום הלאומי-ביטחוני. כיאה לתכנית יוקרתית ואטרקטיבית יתקבלו לחבצלות בכל שנה כ-20-25 חניכים בלבד. תהליכי מיון המועמדים לתכנית יתקיימו אחת בשנה והם פתוחים לבנים ובנות כאחד.

המבקשים להתקבל לתכנית יידרשו לעמוד במיונים הקפדניים של חיל המודיעין ובתנאי הקבלה האקדמיים לאוניברסיטה, לפי החוג שיבחרו ללמוד בו (ציוני בגרות ומבחנים פסיכומטריים).

בוגרי 'חבצלות' יוכשרו לשמש קצינים ומפקדים. במהלך שירותם יעסקו במוקדי עניין רגישים בתחום הלאומי-ביטחוני

ההתאמה לתכנית נבחנת מכמה וכמה היבטים: התעניינות בתכנית, כישרון וידע בנושאים אקטואליים ובמדעים, הישגים בלימודים, יכולות בין-אישיות גבוהות, סקרנות, יכולות להשתלב בעבודת צוות, פוטנציאל מנהיגות, מוטיבציה לאומית, יכולת ביטוי בכתב ובעל-פה ורצון לתרום ולהתנדב.

מידע נוסף אפשר לקבל באתר האינטרנט של אמ"ן www.idf.il/aman או בטלפון 03-6092525

מחקר המודיעין הולך ונעשה מורכב עם השנים: סוגי המקורות, חלקיות המידע, מורכבות היעד והמשימה, האיסוף העמוק, סינרגייה של מידע ועוד - כל אלה דורשים יותר ויותר בגרות, ידע, תחכום ומיומנויות, על מנת למלא כראוי את משימות המודיעין.

העידן של "כפר גלובלי קטן" מציב בפני מדינת ישראל בכלל ובפני אמ"ן בפרט אתגרים רבים יותר, מורכבים יותר, מסובכים יותר ומושפעים מאינטרסים חובקי עולם, של אויבים ועמיתים כאחד.

כדי להתמודד בהצלחה עם אתגרים אלה, אמ"ן משכלל את "כלי הנשק" שלו ומשקיע במשאב האנושי. תכנית 'חבצלות', שאושרה כתכנית הדגל של אמ"ן, אמורה להכשיר את ליבת קצונת המחקר להתמודד עם אתגרים אלה, ההולכים ומתעצמים בכלל מערכי החיל ובזרועות.

בימים אלה שוקד אגף המודיעין בצה"ל על הכנת תכנית 'חבצלות'. מטרתה להכשיר קבוצת איכות של קציני מחקר מודיעיני, שתהיה חוד החנית בתחומי הליבה באמ"ן ובזרועות (חיל הים והאוויר) ותיתן מענה מיטבי וארוך טווח לאתגרים שיתייצבו בפני אמ"ן, צה"ל ומדינת ישראל בעתיד.

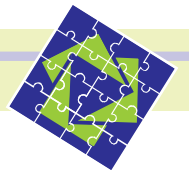
אגף המודיעין בצה"ל פועל לאתר צעירים מוכשרים מקרב תלמידי כיתה י"ב בבתי הספר התיכון, בעלי מוטיבציה לאומית ומקצועית בתחום מדעי החברה ובתחום מדעי הטבע. לאחר תהליך מיון קפדני יפעל אמ"ן להכשירם, הן בתחומים האקדמיים והן בתחומים הצבאיים-מודיעיניים, לעסוק בתפקידים בכירים בתחום המחקר המודיעיני באמ"ן ולהיות חלק מהגורמים המעצבים את הערכת המצב המודיעינית, הערכה שיש לה משמעויות מרחיקות לכת להיערכות צה"ל ומדינת ישראל. הכשרתו של חניך 'חבצלות' תינתן באווירה צבאית בקמפוס של אוניברסיטה מהבולטות במדינה. היא תארך שלוש שנים אקדמיות ובהן יקבל החניך הכשרות אקדמיות וצבאיות במשולב. את שכר הלימוד במלואו יממן צה"ל.

בלימודים האקדמיים יוכשר החניך במסלול דו-חוגי שתכליתו מצד אחד להרחיב את בסיס הידע שלו במקצועות תוכן כגון מדעי המדינה, מזרח תיכון, ערבית ויחסים בין-לאומיים, ומצד אחר להקנות לו כלים לפיתוח יכולות אנליטיות בתחומי החשיבה, הניתוח והסקת מסקנות, בחוג נוסף שיבחר החניך מהיצע מוגדר: מתמטיקה, כלכלה, מדעי המחשב ופילוסופיה.

בתום ההכשרה האקדמית יוענק לחניך תואר בוגר האוניברסיטה במסלול דו-חוגי שבחר בו, כגון מזרח תיכון וכלכלה. תואר זה יאפשר לחניך, בבוא הזמן, להמשיך בלימודים לתואר מוסמך בחוגים שלמד, בלא כל השלמות. בצד ההכשרה האקדמית יקבלו החניכים הכשרה צבאית שכוללת טירונות, קורס קצינים והשלמה חילית, ועם כניסתם לשירות קבע תוענק להם דרגת סגן. נוסף על כך יקבלו החניכים הכשרות מגוונות ביחידות הרגישות בקהילת המודיעין, למילוי תפקידיהם בעתיד.

מאפייני העיסוק של בוגרי התכנית יהיו בכמה תחומים:

תשבץ משימה

מאוזן
 1. כינוי לעומד מאחורי מבצע; 3. עיטור גבורה; 5. שקט, דממה; 6. כינוי לבן-גוריון; 7. ידיד; 9. שמה הפרטי של ניניו מפעולת הכשל במצרים; 11. השלם: המרגל על גבי ...; 13. קצר, ארוך או בינוני בשידורי רדיו; 14. מילת שאלה; 17. עמד בראש ארגון הלח"י; 20. אפרים ראש המוסד לשעבר; 22. מילה המוכרת בשפת הבהמות; 23. יש זאת לכל ארגון או חברה; 24. דל, עני; 25. כינויו "איש מברזל" (ש"מ); 26. שם מבצע להעלאת יהודי אתיופיה.

מאונך
 1. נמצא בחללית פיוניר 10 לישויות חיצוניות באמצעות דסקיות; 2. כינוי לקבוצת חכמים שאת אמרותיהם יפה ליישם; 3. השיב על השאלה; 4. כינוי לאלוף זורע; 5. אחת הפרשיות השניות במחלוקת שבה עסק איסר הראל; 8. כינוי למבצע נפל שהועלה לאחרונה בסרט; 10. מכשיר עינניים; 12. חרק מזיק; 15. מלטה, צורתה הגאוגרפית היא כזו; 16. מלווה לכל מקום באור; 18. "יקיר הסתר" מוגדר כך; 19. דרגה בצה"ל; 20. מקבלים אותו לעתים תוך כדי קרב; 21. אשת הנשיא הראשון.

	4		3		2		1	
8	7				6			5
		12	11			10		9
	14							13
		16				15		
	21		20		19		18	17
	24				23			22
			26					25

כתב חידה

פרשה ידועה של המוסד, שלא היה לה רקע ביטחוני, ולמרות זאת הייתה לה חשיבות מצד הממסד בישראל. בין גיבוריה סבא עיקש וגיורת מסוגרת. באיזה שם ידועה הפרשה ואיזו שאלה מיתולוגית נזרקה מדי פעם בהקשר אליה?

ספר מוצפן

לפניך מוצפן שם ספר. הספר עוסק בפרשה מהחשובות ביותר שבה עסק המוסד. כל ספרה זהה מציינת אות זהה. עליכם לזהות את שם הספר ולנקוב בשם מחברו.

(רמז: מחבר הספר היה מראשי המוסד)

3 0 9 2 3 5 8 2 7 6 5 2 4 3 2 1

חידה

מיהו המזרחן ששמו המלא מורכב משמותיהם של שני ראשי ממשלה?

(שמו הפרטי הוא כשמו הפרטי של ראש ממשלה אחד, ושם משפחתו - שם משפחה של ראש ממשלה אחר)

בין הפותרים נכונה יוגרלו 3 פרסי ספרים

יש לשלוח את הפתרונות למערכת ולרשום על המעטפה: מבט-מל"מ, צופן

מבנים ובהם היסטוריה וסוד

בית בוסטרוס

בטרם נכבשה יפו, שימש הבניין שברחוב בוסטרוס (כיום רזיאל 4), בית מלון בבעלות ערבית. ב-1948 ננטש הבניין מתושביו הערביים, והועבר לשימוש השב"כ. בבניין זה שכנו כמה יחידות של השירות עד תחילת שנות ה-70. היום משמש המקום לדיוור זמני לעולים חדשים. המבנה הוכרז כאתר היסטורי.

התצלום משנת 1995.

הבניין שברחוב דנטה 17 ביפו שימש את השב"כ משנות ה-50 עד תחילת שנות ה-70.

קומה א' שימשה להדרכת קורסים.

בקומה ב' התגוררו בכירי שב"כ (עם משפחותיהם), ובהם ראשי שב"כ לשעבר.

מאז משמש הבניין למגורים פרטיים.

התצלום מפברואר 1995.